VAHINGONKORVAUKSEN MÄÄRÄN MÄÄRITTÄMINEN RAVIHEVOSEN LOUKKAANTUESSA TAI KUOLLESSA

Pro gradu -tutkielma

Velvoiteoikeus

Essi Jylhä

0365318

Oikeustieteiden tiedekunta

Lapin yliopisto

Kevät 2016

Ohjaaja Juha Karhu

Lapin yliopisto, oikeustieteiden tiedekunta

Työn nimi: Vahingonkorvauksen määrän määrittäminen ravihevosen loukkaantuessa tai kuollessa

Tekijä: Jylhä, Essi Katariina

Opetuskokonaisuus ja oppiaine: Velvoiteoikeus

Työn laji: Pro gradu -tutkielma

Sivumäärä: IX + 72

Vuosi: 2016

Tiivistelmä: Tutkielman tavoitteena on selvittää, miten vahingonkorvauksen määrä määritetään ravihevosen loukkaantuessa tai kuollessa. Lähtökohdaksi on valittava ravihevosen arvon korvaaminen, koska ravihevosta ei ole mahdollista ”korjata” sen loukkaantuessa vakavasti tai kuollessa. Kilpailevan ravihevosen, jota omistajalla ei ole tarkoitus myydä, arvon määrittämisen lähtökohdaksi voidaan valita käyttöarvo. Käyttöarvo ilmaisee käyttökelpoisuutta, mikä hevosella on omistajalleen käyttöominaisuuksiensa vuoksi. Hevosen arvon lisäksi myös vahinkotapahtumasta mahdollisesti aiheutuneet eläinlääkärikulut on korvattava.

Vahingonkorvauksen määrää on mahdollista alentaa tai evätä kokonaan, jos ravihevosen omistaja on myötävaikuttanut vahinkoon. Vahingonaiheuttajan ei tarvitse korvata vahinkoa, joka on aiheutunut hevosen omistajan omasta välinpitämättömyydestä tai huolimattomuudesta. Vahingonkorvauksen määrää on myös mahdollista sovitella, jos korvausvelvollisuus harkitaan kohtuuttoman raskaaksi vahingonaiheuttajan toimeentulo ja varallisuus huomioon ottaen.

Avainsanat: velvoiteoikeus, vahingonkorvausoikeus, esinevahinko, vahingon määrä, arvon määrittäminen

Suostun tutkielman luovuttamiseen Rovaniemen hovioikeuden käyttöön_X_

Suostun tutkielman luovuttamiseen kirjastossa käytettäväksi__

Suostun tutkielman luovuttamiseen Lapin maakuntakirjastossa käytettäväksi__

Sisällys

LÄHTEET IV
LYHENTEET IX
1 JOHDANTO 1
2 VAHINGONKORVAUSOIKEUDEN PERUSTEET 4
2.1 Yleistä vahingosta ja korvauksen edellytyksistä 4
2.2 Differenssioppi 5
2.3 Täyden korvauksen periaate ja rikastumiskielto 5
2.4 Muita vahingon määrään liittyviä periaatteita 6
2.5 Vahinkojen jaottelu 8
2.5.1 Välillinen ja välitön vahinko 8
2.5.2 Henkilövahinko, puhdas varallisuusvahinko ja esinevahinko. 8
2.5.3 Aineellinen ja aineeton vahinko 9
2.5.4 Sopimuksen ulkoisen ja sopimusperusteisen vastuun vaikutus vahingon määrään 10
3 ESINEVAHINGOSTA 13
3.1 Mikä on esine? 13
3.2 Mikä on esinevahinko? 14
3.3 Mitä korvataan esinevahinkona? 15
3.3.1 Esineen korjauskulut ja arvonalennus 15
3.3.2 Esineen arvo 16
3.3.3 Esinevahingosta aiheutuva ansionmenetys ja muut kulut 17
3.3.4 Aineeton esinevahinko 18
3.3.5 Oma työ 19
4 RAVIHEVOSEN ARVON MÄÄRITTÄMINEN 21
4.1 Aluksi 21
4.2 Taloudellisesta arvosta 21
4.3 Eri arviointitapoja 23
4.3.1 Vaihtoarvo 23
4.3.2 Käyttöarvo 26
4.3.3 Tuottoarvo 28
4.4 Liikevahinko 30
4.4.1 Liikevahingon käsite 30
4.4.2 Liikevahingon korvaamisen yleiset edellytykset ja määrän arviointi 31
4.4.2 Ansaintalogiikan käsite 35
4.4.3 Liikevahingon soveltuminen korvausperusteeksi ravihevosen loukkaantuessa tai kuollessa 36
4.5 Arvion ajankohta 38

4.6 Ravihevosen arvoon vaikuttavia tekijöitä 39
5 KORVAUKSEN MÄÄRÄ RAVIHEVOSEN LOUKKAANTUESSA TAI KUOLLESSA ... 41
5.1 Vahingonkorvauksen määrä oikeuskäytännössä 41
5.2 Vahingon määrän ennakoitavuus 48
5.3 Ravihevosen vakuuttaminen ja vakuuttamisen vaikutus vahingonkorvaukseen 50
5.4 Korvauksen epääminen ja alentaminen oman myötävaikutuksen perusteella 53
5.5 Korvauksen alentaminen vahinkoon kuulumattoman seikan perusteella 56
5.6 Vahingonkorvauksen sovittelu 57
6 VAHINGON MÄÄRÄN ARVIOINTI TUOMIOISTUIMESSA 61
6.1 Todistustaakka riita-asioissa 61
6.2 Asiantuntijatodistelu 64
6.3 Näytön arviointi vahingon määrän osalta 65
7 JOHTOPÄÄTÖKSET 69

LÄHTEET

Oikeuskirjallisuus

Halila, Jouko: Todistustaakasta vahingonkorvausoikeudellisessa asiassa. Lakimies 1961, s. 291–303.

Halila, Jouko: Todistustaakan jaosta silmällä pitäen erityisesti varallisuusoikeudellisia oikeussuhteita. Porvoo 1955.

Hemmo, Mika: Sopimus ja delikti. Tutkimus vahingonkorvausoikeuden vastuumuodoista. Helsinki 1998.

Hemmo, Mika: Vahingonkorvausoikeuden oppikirja. Helsinki 2002.

Hemmo, Mika: Vahingonkorvausoikeus. Helsinki 2005.

Hemmo, Mika: Vahingonkorvauksen määräytymisestä sopimussuhteissa: siviilioikeudellinen tutkimus. Helsinki 1994.

Hemmo, Mika: Vahingonkorvauksen sovittelu ja moderni korvausoikeus. Helsinki 1996.

Hoppu, Esko – Hemmo, Mika: Vakuutusoikeus. Helsinki 2006.

Karhu, Juha: Liikevahingon määrä varallisuusoikeudellisena ongelmana. Defensor Legis N:o 4/2009, s. 554–564.

Kivimäki, T.M.: Siviilioikeuden yleiset opit pääpiirteittäin. Porvoo 1946.

Kivimäki, T.M. – Ylöstalo, Matti: Suomen siviilioikeuden oppikirja. 4. painos. Porvoo 1981.

Latour, Bruno: Scientific Objects and Legal Objectivity. Julkaisussa Pottage, Alain – Mundy (eds.): Law, Anthropology, and the Constitution of the Social. Making Persons and Things. Cambridge 2004.

Mielityinen, Sampo: Vahingonkorvausoikeuden periaatteet. Helsinki 2006.

Mommsen, Friedrich: Zur Lehre von dem Interesse. Braunschweig 1855.

Pöyhönen, Juha: Uusi varallisuusoikeus. Helsinki 2000.

Radetzki, Marcus: Skadeståndsberäkning vid sakskada. Tukholma 2004.

Saarnilehto, Ari – Annola, Vesa – Hemmo, Mika – Karhu, Juha – Kartio, Leena – Tammi-Salminen, Eva – Tolonen, Juha – Tuomisto, Jarmo – Viljanen, Mika: Varallisuusoikeus. Oikeuden perusteokset. Helsinki 2012.

Saarnilehto, Ari: Todistustaakasta vahingonkorvausasioissa. Teoksessa Velvoiteoikeudellisia kirjoituksia I. Turku 2010.

Saarnilehto, Ari: Vahingonkorvauslaki. Käytännön kommentaari. Helsinki 2007.

Stang, Fredrik: Erstatningsansvar. Oslo 1927.

Ståhlberg, Pauli: Irtaimiin liittyvien tunnearvojen korvaamisesta. Defensor Legis 4/2009, s. 579–586.

Ståhlberg, Pauli – Karhu, Juha: Suomen vahingonkorvausoikeus. Helsinki 2013.

Viljanen, Mika: Oikeudenkäymiskaaren 17:6 liikevahingon korvaamisesta – kätevä mutta kömpelö instrumentti? Defensor Legis 4/2009, s. 565–578.

Viljanen, Mika: Vahingonkorvauksen määrä. Helsinki 2008.

Virolainen, Jyrki – Martikainen, Petri: Tuomion perusteleminen. Helsinki 2010.

Virtanen, Pertti: Vahingonkorvaus – laki ja käytännöt. Porvoo 2011.

Vuorenpää, Mikko: Asiantuntijatodistelun ongelmakohtia. Helsinki 2012.

Virallislähteet

HE 167/2003
HE 187/1973
HE 46/2014

Muu kirjallisuus

Greene, Curt – Ackerman, Douglas J.: Uusi ravihevosen hoito ja valmennus osa I. Helsinki 1999.

Campbell, John D. – Waples, Ron – Remmen, Ray – Carter, H. Duer: Uusi ravihevosen hoito ja valmennus osa IV. Helsinki 2000.

Pesu, Vili: Raviurheilun maailma. Jyväskylä 2008.

Internet-lähteet

Suomen Hippos: Pakollinen kilpailuvakuutus.
http://www.hippos.fi/raviurheilu/ravihevonen/pakollinen_kilpailuvakuutus (14.4.2016)

Suomen Hippos: Raviurheilu Suomessa.
http://www.hippos.fi/raviurheilu/raviurheilu_lajina/raviurheilu_suomessa (11.4.2016)

Suomen Hippos: Vakuutukset.
http://www.hippos.fi/rekisterointi_ja_omistaminen/hevosen_hyvinvointi/hevosen_hankinta/vakuutukset (14.4.2016)

Suomen Hippos: Varsan ilmoittaminen rekisteriin.
http://www.hippos.fi/rekisterointi_ja_omistaminen/varsan_rekisterointi/suomessa_syntyneen_varsan_rekisterointi/varsan_ilmoittaminen_rekisteriin (16.4.2016)

Suomen Hippos: Varsan tunnistaminen.
http://www.hippos.fi/rekisterointi_ja_omistaminen/varsan_rekisterointi/suomessa_syntyneen_varsan_rekisterointi/varsan_tunnistaminen (16.4.2016)

Suomen Hippoksen Ravikilpailusäännöt ja poniravikilpailusäännöt vuonna 2016.
http://www.hippos.fi/files/14077/ravikilpailusaannot_2016.pdf (13.4.2016)

LähiTapiola: Ravihevosen pakollinen kilpailuvakuutus. Vakuutusehdot 1.1.2016 alkaen.
http://www.hippos.fi/files/14217/Ravihevosen_pakollinen_kilpailuvakuutus_2016.pdf (14.4.2016)

Oikeustapaukset

KKO 1944 II 162
KKO 1949 II 333
KKO 1982 II 123
KKO 1989:129
KKO 1990:107
KKO 1991:65
KKO 1994:42
KKO 1995:129
KKO 1996:59
KKO 2002:91
KKO 2005:66
KKO 2010:58
Itä-Suomen HO 10.6.2014 tuomio nro 411
NJA 2001

Lait ja asetukset

Asetus ajoneuvojen käytöstä tiellä (4.12.1992/1257)
Laki sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa (22.12.1978/1061)
Kauppalaki (27.3.1987/355)
Kilpailulaki (12.8.2011/948)

Oikeudenkäymiskaari (1.1.1734/4)

Rikoslaki (19.12.1889/39)

Suomen perustuslaki (11.6.1999/731)

Vahingonkorvauslaki (31.5.1974/412)

Vakuutussopimuslaki (28.6.1994/543)

Ympäristöministeriön asetus rauhoitettujen eläinten ja kasvien ohjeellisista arvoista (9/2002) 3.1.2002

LYHENTEET

KKO	Korkein oikeus
HD	Högsta domstolen
HE	Hallituksen esitys
HO	Hovioikeus
NJA	Nytt juridiskt arkiv
OK	Oikeudenkäymiskaari

1 JOHDANTO

Raviurheilulla on pitkät perinteet Suomessa, sillä ravikilpailuita on järjestetty Suomen maaperällä jo 1800-luvun puolivälistä lähtien.[1] Lämminveriset ravihevoset, suomenhevoset ja muut kylmäveriset ravihevoset juoksevat ravikilpailuissa rahan perässä ilahduttamassa niin omistajiaan kuin kilpailuita seuraavaa raviyleisöä ja vedonlyönnin pelaajia. Se on monille hevosen omistajille tärkeä ja kukkaroa huvennuttava harrastus, joka tuo elämyksiä niin hyvässä kuin pahassa. Toiset taas onnistuvat luomaan raviurheilusta elämäntyön, jolla on mahdollista ansaita elantonsa. Ravihevosen loukkaantuminen tai kuolema on omistajalleen ikävää, sillä ravihevosella on omistajalleen tunnearvoa omistajan harrastaja- tai ammattilaisstatuksesta huolimatta. Lisäksi ravihevosen loukkaantumisesta tai kuolemasta seuraa omistajan varallisuuden vähentyminen, koska ravihevonen on omistajalleen omaisuutta. Jos hevosen loukkaantumisen tai kuoleman on aiheuttanut luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö, vahingonaiheuttajan on korvattava hevosen omistajalle aiheutunut vahinko.

Vahingonkorvauksen määrän määrittäminen ravihevosen loukkaantuessa tai kuollessa on aihe, josta ei ole aiempaa tutkimusta Suomessa. Tällaiselle tutkielmalle on tilaa ottaen huomioon, että ravihevosia koskevia vahingonkorvauskanteita on käsitelty korkeinta oikeutta myöten. Tutkielman aiheen valintaan vaikutti pitkälti se seikka, että olen harrastanut ravihevosia pienestä pitäen, joten minulta löytyy paljon käytännön tietoa ravihevosista ja Suomen raviurheilun tilanteesta. Tutkielman tekeminen rakkaaseen harrastukseeni liittyen oli itsestäänselvyys. Lisäksi opiskelujeni alusta lähtien olen kokenut velvoiteoikeuden minulle mielenkiintoisimmaksi oikeudenalaksi, joten päätin yhdistää tutkielmassani ravihevoset ja vahingonkorvausoikeuden.

Tarkastelen tutkielmassani vahingon määrän määrittämistä ravihevosen loukkaantuessa tai kuollessa. Tutkimuskysymykseni kuuluu, miten vahingonkorvauksen määrä määritetään ravihevosen loukkaantuessa tai kuollessa? Selvitän tutkielmassani, miten ravihevosen arvo voidaan määrittää oikein sekä voidaanko vahinkotapahtuman johdosta menetettävät ravihevosen tuotot määrätä korvattaviksi. Tuottojen kohdalla tarkastelen niin hevosen mahdollisia ravikilpailuista saatavia palkintorahoja sekä siitosoriina[2] ja

[1] Pesu 2008 s. 186.
[2] Oriilla tarkoitetaan urospuolista hevosta.

siitostammana[3] toimimisesta saatavia siitostuloja. Lisäksi otan vahingonkorvauksen määrän alentamiseen ja sovitteluun liittyvät tekijät huomioon. Tutkielmassani käsittelen vahingonkorvauksen määrän määrittämistä Suomessa, mutta olen myös tutustunut aiheeseen liittyvään ulkomaalaiseen kirjallisuuteen.

Tutkielmani kohteena on ainoastaan vahingonkorvauksen määrän laskeminen. Näin ollen oletan tutkielmassani, että vahingonkorvausvelvollisuus on todettu olevan olemassa ja vahinkoa on aiheutettu vahingonkärsijälle. En käsittele tutkielmassani vastuun perusteita, vaikka niihin lyhyesti viittaankin. En erittele tutkielmassani lähemmin delikti- ja sopimusperusteella määräytyviä vahingonkorvauksen määriä, koska kyseessä ollessa ravihevosen loukkaantuminen tai kuoleminen, vahingonkorvauksen määrän kannalta ei ole merkitystä, sattuiko vahinkotapahtuma delikti- vaiko sopimussuhteessa. Perustelen tätä näkökantaani myöhemmin tutkielmassa.

Vahingonkorvauksen määrän laskemisesta ei ole tehty liiemmin tutkimuksia. Suomessa vahingonkorvausoikeudellisissa tutkimuksissa on lähinnä keskitytty vastuuperusteisiin ja niiden merkityksiin. Näin ollen itse vahingonkorvauksen määrän laskemisen suhteen lähdemateriaalia on niukasti. Mika Viljasen väitöskirja, ”Vahingonkorvauksen määrä”, vuodelta 2008 on laajin tutkimus Suomessa aiheesta. Tätä aiemmin vuonna 1994 Mika Hemmo on väitöskirjassaan ”Vahingonkorvauksen määräytymisestä sopimussuhteissa” käsitellyt vahingonkorvauksen laskemista sopimussuhteissa. Näiden ohella vahingonkorvauksen laskemisesta on vain lyhyesti kirjoitettu vahingonkorvausoikeuden yleisesityksissä ja oppikirjoissa. Ruotsissa tilanne vastaa Suomen tilannetta. Edellä mainituista tekijöistä johtuen olen valinnut tutkielmani lähdemateriaaliksi kirjoja, joissa mahdollisimman paljon käsiteltäisiin aihepiiriini kuuluvaa asiaa. Pääpainoni on suomenkielisessä kirjallisuudessa, mutta olen käyttänyt lähteinä myös ruotsinkielistä, norjankielistä, saksankielistä ja englanninkielistä kirjallisuutta.

Tutkielmani tutkimusmetodi on oikeusdogmaattinen eli lainopillinen. Selvitän Suomessa voimassa olevan oikeuden aiheeni osalta erilaisten oikeuslähteiden avulla. Koska vahingonkorvauksen määrän määräytymisestä ei ole säädetty laissa, yleisohjeen lausumista lukuun ottamatta, käytän oikeustieteilijöiden vahingonkorvausoikeudellisia kirjoituksia sekä oikeuskäytäntöä. Olen tarkastellut KKO:n ratkaisuja siltä pohjalta, millaisissa tapauksissa vahingonkorvausta on määrätty ja kuinka suuria määrällisesti

[3] Tammalla tarkoitetaan naaraspuolista hevosta.

vahingonkorvaukset ovat olleet sekä onko tuomioistuin perustellut vahingonkorvauksen määrää millä tavalla. Otan esille myös yhden hovioikeuden ratkaisun.

Tutkielman alussa selvitän vahingonkorvausoikeuden perusteita, jolloin kerron yleisesti vahingosta ja korvauksen edellytyksistä, vahinkojen määrään liittyvistä periaatteista sekä vahinkojen jaotteluista. Sen jälkeen siirryn esinevahinkojen käsittelemiseen, jossa selvitän mikä on esine, mikä on esinevahinko ja mitä korvataan esinevahinkona. Näiden perusasioiden jälkeen siirryn ravihevosen arvon määrittämiseen ja tarkastelen eri arviointiperusteita, joita voitaisiin käyttää ravihevosen arvon määrittämiseen. Otan myös huomioon, minkä ajankohdan perusteella vahingon määrä tulisi arvioida sekä kerron ravihevosen arvoon vaikuttavia käytännön tekijöitä. Tämän jälkeen käsittelen vahingonkorvauksen määrään vaikuttavia tekijöitä ravihevosen loukkaantuessa tai kuollessa. Otan esille oikeuskäytännössä käsiteltyjä tapauksia sekä tarkastelen, millä perusteilla vahingonkorvausta voidaan alentaa tai evätä kokonaan. Lopuksi käsittelen käytännöllisestä näkökulmasta vahingon määrän arviointia tuomioistuimessa, jolloin huomioin todistustaakkaan, asiantuntijatodisteluun ja näytön arviointiin liittyviä seikkoja.

Huomautan vielä, että listatessani tutkielmassani hevosten kilpailutietoja, olen saanut nämä kilpailutiedot Suomen Hippoksen Heppa-järjestelmästä, joka sisältää tiedot kaikista Suomeen rekisteröidyistä hevosista ja ravikilpailuista, jotka on juostu 1983 jälkeen.[4] Näitä tietoja voi kuka tahansa käydä katsomassa. Lisäksi tietojen oikeellisuutta ei voi kyseenalaistaa, koska kaikki viralliset ravikilpailut ovat Suomen Hippoksen alaisia ja ravikilpailun tulokset merkitään asianomaisen ravihevosen tietoihin.

[4] Ennen vuotta 1983 juostuista ravilähdöistä olen tiedot saanut kyseisen ravihevosen hevospassista.

2 VAHINGONKORVAUSOIKEUDEN PERUSTEET

2.1 Yleistä vahingosta ja korvauksen edellytyksistä

Vahinko on ulkoisen tekijän aiheuttama muutos, joka on vahingonkärsijän kannalta epäedullinen.[5] Esinevahingoissa vahingonkärsijän omaisuuden arvo alenee tai omaisuus tuhoutuu, kun puolestaan henkilövahingossa vahingonkärsijä loukkaantuu tai kuolee.[6] Korvausvelvollisuuden syntymiseksi on oltava jokin erityinen oikeusperuste, jotta vahinko ei jäisi vahingonkärsijän itsensä kannettavaksi, sillä lähtökohtaisesti jokaisen on kärsittävä kohdalleen sattuvat epäedulliset tapahtumat.[7] Tällä perusteella vahingonkorvausvastuun syntyminen näyttäytyy poikkeuksena. Henkilövahinkojen osalta vahingonkärsijät saavat vakuutusten ja sosiaaliturvan kautta usein joko täyden tai osittaisen korvauksen vahingoistaan.[8] Henkilövahingot siis eroavat muista vahingon muodoista, joskin asianmukaisten vakuutusten avulla on mahdollista saada korvausta mm. esinevahingoista.

Vain vahingonkorvauslain tai muun lain perusteella korvattavat vahingot voidaan korvata, joten kaikki vahingot eivät ole korvattavia vahinkoja. Korvausvelvollisuudelle on oltava edellytyksiä, joiden nojalla korvausvastuu voi syntyä. Vahingontekijän teolla on oltava syy-yhteys vahinkotapahtumaan, jotta vahinko voi tulla korvattavaksi, minkä lisäksi syy-seuraus-suhteen täytyy täyttää tietyt laatuvaatimukset, jotta vastuu syntyy.[9] Vastuuperusteilla tarkoitetaan osaa siitä tosiseikastosta, jonka vallitessa korvausvelvollisuus syntyy.[10] Vastuuperusteita ovat mm. tuottamusvastuu, rikosvastuu, ankara vastuu, sopimusvastuu, isännänvastuu ja vastuu julkisen vallan käyttämisestä.[11] En käsittele tutkielmassani tämän tarkemmin vastuuperusteita, koska ne eivät kuulu tutkielmani aihepiiriin.

---

[5] Ståhlberg – Karhu 2013 s. 9.
[6] Virtanen 2011 s. 7.
[7] Kivimäki – Ylöstalo 1981 s. 450.
[8] Ståhlberg – Karhu 2013 s. 71.
[9] Ståhlberg – Karhu 2013 s. 9, 11 ja 393. Virtanen 2011 s. 7 ja 371.
[10] Hemmo 1998 s. 5.
[11] Lyhyesti vastuista: 1) tuottamusvastuu käsittää tahallisesti aiheutetut teot ja huolimattomuudella tai varomattomuudella aiheutetut vahingot, 2) rikosvastuu käsittää teot, jotka täyttävät rikoksen tunnusmerkistön, 3) ankara vastuu on tuottamuksetonta vastuuta, jonka syntymiseen ei vaadita tuottamusta, 4) sopimusvastuun mukaan henkilön on täytettävä ne lupaukset, joihin sopimuksella sitoutuu, 5) isännänvastuu tarkoittaa vastuuta toisen aiheuttamasta vahingosta, ja 6) julkisyhteisön edustajan käyttäessä julkista valtaa, julkisyhteisön vastuulla on erityispiirteitä. (Ståhlberg – Karhu 2013 s. 73–76.)

2.2 Differenssioppi

Jotta voidaan arvioida, onko vahinko tapahtunut, on suoritettava tapahtumaketjujen erotuksen arviointi: mitä olisi tapahtunut, jos vahinkoa ei olisi sattunut lainkaan. Vahinko on toteutuneen tapahtumakulun ja hypoteettisen tapahtumakulun erotus. Näiden tapahtumakulkujen välinen differenssi kertoo sen erotuksen, joka on korvattava vahingonkärsijälle. Lähtökohtaisesti kyseessä täytyy olla vahinko, joka on korvattavissa taloudellisesti eli rahakorvauksella, joka vastaa tapahtumakulkujen erotusta. Tätä vahingonmäärittämistapaa kutsutaan differenssiopiksi.[12]

Differenssiopin isänä pidetään Friedrich Mommsenia, joka on kirjoittanut opistaan *Zum Lehre von dem Interesse* -tutkimuksessaan 1855. Mommsen ei differenssiopissaan anna vastausta siihen, kuinka vahingon määrä tulisi laskea. Kirjassaan Mommsen selvittelee eri roomalaisten kannetyyppien perusteella korvattavia vahinkoeriä eikä tarkastele, millä tavalla esineen arvon laskemisen tulisi tapahtua.

Differenssiopin ongelmana on Viljasen mukaan se, että differenssiopin dynaamisuus ei toteudu, koska käyttöarvoa ei voida määrittää.[13] Virtanen on myös huomauttanut, että hypoteettinen tapahtumakulku on tekninen eikä näin ollen ota huomioon käyttö- ja tunnearvoja.[14] Tällä toteutuneen tapahtumakulun ja hypoteettisen tapahtumakulun erotuksella on kuitenkin merkitystä, sillä mahdollisia tapahtumakulkuja vertaamalla voidaan todeta, onko vahingonkärsijälle todella aiheutunut vahinkoa, joka tulisi korvata. Differenssioppi on laajalti oikeustietelijöiden hyväksymä ja vahingon määrittämisen kannalta klassinen lähtöpiste. Oppi antaakin vain kehykset vahingon määrän määrittämiseen, mutta ei anna kuvaa itse vahingon määrästä.

2.3 Täyden korvauksen periaate ja rikastumiskielto

Suomen vahingonkorvausoikeudessa vallitsee täyden korvauksen periaate, joka on vahingonkorvauslain lähtökohtana. Vahingonkärsijän on päästävä siihen asemaan, jossa tämä olisi ollut, ellei vahinkoa olisi tapahtunut.[15] Vahingonkorvausta on suoritettava niin

[12] Virtanen 2011 s. 379. Hemmo 2005 s. 144. Viljanen on määritellyt differenssiopin näin: ”Lähtökohtana on, että taloudellista arvoa voidaan abstraktilla tasolla tarkastella vertailemalla omaisuuden määrää yhtenä ajanhetkenä sen määrään toisena ajanhetkenä. Muutosten taloudellinen arvo on noiden omaisuusmassojen arvon erotus, joka samalla on yhtä kuin vahingon määrä.” (Viljanen 2008 s. 105.)
[13] Viljanen 2008 s. 109–110.
[14] Virtanen 2011 s. 379.
[15] Ståhlberg – Karhu 2013 s. 397. Virtanen 2011 s. 372.

suuri määrä, että vahingonkärsijä pääsee tähän asemaan. Vahingonkärsijä ei kuitenkaan saa hyötyä vahinkotapahtuman johdosta, mitä kutsutaan rikastumiskielloksi. Täyden korvauksen periaate on yleisesti hyväksytty Suomen oikeusjärjestelmässä sekä monissa muissa oikeusjärjestelmissä. Täyden korvauksen periaate ei sellaisenaan osoita vahingonkorvauksen määrää, mutta asettaa kehyksen, jonka mukaan korvauksen on katettava kaikki vahingonkärsijälle vahingosta aiheutuneet tappiot.

Täyden korvauksen periaatteen mukaan verot ja muut vahinkoon liittyvät maksut, jotka vahingonkärsijä joutuu maksamaan, on laskettava myös vahingonkorvaukseen mukaan. Verotettavaa tuloa on myös verotettavan ansiotulon sijaan tullut tulo, joten vahingonkärsijän on ilmoitettava näin saatu tulo verottajalle.[16] Vastaavasti, jos vahinkotapahtuman johdosta vahingonkärsijän ei ole tarvinnut suorittaa veroja, jotka hänen olisi tullut suorittaa ilman vahinkotapahtumaa, vahingonaiheuttajaa ei voida velvoittaa korvaamaan tällaisia veroja.

Täyden korvauksen periaatteesta voidaan poiketa silloin, jos täyden korvauksen tuomitseminen maksettavaksi olisi kohtuutonta. Vahingonkorvauslain 2 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan vahingonkorvausta voidaan sovitella, jos korvausvelvollisuus harkitaan kohtuuttoman raskaaksi ottaen huomioon vahingonaiheuttajan ja vahingonkärsijän varallisuusolot ja muut olosuhteet. Täysi korvaus on kuitenkin tuomittava, jos vahinko on aiheutettu tahallisesti ja erityisiä syitä korvauksen alentamiseen ei ole. Täydestä korvauksesta poikkeuksen muodostaa myös vahingontekijän alaikäisyys, koska vahingonkorvauslain 2 luvun 2 §:n mukaan alle kahdeksantoistavuotias on velvollinen korvaamaan vain määrän, joka on hänen ikäänsä ja kehitystasoonsa, teon laatuun, vahingonaiheuttajan ja vahingonkärsijän varallisuusolot sekä muut mahdolliset olosuhteet huomioon ottaen kohtuullista. Vahingonkorvauslain 2 luvun 3 §:n mukaan myös mielisairaat, vajaamieliset ja sieluntoiminnaltaan häiriintyneet eivät ole velvoitettuja korvaamaan täyttä korvausta.

2.4 Muita vahingon määrään liittyviä periaatteita

Vahingonkärsijällä on velvollisuus rajoittaa vahinkoaan vahingon uhatessa tai sen jo osittain toteuduttua.[17] Tätä kutsutaan vahingonrajoittamisvelvollisuudeksi. Jos

[16] Virtanen 2011 s. 374.
[17] Hemmo 2005 s. 212.

vahingonkärsijä ei rajaa vahinkojaan, vahingonaiheuttajan vastuu rajautuu siihen määrään, mitä vahingosta olisi seurannut, jos vahingonkärsijä olisi pyrkinyt minimoimaan vahingot. Vahingonkärsijä ei voi siirtää vahingonaiheuttajalle korvattavaksi sellaisia vahinkoja, jotka vahingonkärsijä olisi omilla toimillaan voinut välttää.

Käytännössä vahingonrajoittamisvelvollisuus tarkoittaa, että ravihevosen omistajan on vietävä loukkaantunut tai sairastunut hevosensa mahdollisimman nopeasti eläinlääkärin hoitoon, jotta vahingot eivät ehtisi mahdollisesti pahentua. Lisäksi omistajan on toimissaan otettava vahinkoriskit huomioon ja pyrittävä pitämään hevoseen kohdistuvat vahinkoriskit pieninä. Ongelmia aiheutuu silloin, jos omistajalla ei ole varaa vahingon rajoittamiseen vaadittaviin toimenpiteisiin. Vahingonkärsijän varattomuutta ei tule tulkita vahingonkärsijän vahingoksi.[18] Vahingonkärsijältä ei voida vaatia liiallisia ponnistuksia vahingonrajoittamiseksi, vaan vahingonkärsijän kyky rajoittaa vahinkoja on suhteutettava hänen varallisuuteensa.

Otan esille lyhyesti Viljasen mainitseman kaikki tai ei mitään -periaatteen, mikä on saksalaisperäinen, 1800-luvulla vakiintunut vahingonkorvausoikeuden maksiimi, joka on suomalaisessa kirjallisuudessa nykyään lähes tuntematon.[19] Periaatteen mukaan vahinko joko korvataan kokonaisuudessaan tai sitä ei korvata ollenkaan.[20] Tämä asettaa hyvin tiukan rajan vahinkojen korvattavuudelle. Kaikki tai ei mitään -periaatteella on läheinen suhde täyden korvauksen periaatteeseen. Kaikki tai ei mitään -periaate on kuitenkin väistynyt pohjoismaisessa oikeudessa täyden korvauksen periaatteen tieltä, sillä kirjallisuudessa ja oikeuskäytännössä vedotaan vain täyden korvauksen periaatteeseen.

Kaikki tai ei mitään -periaate oli osa intressikorvauksen ajattelutapaa. Stangin mukaan vahingonkärsijän intressi on selvitettävä, jotta intressi voidaan korvata. Intressin korvaaminen oli lähtökohta vahinkojen korvaamiselle. Intressi piti korvata kokonaisuudessaan eikä intressin osittainen korvaaminen ollut mahdollista.[21]

[18] Hemmo 2005 s. 213.
[19] Viljanen 2008 s. 145. Periaatteen alkuperäinen nimi on Alles-oder-nichts.
[20] Viljanen 2008 s. 145.
[21] Stang 1927 s. 289–296.

2.5 Vahinkojen jaottelu

2.5.1 Välillinen ja välitön vahinko

Vahingot voidaan jakaa välilliseen ja välittömään vahinkoon. Välittömät vahingot aiheutuvat suoraan vahingonkärsijälle ja ovat välitöntä seurausta vahingonaiheuttajan toiminnasta. Välillinen vahinko puolestaan on seurausta ensisijaisesta vahingosta eikä suoraan vahingonaiheuttajan toiminnasta.[22] Perussäännön mukaan vain välittömät vahingot korvataan vahingonkärsijälle, joten välillisen ja välittömän vahingon ero on tärkeä.[23]

Ravihevosen loukkaantuessa tai kuollessa välitön vahinko on selvä: omistajan varallisuus on laskenut hevosen menettämisen tai loukkaantumisen myötä, joten vahingonaiheuttajan on korvattava vahingon määrä omistajalle. Ravihevosen kuollessa vahingonaiheuttajan on selkeästi korvattava hevosen arvo omistajalle, mutta hevosen loukkaantumistilanteessa joudutaan pohtimaan hevosen arvonalennusta, minkä lisäksi vahingonaiheuttajan on korvattava hevosen hoidosta aiheutuneet eläinlääkäri- ja muut kulut.

Välillinen vahinko ja sen korvaamisen mahdollisuus ravihevosen loukkaantuessa tai kuollessa onkin vaikeampi kysymys. Välillisenä vahinkona voidaan pitää kesken kilpauran loukkaantuneen tai kuolleen ravihevosen saamatta jääneet palkintorahat. Näiden hypoteettisten palkintorahojen saamisen mahdollisuus on kuitenkin hyvin vaikeasti – ellei jopa mahdotonta – toteennäytettävissä.

2.5.2 Henkilövahinko, puhdas varallisuusvahinko ja esinevahinko.

Vahingonkorvauslain 5 luvun mukaan korvattavia vahinkoja ovat henkilö- ja esinevahingot. Puhdas varallisuusvahinko eli taloudellinen vahinko on korvattava vain erittäin painavien syiden vuoksi. Käytännössä vahinkolajien luokittelulla on keskeinen merkitys, koska korjausvelvollisuuden sisältö riippuu vahinkolajista ja vahinkojärjestelmien erilaisuus ei aina johda kaikenlaisten vahinkojen

[22] Välittömästä ja välillisestä vahingosta otetaan esimerkiksi taksiauton vahingoittuminen kolarissa, joka on ollut yksin vahingonaiheuttajan syy. Välitöntä vahinkoa on taksiauton korjaamisesta tai vahingoittuneen auton tilalle uuden auton ostamisesta aiheutuneet kustannukset, kun puolestaan välillistä vahinkoa ovat taksikuskin palkat siltä ajalta, kun taksikuski ei voi tehdä työtään, ja mahdollisen korvaavan vuokra-auton käytöstä aiheutuneet kulut.
[23] Virtanen 2011 s. 381. Hemmo 2005 s. 158.

korjaamisvelvollisuuteen. Luokittelu vaikuttaa myös mm. eräisiin syy-yhteyden näyttöongelmiin ja niiden ratkaisutapoihin sekä korvausmäärien laskentatapoihin.[24]

Henkilövahinkoa ei ole määritetty laissa, vaan käsitteen määrittely on jätetty oikeuskäytännön varaan. Lähtökohtaisesti henkilövahingolla tarkoitetaan sellaista terveydentilan häiriötä, joka on lääketieteellisesti todettavissa.[25] Ståhlberg ja Karhu ovat huomauttaneet, että henkilövahingot ovat yhteiskunnallisesti merkityksellisimpiä ja ongelmallisimpia tarkasteltaessa sopimussuhteiden ulkopuolisia vahinkoja, koska henkilövahinkojen seuraukset ovat usein pitkäikäisiä ja taloudellisesti vaikeita.[26] Henkilövahingot voivat olla fyysisiä, mutta myös psyykkisiä.

Puhtaat varallisuusvahingot ovat taloudellisia vahinkoja, jotka ovat riippumattomia henkilö- ja esinevahingoista. Vahingonkorvauslain 5 luvun 1 §:ssä mainitaan puhtaasta varallisuusvahingosta, jolle on asetettu erityisiä edellytyksiä. Vahingonkorvauslain 5 luvun 1 §:n mukaan puhtaan varallisuusvahingon korvaaminen on mahdollista, kun vahinko on aiheutettu rangaistavaksi säädetyllä teolla tai julkista valtaa käytettäessä taikka muussa tapauksessa, jossa on erittäin painavia syitä. Puhdas varallisuusvahinko voidaan määrätä korvattavaksi myös erityislailla, jolloin erityislaki syrjäyttää vahingonkorvauslain. Lisäksi, koska vahingonkorvauslaki ei koske sopimussuhteita, puhtaan varallisuusvahingon korvattavuus jää riippumaan muista seikoista.

Esinevahinkoja käsittelen omassa luvussaan.

2.5.3 Aineellinen ja aineeton vahinko

Kolmas jako on aineelliset ja aineettomat vahingot. Aineellinen vahinko on objektiivisin perustein rahana arvioitavissa, kuten korjauskustannukset, esineen arvo tai henkilön hoitokulut. Aineettomat vahingot kohdistuvat puolestaan tuntemuksiin eivätkä ole sidottuna materiaan kuten aineelliset vahingot. Juuri aineettomat vahingot ovat ongelmallisia arvioinnin kannalta. Aineettomista vahingoista esimerkkeinä ovat kipu ja särky, kärsimys sekä mielipaha. Kipu, särky ja kärsimys ovat korvattavaa vahinkoa, mutta tyypillisesti tunnetilat kuten mielipaha, suru ja pelko eivät ole korvattavia.[27] Ihmisen

[24] Ståhlberg – Karhu 2013 s. 289–290. Virtanen 2011 s. 385.
[25] HE 167/2003 s. 29. Henkilövahingon käsite halutaan pitää sidoksissa kulloinkin vallitsevaan lääketieteelliseen tietämykseen, joten henkilövahinkoa tulee arvioida lääketieteellisenä ilmiönä.
[26] Ståhlberg – Karhu 2013 s. 292.
[27] HE 167/2003 s. 29.

kokeman kivun ja kärsimyksen mittaamiselle ei ole objektiivista mittapuuta, sillä henkilön tuntema kipu ja sen kovuus on subjektiivista eikä tällaisia aistimuksia ole mahdollista muuttaa suoraan rahaksi, joten aineettomien vahinkojen korvaussummat määrätään usein henkilövahinkoasiain neuvottelukunnan suositusten perusteella tai viime kädessä kohtuuden mukaan.[28]

Ravihevosen loukkaantumisessa tai kuolemassa on ehdottomasti kyse aineellisesta vahingosta, koska hevonen on vahingoittunut, jolloin sen arvo ja mahdolliset eläinlääkäri- ja muut kulut on korvattava hevosen omistajalle. Näiden korvausmäärä on rahana arvioitavissa, koska niille voidaan asettaa taloudellinen arvo. Sen sijaan aineettoman vahingon liittäminen ravihevosen loukkaantumiseen tai kuolemaan on ongelmallisempaa.

2.5.4 Sopimuksen ulkoisen ja sopimusperusteisen vastuun vaikutus vahingon määrään

Yksi perinteisimmistä vahingonkorvausoikeuden jaotteluista on jako sopimuksen ulkoiseen vastuuseen eli deliktivastuuseen ja sopimusperusteiseen vastuuseen eli sopimusvastuuseen. Tämä jako ilmenee lainsäädännössä, jossa on huomioitava vahingonkorvauslaki, jota sovelletaan vain deliktivastuuseen eikä sopimusvastuuseen. Lisäksi jakoa käsitellään paljon vahingonkorvausoikeudellisessa kirjallisuudessa. On myös nähty, että vastuumuotoja koskevissa yleisissä periaatteissa olisi eroja.[29]

Vahinkotilanteen jaottelu sopimusvastuuseen tai deliktivastuuseen ei aina ole ongelmatonta. Huomiota on erityisesti kiinnitetty sopimusneuvotteluvastuuseen. Jos sopimusneuvotteluvaiheessa tapahtuu virhe tai laiminlyönti, jota on käsiteltävä vahinkona, eikä sopimusta synny, joudutaan pohtimaan, kuuluuko vastuu sopimusvastuuseen vai onko se deliktivastuuta. Sopimusneuvotteluvaiheessa osapuolilla on selvästi aktiivisempi yhteystoimintasuhde kuin deliktivastuun alaan kuuluvissa vahinkotapahtumissa. Osapuolille voidaankin asettaa erityinen sopimuksen valmisteluun liittyvä vastuu, joka ei ole yhtä vahva kuin sopimusvastuu, mutta ei niin heikko kuin deliktivastuu.[30]

[28] Virtanen 2011 s. 387.
[29] Ståhlberg – Karhu 2013 s. 40–41.
[30] Hemmo 1998 s. 198–204. Ståhlberg – Karhu 2013 s. 47.

Vahingonkorvauksen laskemisen pääsääntö sopimusvastuussa on positiivisen sopimusedun korvaaminen. Tämän mukaan sopimusvelkoja (vahingonkärsijä) on saatettava korvauksella siihen taloudelliseen asemaan, jossa hän olisi ollut sopimuksen virheettömän täyttämisen ja siitä seuranneen hyödyntämisen seurauksena.[31] Deliktivastuussa puolestaan vahingonaiheuttajan on korvattava vahingonkärsijälle aiheuttamansa vahinko kokonaisuudessaan.

Katson, että tutkielmassa ei ole mielekästä lähemmin erotella vahingonkorvauksen määrän arviointia sopimussuhteen ja sopimuksen ulkoisen vastuun näkökulmista. Kun kyseessä on ravihevosen loukkaantuminen tai kuoleminen vahingonaiheuttajan teon tai laiminlyönnin seurauksena, merkitystä ei ole sillä, ovatko hevosen omistaja ja vahingonaiheuttaja olleet sopimussuhteessa keskenään vai eivät.

Sopimussuhteella voidaan katsoa olevan merkitystä silloin, kun vahinko eli ravihevosen loukkaantuminen tai kuolema ei välttämättä olisi tapahtunut ilman sopimusta. Otetaan esimerkiksi hevosen omistajan ja ammattiravivalmentajan välinen valmennussopimus. Sopimuksella sovitaan, että ravihevonen on valmentajan valmennuksessa, jolloin hevonen asuu valmentajan tallissa, jossa sitä hoidetaan, valmennetaan ja kilpailutetaan ravikilpailuissa. Omistaja maksaa valmentajalle valmennusmaksun sekä muut kustannukset, joista on sovittu valmennussopimuksessa. Jos hevonen kuolee valmentajalla ollessaan ja valmentajan toimien todetaan johtaneen hevosen kuolemaan, valmentaja on velvoitettu korvaamaan vahinko hevosen omistajalle. Tässä tapauksessa vahinkotapahtumaa ei olisi tapahtunut ollenkaan, jos valmennussopimusta ei olisi ollut hevosen omistajan ja valmentajan välillä.

Vaikka edellä esitetyssä esimerkissä sopimussuhteella on tietyllä tapaa ollut merkitystä vahingon syntymisessä, vahingon itsessään ei voida ajatella aiheutuvan sopimuksesta. Hemmon mukaan sopimuksella perustetaan osapuolten välille erityinen oikeuksien ja velvoitteiden järjestelmä, jota ei olisi ilman osapuolten sitoutumista.[32] Valmennussopimuksella omistaja on luovuttanut omistamansa ravihevosen valmentajalle siinä toivossa, että valmennuksella hevosesta on mahdollista saada tuottoa ravikilpailupalkintojen voittamisen muodossa, ja omistaja maksaa valmentajalle valmennuspalvelusta. Valmentajan toimien johtaessa hevosen kuolemaan, vaikuttaa tämä omistajan varallisuuteen omistajan varallisuuden vähentyessä hevosen arvon verran.

[31] Hemmo 2005 s. 309.
[32] Hemmo 1998 s. 335.

Korvausmäärään itseensä sopimussuhteella ei ole merkitystä, koska lähtökohtaisesti korvattavaksi tulee hevosen arvo, joka olisi olemassa ilman sopimustakin, joten sopimus ei määritä hevosen arvoa.[33]

Edellä esitetyssä esimerkissä voidaan ajatella kyseeseen tulevan sopimusrikkomus, koska valmentaja on rikkonut sopimusta laiminlyömällä hevosen asianmukaisen hoidon ja valmennussopimus on päättynyt ennenaikaisesti valmentajan rikkeen vuoksi.[34] Valmentajaa ei kuitenkaan voida velvoittaa suorittamaan erikseen korvausta sopimuksen päättymisestä, sillä valmentajan omana sopimuksen suoritusvelvollisuutena on ravihevosen valmentaminen ja kilpailuttaminen. Sopimusrikkomuksena voitaisiin pitää sitä, että hevosen kuoleman johdosta omistajalta jää saamatta hevosen juoksemia palkintorahoja. Tulevat palkintorahat ovat kuitenkin niin vaikeasti ennustettavissa, että tällainen vaatimus tuskin menisi oikeudessa läpi. Ainakaan aikaisemmassa oikeuskäytännössä hevosen omistaja ei ole vaatinut hevosen kuoltua valmentajan toimien johdosta sopimusrikkomuksesta vahingonkorvausta.[35]

[33] Tässä esimerkissä on tosin hieman virheellistä todeta, että sopimus ei vaikuttaisi hevosen arvoon, sillä valmentajan toimet ovat voineet hyvinkin vaikuttaa hevosen arvoon. Jos hevonen on menestynyt ravikilpailuissa valmennuksessa ollessaan, valmennussopimuksella on selvästi parannettu hevosen arvoa, mitä ei välttämättä olisi tapahtunut ilman valmennussopimusta. Parempi esimerkki ajatuskulkuni selvittämiseen olisi ravihevosen tuonti eläinlääkärille hoitoon, mutta hevonen kuolisi eläinlääkärin hoitovirheen vuoksi. Hevosen omistajan ja eläinlääkärin välisellä sopimuksella ei ole mitään tekemistä hevosen arvon kanssa, vaikka tapauksessa hevosen kuolema johtuu eläinlääkärin hoitovirheestä, minkä voidaan katsoa olevan sopimusrikkomus.

[34] En ole esimerkissäni ottanut kantaa, mikä on johtanut hevosen kuolemaan. Hevosen asianmukaisen hoidon laiminlyönnillä tarkoitan sitä, että yleisesti ottaen valmennussopimuksissa sovitaan, että valmentaja vastaa hevosen hoidosta ja hyvinvoinnista valmennuksen aikana. Hevosen kuoleminen valmentajan toimien (tai toimimatta jättämisen) johdosta voidaan ajatella rikkovan sopimusta.

[35] Esimerkkitapauksena KKO 1991:65.

3 ESINEVAHINGOSTA

3.1 Mikä on esine?

Oikeudellisessa merkityksessä esineiksi mielletään rajoitetut aineelliset kappaleet, joihin ihmisellä voi olla määräämisvaltaa.[36] Esineet ovat yksilöllisesti määriteltyjä eli yksilöityjä *aineellisia* kohteita. Esineellä ei välttämättä tarvitse olla varallisuusarvoa eikä esineeltä edellytetä kuulumista jollekulle henkilölle.[37] Tosiasia kuitenkin on, että esineiden arvo on vaihdannassa elintärkeää eikä vaihdanta ole mielekästä ilman esineiden arvoa. Lisäksi esineellä täytyy olla omistaja, jotta se voidaan myydä. Jos esineellä ei ole omistajaa, kysymykseksi tulee, kenelle esineen hinta on suoritettava.[38]

Perinteisesti esineet jaotellaan kiinteisiin ja irtaimiin esineisiin. Jaottelulla on merkitystä, koska kiinteitä ja irtaimia esineitä koskee (osittain) oma lainsäädäntö.[39] Lyhyesti sanottuna kiinteitä esineitä ovat maanpohjan tietyllä tavoin yksilöidyt osat, kiinteistöt ja eräät muut maa- ja vesialueiden yksiköt, kun puolestaan irtaimia esineitä ovat kaikki muut esineet.[40] Näin ollen myös elävät eläimet, kuten hevoset, ovat esineoikeuden näkökulmasta esineitä.[41] Hevosia kohdellaan oikeudellisessa mielessä esineinä, jolloin vahingonkorvauslain esinevahinkoa koskevat säännökset koskevat hevosia.

Siirrettävissä oleva irtain esine on helposti saatettavissa toisen hallintaan.[42] Irtainten esineiden hallinta on ulkopuolisten havaittavissa ja osoittaa esineen kuuluvan hallitsijalleen.[43] Irtainten esineiden hallinnan siirto eli traditio luo oikeusvaikutuksia, sillä traditiolla esine siirtyy omistajalta toiselle. Kun esineen hallinnon siirto suoritetaan, luovuttajan valta esineeseen päättyy ja luovutuksensaajan valta esineeseen alkaa.

Kilpailevien ravihevosten kohdalla pelkkä hallinnan siirto ei ole riittävää, jotta hevosen omistusoikeus siirtyisi uudelle omistajalle. Hevoset on rekisteröitävä varsana Suomen Hippokseen, jotta hevonen saa ravikilpailuoikeuden, joka on edellytys ravikilpailuihin osallistumisen mahdollistamiseksi. Ensin varsa ilmoitetaan rekisteriin, minkä jälkeen

---

[36] Kartio – Tammi-Salminen, Varallisuusoikeus 2012 s. 745.
[37] Kartio – Tammi-Salminen, Varallisuusoikeus 2012 s. 746.
[38] Lisäksi kysymys on, kuka määrää esineen hinnan, jos esineellä ei ole omistajaa?
[39] Kartio – Tammi-Salminen, Varallisuusoikeus 2012 s. 748.
[40] Kartio – Tammi-Salminen, Varallisuusoikeus 2012 s. 748.
[41] Kartio – Tammi-Salminen, Varallisuusoikeus 2012 s. 753. Mm. vanhan, vuoden 1734 kauppakaaren mukaan esinelainan kohteena voi olla ”jotakin hengetöntä tai elävätä”. Oikeudellisesta näkökulmasta eläviä eläimiä on pidetty esineinä siis jo vuosisatojen ajan.
[42] Kartio – Tammi-Salminen, Varallisuusoikeus 2012 s. 748.
[43] Kartio – Tammi-Salminen, Varallisuusoikeus 2012 s. 748.

varsan tunnistus tilataan varsan asuinalueella vaikuttavalta hevosjalostusliitolta, jonka tunnistaja käy tunnistamassa varsan.[44] Hevosjalostusliiton edustajat toimittavat Suomen Hippokseen tunnistuslomakkeen, syntymätodistuksen ja mahdolliset omistajanvaihdokset, minkä jälkeen varsa rekisteröidään.[45] Kun varsa on rekisteröity, se saa hevospassin, mikä on ns. hevosen henkilöllisyystodistus ja joka sisältää hevosen omistushistorian.[46] Näin ollen, jotta ravihevosen hallinnan siirto olisi pätevä, hevospassi tulee luovuttaa hevosen uudelle omistajalle, minkä lisäksi Suomen Hippokseen on tehtävä omistajanvaihdos. Uusi omistaja saa kaikki hevoseen liittyvät oikeudet vasta, kun hevospassiin on merkitty uusi omistaja hevosen nykyiseksi omistajaksi Suomen Hippoksen toimesta.

3.2 Mikä on esinevahinko?

Esineen omistajalla on luonnollisesti oikeus käyttää omistamaansa esinettä. Kun ulkopuolinen henkilö toiminnallaan vaikuttaa haitallisesti tähän esineen omistajan oikeuteen, on kyse oikeudenloukkauksesta.[47] Suomen perustuslain 15 §:ssä turvataan jokaisen omaisuus, ja omaisuuden suoja on Suomessa jokaisen henkilön perusoikeus kansalaisuuteen katsomatta. Normaalisti esinevahinko ilmenee niin, että irtain tai kiinteä esine vaurioituu tai tuhoutuu.[48] Näin esineen omistaja menettää mahdollisuuden käyttää omaa esinettään.

Esinevahingosta säädetään vahingonkorvauslain 5 luvun 5 §:ssä, jonka mukaan:

> esinevahinkona on korvattava esineen korjauskustannukset ja vahingosta aiheutuneet muut kulut sekä arvonalennus taikka tuhoutuneen tai hukatun esineen arvo ja lisäksi tulojen tai elatuksen vähentyminen.

Edellä mainitusta pykälästä on mahdollista päätellä se, mikä on myös mainittu vahingonkorvauslain hallituksen esityksessä: ”esinevahinkoa on esineen

---

[44] Suomen Hippos: Varsan ilmoittaminen rekisteriin. http://www.hippos.fi/rekisterointi_ja_omistaminen/varsan_rekisterointi/suomessa_syntyneen_varsan_rekisterointi/varsan_ilmoittaminen_rekisteriin 16.4.2016. Suomen Hippos: Varsan tunnistaminen. http://www.hippos.fi/rekisterointi_ja_omistaminen/varsan_rekisterointi/suomessa_syntyneen_varsan_rekisterointi/varsan_tunnistaminen 16.4.2016.

[45] Suomen Hippos: Rekisteröinti ja hevospassi. http://www.hippos.fi/rekisterointi_ja_omistaminen/varsan_rekisterointi/suomessa_syntyneen_varsan_rekisterointi/rekisterointi_ja_hevospassi 16.4.2016.

[46] Passista ilmenee hevosen perustiedot, kuten UELN-numero, joka on yhtä kuin rekisterinumero, suku- ja tunnistetiedot sekä hevosen omistushistoria.

[47] Ståhlberg – Karhu 2013 s. 313.

[48] Ståhlberg – Karhu 2013 s. 313.

vahingoittuminen, tuhoutuminen tai hukkaantuminen".[49] Lisäksi, jos esine joutuu tilapäisesti sen käyttämiseen oikeutetun ulottumattomiin tai esineen käyttäminen muulla tavalla estyy, on myös tällöin kyseessä esinevahinko.[50] Esineen käytön estymisestä aiheutuvan haitan on oltava luonteeltaan taloudellista, mutta konkreettinen taloudellinen menetys ei ole edellytyksenä korvauksen saamiselle.[51] Estymisestä aiheutuvalle haitalle on siis voitava pistää hintalappu – rahallinen arvo.

3.3 Mitä korvataan esinevahinkona?

3.3.1 Esineen korjauskulut ja arvonalennus

Esinevahingossa lähtökohtana voidaan pitää sitä, että vahingoittunut esine korjataan. Tällöin vahingonkorvauksen mittaamisen lähtökohdaksi voidaan valita korjauskustannukset. Esineen korjauksesta ei kuitenkaan saa aiheutua tarpeettomia kustannuksia sekä esineen kunto on saatettava vahingon tapahtumista edeltävälle tasolle. Jos esineestä tulee parempi kuin mitä se oli ennen vahinkotapahtumaa, korvausvelvollinen ei ole velvoitettu korvaamaan kaikkia korjauskustannuksia, vaan korvausvelvollisen on korjattava vain ne kustannukset, joilla esine saadaan vahinkotapahtumaa edeltäneeseen tilaan.[52]

Jos korjattu esine ei ole yhtä hyvässä kunnossa, kuin esine oli ennen vahinkotapahtumaa, tai jos korjatun esineen arvo on alkuperäistä alhaisempi, vahingonkärsijällä on oikeus saada korjauskustannusten lisäksi korvausta esineen arvonalennuksesta.[53] Tässä tapauksessa ilman arvonalennuksen korvaamista esineen omistaja ei saisi täyttä korvausta kärsimästään vahingosta. Arvonalennuksen laskeminen on kuitenkin haastavaa, ja usein on turvauduttava pelkkiin arvioihin, jos mitään varmaa tietoa esineen arvosta ennen vahinkoa ei ole.[54] Lisäksi, jotta arvonalennuksen laskeminen olisi mahdollista, on ensin

[49] HE 187/1973 s. 24.
[50] HE 187/1973 s. 24–25. Ståhlberg – Karhu 2013 s. 314. Korkeimman oikeuden tapauksessa 2002:91 hallinnan loukkaus johti vahingonkorvaukseen.
[51] Ståhlberg – Karhu 2013 s. 314. Korkeimman oikeuden tapauksessa KKO 2005:66 henkilö A oli lähes neljä vuotta väliaikaisessa ajokiellossa, kun poliisi oli laiminlyönyt esitutkinnan ajoissa suorittamisen. Valtio velvoitettiin korvaamaan A:lle ajo-oikeuden menetyksestä aiheutunut taloudelliseksi vahingoksi katsottu haitta.
[52] Hemmo 2005 s. 199. Virtanen 2011 s. 462. Virtanen on aiheellisesti huomauttanut, että omistaja saa luonnollisesti päättää, mitä esineelleen tekee, mutta hän ei voi omilla toimillaan laajentaa ulkopuolisen korjausvastuuta.
[53] Hemmo 2005 s. 200.
[54] Virtanen 2011 s. 462–463. Jotta arvonalennuksen laskeminen olisi mahdollista, on tiedettävä esineen arvo ennen ja jälkeen vahinkotapahtuman. Esineen arvoksi voidaan ottaa mm. myyntiarvo,

selvitettävä ehjän esineen arvo, minkä jälkeen on arvioitava, kuinka paljon esineen arvo on laskenut vahinkotapahtuman vuoksi.

Kun esinettä ei ole mahdollista korjata, korvausmäärän määrittäminen ja laskeminen on suoritettava erilaisilla menetelmillä. Juuri eläinten kohdalla eläimen ”korjaamisella” eli parantamisella eläinlääketieteellisin menetelmin ei välttämättä saada eläintä samaan kuntoon, kuin missä se oli ennen vahinkotapahtumaa. Ravihevosille vakava loukkaantuminen johtaa usein siihen, että ravihevonen ei parane täysin vammastaan koskaan ja palaa kilparadoilla samalla tasolle kuin ennen tai että hevosen raviura päättyy kokonaan. Vamman laatu ja kuntoutuksen onnistuminen vaikuttavat siihen, parantuuko hevonen täysin. Oikeuskäytännössä ei ole koskaan otettu esille mahdollisuutta määrätä vahingonkorvauksena ravihevosen arvon aleneminen, vaan korvaustapauksissa ravihevosen arvo on kokonaisuudessaan korvattu silloinkin, kun vahinkotapahtuma ei ole aiheuttanut ravihevosen kuolemaa.

Radetzki on sillä kannalla, että esineen korjauskustannusten ollessa suuremmat kuin esineen arvo, korjauskustannuksia ei tule korvata, vaan sen sijaan korvataan esineen arvo, sillä vahingonkorvauksen määrän tulee olla yhtä kuin esineen arvo.[55] Esineen arvoa suuremmat korjauskulut voidaan kuitenkin määrätä korvattaviksi silloin, jos kyseessä on lemmikkieläimen vahingoittuminen.[56] Kanta perustuu Ruotsin *Högsta domstolen*in ratkaisuihin NJA 2001 s. 61 I ja II, joissa oikeus määräsi eläinten arvoa suuremmat korjauskustannukset vahingonaiheuttajan korvattaviksi todetessaan käsillä olevan erityisiä perusteita ja perusteli, että eläintä ei voida arvioida tavanomaisten esineiden tavoin. Ravihevosten kohdalla mahdolliset eläinlääkärikulut ovat Suomessa tulleet oikeuskäytännössä korvattaviksi, mitä voidaan pitää pääsääntönä. Tosin tapauksissa on ollut selvää, että korjauskustannukset eivät ole ylittäneet hevosen arvoa.

3.3.2 Esineen arvo

Esineen rikkoutuessa korjauskelvottomaksi ei esineen korjaaminen ole mahdollista, jolloin korjauskulujen sijaan tulee korvattavaksi esineen arvo. Tällöin ainoastaan rahallinen korvaus on mahdollista, mutta on myös mahdollista antaa samanlainen esine

jälleenhankinta-arvo tai käyttöarvo. Lisäksi Virtanen toteaa, että ”arvonalennuksen laskeminen voi olla vaikeaa sellaisissa tilanteissa, joissa erotus kaventuisi aikaa myöten”.

[55] Radetzki 2004 s. 105–106.

[56] Radetzki 2004 s. 106–107.

rikkoutuneen tilalle, jos omistaja tähän järjestelyyn suostuu.[57] Sen sijaan omistaja ei voi vaatia uutta samanlaista esinettä tuhoutuneen tilalle, koska tällöin omistaja hyötyisi saamastaan vahingosta ja koska vahingonaiheuttaja vastaa kustannuksista vain tuhoutuneen esineen arvon verran.[58]

3.3.3 Esinevahingosta aiheutuva ansionmenetys ja muut kulut

On mahdollista, että esineen omistaja ansaitsee tai voi ansaita esineellä jotain, jolloin esineen vaurioituminen, tuhoutuminen tai joutuminen omistajan ulottumattomiin johtaa myös ansion tai muunlaisen tulon menetykseen. Vahingonkorvauslain 5 luvun 5 §:n mahdollistaa esinevahingosta aiheutuvien tulojen ja ansion vähentymisen korvaamisen. Käytännössä kysymykseen tulee yritystoiminta, kuten vahingoittuneen taksin korjausaikana syntyvä seisonta-ajan tappio. Vahingonkärsijän on osoitettava jokin konkreettinen vahinko, kuten tehtaan koneen seisomisesta aiheutuva myynnin väheneminen.[59]

Harrastuskäytössä olevien esineiden menettäminen ei oikeuta korvaukseen, koska esineellä ei ole ansaittu tuloja, vaikka harrastusmahdollisuuksien menettäminen aiheuttaa mielipahaa. Syynä tähän ovat arviointiongelmat ja vapaa-ajan alhaisempi arvostaminen kuin työnteon. Kuitenkin verot ja kustannukset siltä ajalta, jolloin omaisuutta ei ole voitu käyttää esineen vahingoittumisen ja tuhoutumisen myötä, voivat tulla korvattaviksi.[60]

Ravihevosen loukkaantuessa tai kuollessa kesken raviuran saamatta jäävät mahdolliset tulevaisuudessa realisoituvat palkintorahat. Näiden mahdollisten palkintosummien arvioiminen on kuitenkin mahdotonta, koska hevonen ei välttämättä niitä olisi saanut, vaikka vahinkotapahtumaa ei olisi tapahtunut. Hevonen olisi voinut loukkaantua jostakin muusta syystä, jolloin kilpaura jouduttaisiin keskeyttämään ja mahdolliset palkintorahat jäisivät siinäkin tapauksessa saamatta. Ravihevosen menestys ei ole ennakoitavissa kuten työntekijä voi arvioida häneltä saamatta jäävät palkkatulot. Hyvän ja rahaa tienanneen ravihevosen kilpauran äkillinen päättyminen johtaa todennäköisesti omistajan tulojen pienentymiseen, mutta tulojen menetyksen olemassaolo ja sen määrä on vaikeaa varmuudella todistaa.

[57] Virtanen 2011 s. 458.
[58] Virtanen 2011 s. 458.
[59] Ståhlberg – Karhu s. 445. Virtanen 2011 s. 466 ja 468.
[60] Virtanen 2011 s. 466.

Esinevahingosta aiheutuneesta ajanmenetyksestä seuraava työansionmenetys voidaan korvata muina kuluina.[61] Jos hevosen omistaja joutuu työajallaan käyttämään loukkaantunutta ravihevostaan eläinlääkärillä, hänen työansionmenetyksensä voitaisiin korvata muina kuluina. Edellytyksenä on tietenkin, että omistaja ei voinut käyttää ravihevostaan eläinlääkärillä työaikansa ulkopuolella tai että hevosen loukkaantuminen ei antanut omistajalle muuta vaihtoehtoa kuin viedä hevonen mahdollisimman nopeasti eläinlääkärille. Omistajan on kuitenkin pyrittävä minimoimaan ansionmenetyksensä määrä.

3.3.4 Aineeton esinevahinko

Ståhlbergin mukaan esineisiin liittyy monenlaisia arvoja, kuten tunnearvoa, kulttuuriarvoa, historiallista arvoa, virkistysarvoa, esteettistä arvoa ja luonnonarvoa. Näiden arvojen mittaaminen rahassa on vaikeaa eikä joidenkin osalta tällainen rahallinen mittaaminen ole edes mahdollista.[62] Lähtökohtaisesti puhtaasti subjektiivisia arvoja eli aineettomia esinevahinkoja ei korvata, mitä ei Ståhlbergin mukaan voida pitää täysin tyydyttävänä.[63]

Aineettomien esinevahinkojen korvaamattomuudesta voitaisiin kuitenkin poiketa vahingonkorvauslain 5 luvun 6 §:n 1 momentin 4 kohdan perusteella, kun on kyse omistajan ihmisarvon loukkaamisesta omaisuutta vahingoittamalla niin vakavalla tavalla, että teko oikeuttaa korvaukseen kärsimyksestä.[64] Ravihevosen loukkaantuessa tai kuollessa tällaisen kärsimyskorvauksen määrääminen on kuitenkin mahdotonta. Hevonen voi varmasti olla omistajalleen hyvin tärkeä ja rakas, mutta ihmisarvoa ravihevosen vahingoittaminen ei loukkaa.

Eläinten kohdalle omistajalle voi olla raskasta menettää eläin etenkin, jos kyse on lemmikkieläimestä. Eläintä ei mielestäni voida arvioida tavanomaisten esineiden tavoin,[65] joten eläinten kohdalla aineettoman vahingon korvaamista olisi syytä pohtia.

[61] Virtanen 2011 s. 466.
[62] Esim. tuhoutuneiden muistorikkaitten perhevalokuvien arvoa ei voida rahassa mitata. Luonnonarvon osalta voidaan mainita, että julkinen valta on asettanut tiettyjä, tavallaan keinotekoisia, arvoja eläimille ja kasveille, josta voidaan mainita ympäristöministeriön ohjeelliset arvot rauhoitetuille lajeille (Ympäristöministeriön asetus rauhoitettujen eläinten ja kasvien ohjeellisista arvioista (9/2002) 3.1.2002).
[63] Ståhlberg 2009 s. 579–582.
[64] Ståhlberg – Karhu 2013 s. 316, jossa mainitaan esimerkkinä henkilön uskonnolliseen vakaumukseen liittyvän henkilökohtaisen esineen tarkoituksellinen hävittäminen.
[65] Samalla kannalla on myös ollut Ruotsin HD:n ratkaisuissaan NJA 2001 s. 65 I ja II. Näissä tapauksissa on kyse ollut siitä, tuleeko vahingonaiheuttajan korvata eläinten hoitotoimenpiteistä aiheutuneet

Suomessa ei kuitenkaan tältä saralta ole oikeuskäytäntöä eikä oikeuskirjallisuudessa asiaa ole syvemmin käsitelty. Virtanen on todennut, että estettä ei ole sille, että ”oikeuskäytännön kautta kehitettäisiin myös muistoarvojen korvaukseen sopivia standardeja”, ja että aineettomia esinevahinkoja voitaisiin korvata erityisten syiden ollessa käsillä. [66] Rakkaan lemmikkieläimen menettäminen voisi olla tällainen erityinen syy aineettoman vahingon korvaamiseen.

Ravihevosten kohdalla ravihevonen voi olla joko tärkeä lemmikkieläin tai rinnastettavissa lemmikkieläimeen, joka on osa perhettä, tai harrastuskohde, joka omistetaan, mutta se on jollain toisella henkilöllä valmennuksessa ja kilpailutettavana. Puhtaasti ansaintatarkoituksessa ravihevosen omistaminen ei ole mahdotonta, mutta rahan ansaitsemiseen on helpompia ja tuottoisampia tapoja. Ravihevosten kohdalla perusteet aineettoman vahingon korvaamiseen ovat vaikeammin perusteltavissa kuin lemmikkieläimillä, mutta perusteleminen ei ole suinkaan täysin mahdotonta. Ravihevonen tuo omistajalleen elämyksiä, joten ravihevosella voi olla virkistysarvoa ja/tai tunnearvoa.[67]

Jos tällaisia aineettomia esinevahinkoja ryhdyttäisiin korvamaan, tulisi niistä kuitenkin säätää mahdollisimman yksiselitteisesti, jotta korvausjärjestelmästä ei tulisi liian epäselvää.[68] Toistaiseksi eläimiin kohdistuvien aineettomien vahinkojen korvaaminen on utopiaa, sillä tähän saakka esineisiin liittyviä aineettomia arvoja ei ole korvattu.[69] Ravihevosen tunnearvoa omistajalleen ei voida vielä korvata.

3.3.5 Oma työ

Esineen omistaja voi myös päättää korjata vahingoittuneen esineen itse, jolloin ylärajana on esineen arvo ja ulkopuoliset korjauskustannukset.[70] Aiemmin oman työn korvaamiseen suhtauduttiin epäilevästi, mutta nykyään yrityksen työntekijöillään

---

kustannukset, vaikka kustannukset ylittäisivät eläimen arvon. HD on kirjoittanut, että ”(n)är det gäller att bestämma skadestånd i anledning av skada på ett sällskapsdjur kan detta i allmänhet inte betraktas som vilken sak som helst --”.

[66] Virtanen 2011 s. 461.

[67] Liikemies ja sijoittaja Reima Kuisla, joka on tunnettu suomalainen ravihevosten omistaja, on omistanut monia menestyksekkäitä ravihevosia niin Suomessa kuin ulkomailla. Kuisla on todennut, että hevosten omistaminen ei ole hänelle ”bisnestä” vaan harrastusta, sillä hevoset tarjoavat ”tunne-elämyksiä ja haasteita”. Ks. Pesu 2008 s. 30–31.

[68] Virtanen 2011 s. 461.

[69] Ståhlberg – Karhu 2013 s. 437.

[70] Virtanen 2011 s. 463.

teettämät ja yksityisen kansalaisen vapaa-aikanaan tekemästä korjauksesta on suoritettava korvaus, koska yrityksen työntekijät olisivat voineet tehdä muita töitä tai yksityinen kansalainen käyttää vapaa-aikaansa muuhun toimintaan.[71] Korkein oikeus on tapauksissa 1990:107 ja 1994:42 määrännyt vahingontekijät maksamaan korvauksia palkkamenoista, jotka kohdistuvat työtunteihin, joita on käytetty vahingonteosta aiheutuneiden vahinkojen korjaamiseen. KKO on ratkaisuillaan selkeästi linjannut, että oman yrityksen työntekijöillä teettämät työt vahingon poistamiseksi tulee korvata.

[71] Hemmo 2002 s. 137. Virtanen 2011 s. 463.

4 RAVIHEVOSEN ARVON MÄÄRITTÄMINEN

4.1 Aluksi

Vahingonkorvauslaki ei ota kantaa siihen, millä tavalla vahingonkorvaussumma määräytyy. Vahingonkorvauslain 5 luvun 5 §:ssä määritellään vain se, että tuhoutuneen esineen arvo on korvattava eikä vahingonkorvauslaissa tai lain esitöissä oteta kantaa siihen, miten korvausmäärä tulisi laskea.[72] Näin ollen korvausmäärän laskemisen ongelmia ei voida ratkaista lakia lukemalla vaan oikeuskäytäntöä ja oikeustiedettä tutkimalla.

Lainkohta ei anna viitteitä siitä, millaista arvoa tarkoitetaan, mikä ajankohta tulisi valita arvon määrittämisajankohdaksi, millä perusteella valitaan korjaamisen ja tuhoutuneeksi katsomisen väliltä ja minkä ajankohdan mukaan arvonalennus määritellään. Koska lainsäätäjä on ilmeisen tarkoituksellisesti jättänyt nämä asiat lakiin säätämättä, lain soveltajan on haettava vastaukset ongelmakohtiin muualta.

4.2 Taloudellisesta arvosta

Kuten olen aiemmin sanonut, vahinko on korjattavissa taloudellisesti. Jos vahingolta puuttuu taloudellisesti tunnistettava vaikutus, vahinkotapahtumaa ei korvata. Vahinkotapahtuman seuraukset on siis oltava poistettavissa tietyn suuruisen rahakorvauksen avulla, mikä tarkoittaa sitä, että vahinkotapahtuman seurauksien rahallinen arvo on selvitettävä. Arvon selvittämiseen ei käytetä mitä tahansa arvostamismenettelyn tuottamaa arvoa, vaan nimenomaan taloudellisin menetelmin määritettävää taloudellista arvoa.[73] Vahingon määrää koskevat kysymykset ovat perimiltään taloudellisia eikä niitä voida ratkaista ilman taloudellisia tietoja.[74] Taloudellinen arvo on siis ensisijainen esinevahingon määrää arvioitaessa.[75]

[72] HE 187/1973 s. 24–25. Ståhlberg – Karhu 2013 s. 436.
[73] Stang 1927 s. 285.
[74] Stang 1927 s. 285. "Begrepet skade er I sin dypeste grund økonomisk og kan ikke behandles uten økonomisk insidgt."
[75] On huomattava, että kärsimys ei ole taloudellinen vahinko, mutta kärsimys on lainsäädännön mukaan korvattava vahinko. Näin ollen kärsimys eroaa huomattavasti perinteisestä taloudellisen vahingon käsitteestä ja asettuu perinteisen vahinkojaottelun ulkopuolelle.

Vahingosta aiheutunut taloudellisen arvon menetys on korvattava vahingonkärsijälle kokonaisuudessaan. Täyden korvauksen periaatteen mukaisesti maksettavan korvauksen tulee kattaa vahinkotapahtuman kaikki taloudelliset seuraukset täysimääräisesti.[76] Näin ollen taloudellinen arvo rinnastuu täyden korvauksen määrään, jolloin täysi korvaus on yhtä kuin taloudellinen arvo.[77] Taloudellisen arvon mittana toimii raha. Ilman rahaa – tarkemmin sanottuna rahayksikköä – ei voida mitata taloudellista arvoa. Viljasen mukaan raha on arvoa, joten ”vahingonkorvausoikeudellinen vaikuttaminen on rahaa hyödynnettäessä välttämättä arvon suhteen toimimista”.[78] Kyseessä on eräänlainen kehäpäätelmä: arvo seuraa rahaa ja raha arvoa.

Esineen taloudellinen arvo on luonnollinen ominaisuus. Arvo on empiirisesti todennettavissa oleva suure, mikä on objektiivisesti ja varmasti olemassa.[79] Arvo ei ole subjektiivista, jonkun yksityisen henkilön henkilökohtaisesta näkökulmasta mitattavaa, vaan objektiivista arvostamista. Esineen markkina-arvoa ei selvitetä oikeudellisella arvioinnilla, vaan markkina-arvo määritetään oikeudenulkoisesta tosiasiamaailmasta faktan pohjalta. Esineen taloudellinen arvo on näin institutionaalinen tosiasia, jonka olemassaoloa ei voida riitauttaa.[80] Objektiivisuus on merkittävä termi taloudellisesta arvosta puhuttaessa. Harvoin kuitenkin tarkemmin kysytään, mitä objektiivisuus ja taloudellisen arvon objektiivisuus oikeastaan tarkoittavat?

Bruno Latour esittää objektiivisuutta koskevan havaintonsa Ranskan korkeinta hallintotuomioistuinta käsittelevän kirjansa eräässä luvussa.[81] Hän erottaa objektiivisuuden käsitteestä kaksi erilaista asetelmaa: *objektiivisuus* ja *objektisuus*. Latourin mukaan oikeudellisissa käytännöissä *objektiivisuutta* käytetään tapana tuottaa totuutta, joten se on näkökulmakysymys. Objektiivisuus on tietyllä tapaa mentaalinen tila, jolloin asiaa tarkasteltaessa objektiivisesti on pysyttävä etäällä käsiteltävästä kysymyksestä, suorastaan välinpitämättömänä, minkä lisäksi lopputulokseen on suhtauduttava kuin se olisi merkityksetön. *Objektisuus* puolestaan linkittyy luonnontieteisiin. Objektisuudessa etäisen asennoitumisen korvaa koe, sillä koejärjestely varmistaa tutkijan objektisuuden eikä kokeen tekijän mieli vaikuta lopputulemaan. Näin

[76] Viljanen 2008 s. 77. Ks. myös Kivimäki 1946 s. 187.
[77] Viljanen 2008 s. 77–78.
[78] Viljanen 2008 s. 78.
[79] Viljanen 2008 s. 78.
[80] Viljanen 2008 s. 78.
[81] Kyseessä oleva kirja on vuonna 2002 julkaistu *La fabrique du droit. Une ethnographie du Conseil d'Etat*.

ollen luonnontieteissä tutkijan mielentilalla ei ole merkitystä koejärjestelyn tuottaessa totuuden.[82]

Latour näkee juridisen objektiivisuuden poikkeavan luonnontieteiden objektisuudesta, vaikka normikielessä sanoilla ei nähdä eroa. Juridisessa objektiivisuudessa totuus ei selviä koejärjestelyillä, vaan lopputulema, ns. objektiivinen tila, saavutetaan mentaalisella järjestelyllä.[83] Latourin ajatus koejärjestelyn tuottamasta objektisuudesta sopii hyvin taloudelliseen arvokäsitteeseen. Arvo on löydettävissä empiirisesti ja luonnollisesti markkinoilta eikä tuomarin välinpitämättömällä ja etäisellä tutkinnalla.[84] Koejärjestelyt tuottavat totuuden, minkä pohjalta vahingon määrä on mahdollista mitata rahassa.[85] Käytännössä esineen arvo saadaan todellisilta markkinoilta.

4.3 Eri arviointitapoja

Täyden korvauksen periaatteen mukaisesti vahingonkärsijä on asetettava siihen taloudelliseen asemaan, jossa hän olisi ollut ilman vahinkotapahtumaa. Uuden esineen tuhoutuessa esineen arvo on helposti osoitettavissa kuiteilla tai vertaamalla esinettä myynnissä olevaan vastaavaan esineeseen. Pienet korjaukset ja niiden kustannukset ovat helposti osoitettavissa kuittien perusteella. Myös korjauskustannusarvio voi olla korvausmäärän perusteena.[86] Korvausmäärän arvioiminen on kuitenkin monissa tilanteissa vaikeaa. Erityisesti kyseessä ollessa elävä eläin, ravihevonen, on korvausmäärän arvioiminen hankalampaa, koska ravihevonen ei ole samanlainen markkinatuote kuin elottomat esineet, esim. auto. Käsittelen seuraavaksi erilaisia vaihtoehtoisia periaatteita, joita voidaan käyttää esineen arvoa arvioitaessa.

4.3.1 Vaihtoarvo

Silloin kun esine on tarkoitettu myytäväksi, esineen arvon määrittää esineen myyntiarvo eli se määrä, joka esineestä voitaisiin saada ennen vahinkotapahtumaa.[87] Viljanen käyttää

[82] Latour 2004 s. 106–108.
[83] Latour 2004 s. 107.
[84] Viljanen 2008 s. 80.
[85] Ks. Viljanen 2008 s. 81. Viljanen käyttää käsitteenä konetta, jolla todellisuus kääntyy rahaksi.
[86] Ståhlberg – Karhu 2013 s. 437. Korjauskustannusarviot on määrätty korvattaviksi tapauksissa KKO 1944 II 162 ja KKO 1949 II 333.
[87] Ståhlberg – Karhu 2013 s. 438.

myyntiarvosta nimitystä vaihtoarvo, mikä on yhtä kuin esineen markkina-arvo.[88] Stangin mukaan vaihtoarvo voidaan yksinkertaisesti määritellä siksi rahamääräksi, jolla esine voidaan ostaa tai myydä markkinoilla.[89] Viljanen näkee taloudellisen toiminnan olevan eritoten vaihtoa, mistä seuraa, että tavaran ensisijainen arvo on se, minkä se saa vaihdossa.[90] Esineen vaihdettavuus ja markkinoiden olemassaolo ovat avainsanat, joiden on toteuduttava, jotta vaihtoarvo on varteenotettava periaate määritettäessä esineen taloudellista arvoa.

Mommsenin mukaan vaihtoarvo on yleinen arvo, mikä tarkoittaa vaihtoarvon olevan esineen arvo kenelle tahansa yksilölle.[91] Vaihtoarvo toteutuu vaihdannassa eli konkreettisissa osto- ja myyntitarjouksissa.[92] Toisin sanoen vapaat markkinat tuottavat vaihtoarvon eikä subjektiivisille käsityksille esineen arvosta ole tilaa. Viljanen näkeekin vaihtoarvon olevan objektinen arvo, mikä tarkoittaa edellä todetun tavoin arvon olevan empiirinen tosiseikka, joka on oikeaoppisella koejärjestelyllä tuotettavissa.[93] Vaihtoarvo on objektisuuden vuoksi riippumaton asianosaisten haluista ja toiveista.

Vaihtoarvo perustuu siis täydellisten markkinoiden vertauskuvalliseen mallin paikkansapitävyydelle ja legitiimiydelle. Lukuisten myyjien on tarjottava toistensa kanssa samanlaisia tuotteita isolle ostajajoukolle ostettavaksi, minkä lisäksi tämän ostajajoukon täytyy olla valmis ostamaan näitä tuotteita. Näin syntyy markkinamekanismi, joka johtaa siihen, että tuotteella on sen luonnollista arvoa kohti pyrkivä hinta. Tarjonta ja kysyntä määrittelevät tuotteen hinnan, joka on riippuvainen vallitsevasta markkinatilanteesta.[94]

Markkinoiden tekninen läpinäkyvyys mahdollistaa objektisen hinnan olemassa olon. Oletuksena on, että markkinoilla toimivat myyjät ja ostajat tuntevat tuotteiden ominaisuudet ja sen hinnan, jolla tavarantuottajat ovat valmiita tuotteistaan luopumaan.

---

[88] Viljanen 2008 s. 82.
[89] Stang 1927 s. 291.
[90] Viljanen 2008 s. 82.
[91] Mommsen 1855 s. 16.
[92] Mommsen 1855 s. 16. Viljanen 2008 s. 83. Vaihtoarvoon liittyen Mommsen toteaa: ”Denn dem Werth, welchen derselbe im Verkehr hat, und welcher durch Veräußerung erlangt werden kann, hat der Gegenstand auch für denjenigen, welcher selbst außer Stande ist, einen Nutzen von demselben zu ziehen.”
[93] Viljanen 2008 s. 85. Viljanen nimenomaan toteaa, että vaihtoarvo ei ole edes objektiivinen arvo, ja yhdistää objektiiviseen arvoon mielikuvan herrasmiehistä, jotka suljettujen ovien takana päättävät esineen arvon.
[94] Viljanen 2008 s. 87–88.

Edellä kuvattua tilaa kutsutaan täydellisiksi markkinoiksi, jotka eivät vastaa todellisia markkinoita, joissa informaatio ei ole täydellistä.[95]

Vaihtoarvon käyttöä koskevia käytännön ongelmia on paljon. Ensinnäkin vaihtoarvon määrittäminen on vaikeaa johtuen lukuisista markkinoista ja saman tuotteen arvo oli eri kullakin maantieteellisellä markkinalla. Lisäksi arvo vaihteli ajankohdasta riippuen. Mm. oikean arvon ja maantieteellisen markkinapaikan valitseminen ovat osoittautuneet hankaliksi kysymyksissä, joihin on yritetty löytää vastausta kirjallisuudessa. Toiseksi joistakin hyödykkeistä ei ollut kiinnostusta halukkaista myyjistä huolimatta.[96] Kolmanneksi asioille, jotka eivät olleet fyysisiä esineitä, vaan ilmiöitä, ei voida käyttää vaihtoarvoa, koska niillä ei voida käydä kauppaa eikä markkinoita näin ollen ole. Edellä mainittuja ilmiöitä ovat mm. terveys, kivuttomuus ja hyvinvointi.[97]

Näin ollen vaihtoarvon käyttö edellyttää, että kyseessä on tuote, jolla on tarkoitus käydä kauppaa. Toisin sanoen esine on tarkoitettu myytäväksi. Suomessa ravihevosilla käydään kauppaa, vaikka en pidä mahdollisena verrata ravihevosia yksitoikkoisesti edellä kuvattuihin tuotteisiin, joita myydään markkinoilla. Ravihevosille on olemassa markkinat, sillä hevosia myydään ja ostetaan jatkuvasti.[98] Näin ollen hevosille on markkinoiden perusteella mahdollista määrittää markkina-arvo.

Ravihevoset eivät kuitenkaan ole perinteisiä ”tukkuesineitä”, jotka on tarkoitettu yksinomaan kaupankäyntiin. Ravihevosten myyjää ei voi verrata autokauppiaaseen, sillä ravihevosten myyjällä ei ole talli täynnä myytäviä ravihevosia toisin kuin autokauppiailla.[99] Elannon tienaaminen pelkästään ravihevosia myymällä on kuitenkin hankalaa, koska ravihevosten ylläpito maksaa ja keskinkertaisten ravihevosten hinnat ovat matalia verrattuna niiden ylläpitokustannuksiin. Markkinoilla ravihevosia myyvät niin ammattimaisesti ravihevosia kasvattavat henkilöt kuin harrastelijat, joiden toimeentulo ei ole riippuvainen ravihevosista.

Raviurheilu ei ole Suomessa yhtä ammattimaista kuin esimerkiksi Yhdysvalloissa, sillä Suomessa raviurheilua pidetään toiminnassa harrastelijoiden voimalla. Ravihevosten ammattivalmentajia on n. 160 kappaletta, kun puolestaan harrastajavalmentajarekisterissä

[95] Viljanen 2008 s. 88.
[96] Esimerkkinä vanhat käytetyt vaatteet.
[97] Viljanen 2008 s. 89–90.
[98] Vallitseva lama on tosin hiljentänyt markkinoita ja vaikuttanut hevosten hintoihin.
[99] Korostan, että mahdotonta ei suinkaan ole se, että ravihevosten myyjällä on talli täynnä myytäviä hevosia. Yleisimmin tallissa on myös sellaisia hevosia, joita omistaja ei ole myymässä.

on yli 7.000 henkilöä.[100] Harrastelijat eivät pyri saamaan elantoaan raviurheilusta ja näin ollen mahdollisimman voitokkaaseen toimintaan, vaan he nimenomaan tyytyvät harrastamaan sillä rahalla, joka harrastukseen on mahdollista laittaa muista elintuloista. Koska hevosten ylläpito ja hoitokustannukset ovat kalliita, on selvää, että kellä tahansa ei ole varaa harrastaa raviurheilua omalla ravihevosella. Näin ollen ravihevosten harrastaminen on loppujen lopuksi melko rajoittunutta eikä ravihevosten myyntiin erikoistuneitten tallien perustaminen ole järkevää.

Ravihevoset ovat yksilöitä, joille on vaikea määrittää markkinoiden mukaista vaihtoarvoa. Arvoon vaikuttavat mm. hevosen suku, aikaisemmat kilpailutulokset ja myyntihetken kunto. Lisäksi hevoselle, jota omistajilla ei ole ollut aikomustakaan myydä, on vaikea ajatella vaihtoarvoa, koska omistajille hevonen on niin arvokas, että hevoselle ei ole hintalappua. Vaihtoarvo ei näin ollen ole varteenotettava lähtökohtainen periaate kilpailevan ravihevosen arvoa määritettäessä. Nuorien, kilpailemattomien ravivarsojen kohdalla vaihtoarvon käyttäminen on kuitenkin mahdollista, koska niiltä puuttuvat omat kilpailutulokset, jolloin arvon määrittämiseen vaikuttaa lähinnä varsan suku, josta erityisesti isällä on merkitystä. Kilpailevien ravihevosten kohdalla käyttäisin kuitenkin arvon määrittämiseen muuta periaatetta.

4.3.2 Käyttöarvo

Käyttöarvolla tarkoitetaan käyttökelpoisuutta, joka esineellä on käyttäjälleen käyttöominaisuuksiensa vuoksi.[101] Käyttöarvo ei ole vaihtoarvon tavoin yleistä arvoa, joka olisi markkinoiden mukaan mitattavissa, vaan se on riippuvainen esineen käyttäjästä eli omistajasta.[102] Näin ollen käyttöarvo eroaa merkittävästi vaihtoarvosta, koska vaihtoarvo on melko yksiselitteinen ja markkinoiden määrättävissä, kun puolestaan käyttöarvo on varsin yksilöllinen sen kuvatessa esineen merkitystä ja arvoa esineen omistajalle.

Käyttöarvo aktivoituu kahdessa suhteessa. Käyttöarvon suuntautuessa tulevaisuuteen se on halun laukaisija. Yksilö luopuu toisista omistamistaan esineistään tai ajastaan saadakseen tietyn esineen haltuunsa. Nykyisyydessä käyttöarvo kuvaa merkitystään

[100] Suomen Hippos: Raviurheilu Suomessa.
http://www.hippos.fi/raviurheilu/raviurheilu_lajina/raviurheilu_suomessa 11.4.2016
[101] Ståhlberg – Karhu 2013 s. 438. Viljanen 2008 s. 92.
[102] Viljanen 2008 s. 92.

omistajalleen, mikä ilmenee esineen käytössä ja kulutuksessa. Viljasen mukaan käyttöarvo on käytössä ja kulutuksessa ”yksilön tunnetta ja siten subjektiivinen ja mittaamisen ulottumattomissa”. Tämän vuoksi voidaan puhua subjektiivisesta arvosta, jota ei voida suoraan verrata toisten esineiden käyttöarvon kanssa.[103]

Vaikka käyttöarvo on periaatteessa subjektiivinen arvo, se ei kuitenkaan ole mielivaltaisesti määritettävissä. Stang korostaa, että oikean korvausmäärän tulee vastata vahingoittuneen esineen tai menetetyn oikeuden käyttöarvoa.[104] Vahingonkärsijä ei voi itse arvioida vahinkotapahtuman vaikutusta varallisuuteensa tai esineen tai vahinkotapahtuman taloudellista subjektiivista käyttöarvoa.[105] Tämä tukee sitä seikkaa, että käyttöarvo on objektinen arvo ja mahdollista todentaa laskennallisesti.

Yksittäisellä esineellä saattaa olla suuri merkitys yksilön taloudellisessa toiminnassa, vaikka esineen vaihtoarvo olisi vähäinen. Tällöin esineen merkitys ja käyttöarvo voivat vaihdella esineen kulloisenkin käyttötarkoituksen mukaan. Käyttöarvon laskeminen on kuitenkin haasteellisempaa kuin vaihtoarvon. Viljanen selittää esineen käyttöarvolaskelman idean niin, että ensin on selvitettävä esineen asema yksilön taloudessa ja hahmotettava prosessit, jotka liittyvät esineeseen.[106] Sen jälkeen pystytään kuvittelemaan esineen vahingoittumisesta tai tuhoutumisesta aiheutuvat häiriöt.[107] Viljasen mukaan

> (k)un prosessin häiriöt tunnetaan, voidaan prosessien fyysinen lopputulos laskea erilaisin fyysisen maailman lainalaisuuksia ja taloudellisia liikelakeja hyväksikäyttäen. Tämän jälkeen esineen käyttöarvo kunkin yksilön taloudessa voidaan määrittää vertaamalla sitä fyysisten esineiden järjestymisprosessin lopputulosta, joka olisi syntynyt, jos esine olisi vahingoittunut, siihen lopputulokseen, joka olisi syntynyt, jos esine ei olisi vahingoittunut.[108]

Esineen käyttöarvo saadaan siis selville suorittamalla vertailu kahden erilaisen tapahtumakulun välillä. Lisäksi tarvitaan markkinoiden tuottamaa tietoa esineen arvosta,

[103] Viljanen 2008 s. 92.
[104] Stang 1927 s. 291. “Og da det er den fornærmedes skade, som skal vurderes, er det hans økonomiske forhold, altsaa hans interesse, man maa undersøke. Spørsmaalet blir derfor, hvilken økonomisk nytte han kunde gjort sig av det formuesgode, some er ødelagt; eller med andre ord, hvilken økonomisk værdi det hadde for ham. Det er altsaa bruksværdien for den skadelidende, som er utgangspunktet for beregningen.”
[105] Viljanen 2008 s. 96.
[106] Viljanen 2008 s. 95.
[107] Viljanen 2008 s. 95.
[108] Viljanen 2008 s. 95.

mikä yhdistetään tietoon esineiden lukumäärästä.[109] Käyttöarvo ei siis ole vaihtoarvon tavoin staattinen, vaan sen sijaan dynaaminen ja tulevaisuuteen ulottuva.

On huomattava, että esineellä ollessa erityinen elinkeinotoimintaan liittyvä tarkoitus, myyntiarvoa ei tulisi asettaa korvauksen ensisijaiseksi perusteeksi.[110] Näin ollen ravihevosten kohdalla käyttöarvo on sopivampi periaate arvon laskennalle kuin vaihtoarvo. Ravihevosella on merkitystä ja arvoa nimenomaan omistajalleen. Tietyn ravihevosen käyttöarvoa ei voida sellaisenaan verrata toisen ravihevosen käyttöarvon kanssa. Vaikka ravihevoset olisivat suvullisesti samanlaisia, niiden kilpailutulokset voivat olla hyvin erilaisia. Vastaavasti kilpailutulosten ollessa samanlaisia, ravihevoset voivat suvullisesti olla erilaisia. Ravihevosten käyttöarvon vertaaminen on mahdollista vain silloin, kun ne ovat suvullisesti ja kilpailutuloksiltaan samanlaisia, mutta tällöinkin huomioon on otettava hevosten merkitys omistajilleen.

Lisäksi ravihevosella on mahdollista saada tulevaisuudessa tuottoa voittamalla ravikilpailuissa rahapalkintoja. Tämä tulevaisuusaspekti on myös mahdollista huomioida käyttöarvossa, koska käyttöarvo suuntautuu dynaamisesti myös tulevaisuuteen. Ravihevosen tuotto on kuitenkin hyvin epävarmaa, josta seuraavaksi käsittelen. Tästä johtuen käyttöarvon suhteen tulisi pysytellä nykyisyydessä ja suhtautua tulevaisuuteen varauksella, mutta ottaa tulevaisuuden mahdollisuudet kuitenkin huomioon.

4.3.3 Tuottoarvo

Tuottoarvolla tarkoitetaan, että esineestä lasketaan sen jäljellä olevan käyttöajan kuluessa saatavilla oleva tuotto.[111] Tuottoarvo saattaa tulla kysymykseen silloin, kun esineen korjaaminen tai uusiminen olisi mahdotonta.[112] Erityisesti tuotantoeläinten kohdalla tuottoarvo on käypä arvonmäärittämisperuste, sillä loukkaantunutta eläintä ei välttämättä saada parannettua samaan kuntoon, jossa se oli ennen vahinkotapahtumaa, eikä kuollutta eläintä voi herättää henkiin. Käsittääkseni tuotantoeläinten kohdalla käytetään kuitenkin ennemmin vaihtoarvoa.

[109] Viljanen 2008 s. 95.
[110] Ståhlberg – Karhu 2013 s. 438.
[111] Ståhlberg – Karhu 2013 s. 439.
[112] Ståhlberg – Karhu 2013 s. 439. Tuottoarvoa voidaan käyttää myös, kun esineen korjaaminen tai uusiminen olisi huomattavasti kalliimpaa kuin itse tuottoarvon korvaaminen.

Ravihevosen arvon määrittäminen tuottoarvon perusteella on hyvin hankalaa. Ensinnäkin, miten voitaisiin määrittää, kuinka pitkä hevosen käyttöaika on? Ravihevosen raviura voi päättyä millä hetkellä tahansa, sillä ravihevonen voi loukkaantua ilman ulkopuolista tekijää tai kuolla vaikkapa sairauteen tai rappeumaan, jota ei olla huomattu eläinlääkärin tarkistuksissa. Hevosen siitoskäytön pituus riippuu hevosen eliniästä ja hedelmällisyydestä.[113]

Toisekseen, miten voitaisiin arvioida hevosen tulevat tuotot? Hevosen tulevaa menestystä raviradoilla on melkeinpä mahdotonta ennustaa. Pelkästään sen seikan ennustaminen, kuinka pitkän raviuran hevonen juoksee, on arpapeliä, joten vielä vaikeampaa on pystyä varmuudella sanomaan hevosen voittavan tietyn suurkilpailun. Hevosen aikaisemman kilpamenestyksen käyttäminen tuottoarvon laskemiseen saattaa kuulostaa toimivalta, mutta sitä se ei mielestäni ole, koska raviurheilussa hevosen kilpamenestykseen vaikuttavat niin monet eri seikat, jotka tekevät tulevaisuuden ennustamisesta epävarmaa.[114]

Siitoskäytössä tuloihin vaikuttavat oreilla, millaisia jälkeläisiä ori periyttää, menestyvätkö jälkeläiset raviradoilla ja onko ori suosittu tammanomistajien keskuudessa. Jos oria ei ole aiemmin käytetty siitokseen, on äärimmäisen vaikeaa arvioida, kuinka paljon tammoja sille tuotaisiin astutettavaksi, joten tällaisen oriin kohdalla tulevaisuuden tuoton ennustaminen on vaikeaa. Sen sijaan aikaisempana vuotena siitoskäytössä toimineelle siitosoriille on mahdollista ennustaa seuraavan vuoden tuotot aikaisemman vuoden tammamäärän, syntyneiden varsojen ja varsamaksun pohjalta. Näin ollen tuottoarvon määrittäminen siitosoriille on mahdollista.

Siitostammalle tuottoarvon määrittäminen on vaikeampaa, koska etukäteen ei voida tietää, syntyykö varsa elävänä vai kuolleena. Lisäksi omistajan tulisi kyetä sanomaan, millaisilla oreilla hän on aikonut tamman astuttaa, eli kuinka paljon rahaa menisi varsamaksujen maksamiseen ja millä hinnalla varsa olisi mahdollista myydä. Tämä vaatisi useamman vuoden suunnittelua. Useammaksi vuodeksi etukäteen suunnitellut

[113] Hevosen jalostuskäytön pituuteen vaikuttaa suuresti se, tulevatko orin astuttamat tammat kantaviksi tai tuleeko tamma kantavaksi astutettaessa. Hevosen huono hedelmällisyys vaikuttaa luonnollisesti jälkeläismäärään.

[114] Tulevaa kilpailumenestystä arvioidessa hevosen oikeaan kilpailukuntoon treenaaminen ja oikea ruokinta ovat tärkeitä seikkoja, mutta ne eivät yksinään takaa menestystä. Mm. on mahdollista, että kilpailupäivänä hevosen lihakset ovat jumissa treeneistä eikä se pysty juoksemaan kunnolla. Hevonen voi myös yksinkertaisesti laukata kilpailussa syystä tai toisesta ja näin menettää mahdollisuutensa menestykseen. Lisäksi ei voida tietää, sairastuuko tai loukkaantuuko hevonen jossain vaiheessa uraansa, mikä luonnollisesti siirtää hevosen sairaslomalle.

astutukset eivät kuitenkaan poista epävarmuustekijöitä, kuten sitä, tuleeko tamma onnistuneesti kantavaksi, syntyykö varsa ja saadaanko varsa myytyä omistajan hintapyynnöllä. Tuottoarvon määrittäminen siitostammalle ei näin ollen ole hedelmällinen arvonlaskentatapa.

Ehdottomasti suurin ongelma tuottoarvon kohdalla on se, että tuottoarvolla ei itse asiassa määritetä hevosen omaa arvoa lainkaan. Tuottoarvolla selvitetään vain esineestä saatavilla oleva tuotto sen jäljellä olevan käyttöajan kuluessa eikä arvosteta itse esinettä. Tuottoarvoa ei voitaisi yksinään käyttää vahingonkorvauksen määrää määritettäessä, koska silloin ravihevosen arvo jäisi korvaamatta.

4.4 Liikevahinko

4.4.1 Liikevahingon käsite

Liikevahinko on omaksuttu vahingonkorvausoikeuteen vasta vuoden 2006 jälkeen.[115] Viljanen on väitöskirjassaan määritellyt liikevahingon seuraavasti: ”Liikevahingolla tarkoitan niitä *seurausvahinkoja*, jotka aiheutuvat, kun vahingonkärsijän harjoittama liiketoiminta häiriintyy joko sopimusvelallisen suoritushäiriön tai deliktivahingonaiheuttajan vahingonkorvausvelvollisuuden perustavan menettelyn johdosta.”[116] Yksinkertaistettuna liikevahinko on seurausvahinko, joka on aiheutunut liiketoiminnan häiriintymisestä.

Viljanen esittää, että liikevahingon määrän selvittämisestä olisi kyse liiketoiminnan simuloimisesta, mallintamisesta. Liikevahinko on vahingon määrän arviointia. Jotta liikevahingon määrä voidaan arvioida, on oltava käsitys yrityksen ansaintalogiikasta eli siitä tavasta, jolla yritys olisi tuottanut lisäarvoa. Lisäksi tarvitaan käsitys liiketoimintaympäristöstä[117], jossa ”yritys olisi toiminut ja jonka ehdoilla yrityksen toiminta olisi joko onnistunut tai epäonnistunut”. Liiketoiminta voidaan mallintaa ja hypoteettinen tapahtumakulku rakentaa, kun käsitys ansaintalogiikasta ja liiketoimintaympäristöstä on muodostettu. Lopputuloksena on laskelma menetetystä voitosta.[118]

[115] Virtanen 2011 s. 488.
[116] Viljanen 2008 s. 13.
[117] Toimintaympäristön käsitteestä Pöyhönen 2000 s. 159–186.
[118] Viljanen 2009 s. 568.

4.4.2 Liikevahingon korvaamisen yleiset edellytykset ja määrän arviointi

Liikevahinkojen korvaamisen yleisinä edellytyksinä ovat vastuuperuste, syy-yhteys ja vahinko. Vastuuperusteiden näkökulmasta liikevahingot voivat liittyä yhteistyöhön liiketoiminnassa ja osapuolten välisiin sopimuksiin. Sopimuksen jäädessä täyttymättä aiheutuu tästä liikevahinkoa toiselle osapuolelle. Kilpailijan epäasiallinen toiminta markkinoilla voi myös aiheuttaa liikevahinkoa, kun markkinat eivät toimi normaalilla tavalla kilpailijan menetellessä elinkeinotoiminnassa epäasianmukaisesti.[119] Liikeyritysten välinen kilpailu ja siitä aiheutunut tuotteiden myynnin vähentyminen kilpailijoiden toimien johdosta ei kuitenkaan ole peruste vahinkojen korvaamiseen. Viranomainen voi olla vahingonkorvausvelvollinen käyttäessään julkista valtaa vastoin normeja.[120]

Syy-seuraus-ketjut liikevahingoissa ovat tavanomaisia vahinkotilanteita monimutkaisempia liiketoiminnan dynaamisuuden[121] vuoksi. Yrityksen tuotteet pyritään myymään jo ennen päätöstä niiden valmistamisen aloittamisesta. Pitkäjänteisen ajattelun sijaan saatetaan myös tavoitella lyhytjänteistä ja selkeästi rajautuvaa voittoa. Näiden edellä mainittujen tilanteiden erityispiirteet tuottavat ongelmia perinteiselle vahingonkorvausoikeudelle. Syy-yhteyden olemassaolo on Karhun mukaan mahdollista löytää differenssiopilla ja ennakoitavuudella. Differenssiopin mukaisesti luodaan vaihtoehtoinen, hypoteettinen tapahtumakulku, jossa vahinkotapahtumaa ei tapahtunut, ja tätä tapahtumakulkua verrataan toteutuneeseen, todelliseen tapahtumakulkuun. Ennakoitavuus asettaa syy-yhteydelle ns. normaalisuuden vaatimus, jonka mukaan poikkeuksellisia ja odottamattomia seurauksia ei korvata.[122]

Vahingon määrä ei ole mahdollista harkita irrallaan vastuuperusteesta ja syy-yhteydestä. Nämä kolme perusulottuvuutta ovat vuorovaikutuksessa keskenään, ja niitä sitoo korvausvastuuharkinnan normatiivisuus. Karhun toteaa vastuunormiston ymmärtämisen ja soveltamisen sisältävän välttämättä kannanottoja yksilöetiikkaan ja yhteiskuntamoraaliin. Liikevahingon määrän harkinta ei ole mekaanista laskemista, vaan

[119] Epäasianmukaisia markkinatoiminnan määrittäviä löytyy mm. sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa säädetystä laista ja kilpailulaista.
[120] Karhu 2009 s. 554–555.
[121] Liiketoiminta on jatkuvassa liikkeessä muuttuessa ja mukautuessa uusiin tilanteisiin.
[122] Karhu 2009 s. 555.

harkinta on sidoksissa näkemyksiin siitä, millainen liiketoiminta on normaalia ja asianmukaista.[123]

Viljanen esittelee liikevahinkojen kolme perustyyppiä: kauppaliikkeen, tehtaan ja uuden talouden yrityksen.[124] Kauppaliikkeen ja tehtaan idea pohjautuu kauppalain 67 §:ään, jota Viljanen on käyttänyt taustana tyypillisten liikevahingon korvausaiheiden ja niiden taustalta tunnistettavissa olevien tyyppitilanteiden tunnistamiseen.

Kauppalain 67 §:n 1 momentin mukaan sopimusrikkomuksen vuoksi suoritettava vahingonkorvaus käsittää korvauksen kuluista, hinnanerosta, saamatta jääneestä voitosta sekä muusta välittömästä tai välillisestä vahingosta, joka sopimusrikkomuksesta on aiheutunut. Välittömän ja välillisen vahingon muodot on täsmennetty kauppalain 67 §:n 2 momentissa, jossa mainitaan välillisenä vahinkona:

> 1) vahinko, joka johtuu tuotannon tai liikevaihdon vähentymisestä tai keskeytymisestä;
>
> 2) muu vahinko, joka johtuu siitä, ettei tavaraa voida käyttää tarkoitetulla tavalla;
>
> 3) voitto, joka on jäänyt saamatta sen vuoksi, että sopimus sivullisen kanssa on rauennut tai jäänyt täyttämättä oikein;
>
> 4) vahinko, joka johtuu muun omaisuuden kuin myydyn tavaran vahingoittumisesta; sekä
>
> 5) muu saman kaltainen, vaikeasti ennakoitava vahinko.

Ensinnäkin kauppaliikkeen ideana on itsenäinen toimiva vaihtaja. Kauppias pyrkii myymään kalliimmalla kuin millä on hyödykkeen itselleen hankkinut. Myyminen perustaa voiton mahdollisuuden sekä rajoittaa sitä. Voiton mahdollisuus rajoittuu enintään tuotteen ostohinnan ja myyntihinnan välisen erotuksen suuruiseksi, jos tuote ei asetu vahingonkärsijän tuotantoprosessin osaksi. Ennakoitavuus jakelussa on kuitenkin helppoa, sillä myyjä pystyy tavallisesti ennakoimaan hinnan, jonka ostaja tuotteesta saa myydessään tuotteen eteenpäin.[125]

Kauppaliikkeessä tavallinen vahinko on kauppalain 67 §:n 2 momentin 1 kohdan mukainen yrityksen liikevaihdon vähentyminen, mikä voi olla seurausta

[123] Karhu 2009 s. 556.
[124] Viljanen 2008 s. 292, 298 ja 313.
[125] Viljanen 2008 s. 292–294.

tavarantoimittajan virheestä, joka on keskeyttänyt vahingonkärsijän liiketoiminnan esim. puuttuvien tai myöhästyvien tavaratoimitusten vuoksi.[126]

Toiseksi tehtaassa yhteen tilaan ja aikaan kootaan lukuisia pääoma-, materiaali- ja työvirtoja, jolloin liikeideana on tuotantotoiminta. Tehtaan tuottavuus perustuu ”eri virtojen koordinoimiselle ja yhdistämiselle”. Lisäksi pääoma on muutettava oikea-aikaiseksi raaka-aineeksi ja työksi. Tuotannossa voittopotentiaali vaihtelee huomattavasti enemmän kuin jakeluliiketoiminnassa.[127]

Tuotantotoimintaa voi tarkastella kauppalain 67 §:n 2 momentin 1 kohdassa korvattavaksi yksilöidyn tuotannon vähentymisestä tai keskeytymisestä johtuvan vahingon pohjalta. Tuotantovahingoissa vahinko ei johdu itse myytävästä tuotteesta, vaan tuotteen valmistamiseksi suunnitellun toimenpiteen epäonnistumisesta. Viljasen mukaan pääasiallisesti tappiota syntyy kolmesta syystä: 1) tarkoitettuja tuotteita ei saada ollenkaan myytäväksi; 2) tuotteita ei saada valmistettua yhtä paljon kuin oli suunniteltu tai ne ovat huonompilaatuisia; tai 3) tappion rajoittamiseksi valmistetaan toisia, arvoltaan vähäisempiä tuotteita.[128]

Kolmanneksi ja viimeiseksi uuden talouden yrityksessä ominaista on matala verkosto, joka on nopea ja responsiivinen. Se pystyy sulavasti vastaamaan markkinoiden muutoksiin. Lisäksi materiaali- ja tietovirtojen koordinoimisesta ja kehittämisestä tulee osa uuden talouden peruspiirteitä. Osa yrityksen liiketoiminnasta ulkoistetaan sopimuksilla, ja ulkoistamisella haetaan erityisosaamisen tuottamia etuja. Uuden talouden yritykset keskittyvät siihen, mitä tekevät parhaiten eli ydinosaamiseen. Yritysten väliseen vuorovaikutukseen on tullut kilpailullisuuden lisäksi yhteistyösuhteita, strategisia liittoutumia ja pitkäaikaisia sopimussuhteita. Uusia ansaintalogiikkoja ovat mm. kokonaisvaltaisille asiakasratkaisuille, tuotepyramideille, yrittäjyysmallille, monikomponenttiratkaisuille sekä uusien tuotteiden preemioille perustuvat liiketoimintamallit.[129]

Edellytyksenä näiden uusien liiketoimintamuotojen oikeudelliseen haltuunottoon on Viljasen mukaan osittain perinteisestä käsitteellisistä sitoumuksista luopuminen. Uuden talouden yrityksen kunakin ajankohtana omaksuma ansaintalogiikka on asetettava

[126] Viljanen 2008 s. 295.
[127] Viljanen 2008 s. 298–299. Viljanen havainnollisesti toteaa, että sentin hintainen osa tuotantolaitteessa voi ylläpitää ”miljoonien eurojen liikevaihtoa tuottavaa tuotantokoneistoa”.
[128] Viljanen 2008 s. 300.
[129] Viljanen 2008 s. 313, 318–322.

ennakoitavuuden uudeksi polttopisteeksi. Ennakoitavuusarvioinnissa ei pelkästään etsitä olemassa olevaa ansaintalogiikkaa, vaan luodaan liiketoiminnan reunaehtoja.[130]

Liikevahingon määrittäminen ei Karhun näkemyksen mukaan ole mahdollista pelkästään liiketalouden mittapuilla, vaan on etäännyttävä liiketalouden todellisuudesta. Oikeudellisella sääntelyllä ei voida vaikuttaa todellisuuteen, jos oikeusnormeissa vain kerrataan taloudessa tapahtuvat muutokset. Oikeuden sääntelytehtävä ei olisi mahdollista.[131] Varallisuusoikeudellisesta suunnasta tulevat tulkinnan suuntaviivat ovat välttämättömiä lainsäädännön lukemiseen.[132]

Varallisuusoikeuden järjestelmä pohjautuu perusoikeusjärjestelmään. Erityisesti perustuslain 15 §:ssä säädetty omaisuudensuoja ja perustuslain 18 §:ssä säädetty elinkeinovapaus linkittyvät liikevahinkotilanteisiin. Omaisuudensuoja ulottuu liiketoiminnan eri aloille ja yrityksen kunakin ajankohtana voimassa olevaan liiketoimintamalliin. Elinkeinovapaus puolestaan vaikuttaa liiketoimintaan vertikaalisessa ja horisontaalisessa suhteessa. Vertikaalinen suhde on julkisen vallan ja yksityisen yrityksen välinen suhde, mikä liittyy elinkeinon luvanvaraisuuteen tai julkisen vallan asettamiin vaatimuksiin elinkeinon harjoittamiseen. Horisontaalinen suhde on liikeyritysten välinen suhde, mikä näkyy markkina- ja kilpailuoikeudellisessa normistossa.[133]

Edellä mainittujen seikkojen pohjalta Karhu on luonut liikevahingon korvaamisen lähtökohdan:

> Lähtökohtana liikevahingon osalta on, että korvausta vaativan tulee näyttää toteen korvauksen edellytykset -- ja korvauksen määrä. Korvauksen määrää harkittaessa avainasemassa on liiketaloudellinen näyttö: liiketalouden asiantuntijoiden tekemät havainnot sekä heidän kokemussääntöihin ja valitun liiketoimintamallin ansaintalogiikkaan perustuvat johtopäätöksensä. Viime kädessä kysymys liikevahingon määrästä on kuitenkin oikeudellinen.[134]

Lisäksi Karhu huomauttaa, että liiketaloudellisten selvitysten ohella on huomioitava muut seikat, joiden pohjalta on mahdollista tehdä päätelmiä tappion ja/tai saamatta jääneen voiton määrästä.[135] Näin ollen liikevahingon määrää ei voida selvittää yksin

[130] Viljanen 2008 s. 328–342.
[131] Pöyhönen 2000 s. XI.
[132] Karhu 2009 s. 560.
[133] Karhu 2009 s. 560–561.
[134] Karhu 2009 s. 564.
[135] Karhu 2009 s. 564.

liiketaloudellisilla selvityksillä, vaan on otettava huomioon muita oikeudellisesti merkittäviä seikkoja. Liikevahinkojen korvaamisella siis pyritään asettamaan yritys sellaiseen asemaan, jossa se olisi ollut ilman suoristushäiriötä tai vahinkotapahtumaa.[136]

4.4.2 Ansaintalogiikan käsite

Olen edellä kirjoittanut ansaintalogiikasta toteamalla vain, että ansaintalogiikka on tapa, jolla yritys tuottaa lisäarvoa. Tarkemmin sanottuna ansaintalogiikkaan tiivistyy malli, jolla yritys pyrkii tuottamaan ja sitomaan lisäarvoa.[137] Ansaintalogiikka viittaa kannattavan liiketoiminnan mahdollisuuteen ja tapoihin, joilla yritys voi olla tuottava.[138] Käsite osoittaa yrityksen tulojen kertymisen tavat. Se on epämääräinen ja monitulkintainen käsite enkä tässä tutkielmassa syvemmin ryhdy avaamaan ansaintalogiikan käsitettä.[139] Tässä kappaleessa esittelen pintapuolisesti Viljasen väitöskirjan pohjalta ansaintalogiikkaan ja sen merkitykseen.

Keskeisintä ansaintalogiikassa on kuvaus yrityksen tarjoamien tuotteiden tai palveluiden arvopropositiosta eli arvolupauksesta, mikä tarkoittaa syytä, jonka vuoksi asiakas ostaa juuri tietyn tuotteen tai palvelun itselleen. Arvolupaus on keskeisessä asemassa liiketaloudellisessa arvioinnissa, mutta vahingonkorvausoikeuden näkökulmasta kyse on esikysymyksestä. Vahingonkorvausasiassa toimivan tuomarin on selvitettävä arvolupauksen sisältö ymmärtääkseen yrityksen liiketoiminnan, jotta tuomari voi arvioida vahingon määrän.[140]

Arvolupauksesta siirrytään markkinoihin. Tuomarin on arvioinnissaan tunnistettava markkinat, joilla yritys toimii tai pyrki toimimaan. Jos markkinoita ei ole olemassa arviointiajankohtana, tuomari joutuu arvioimaan, olisiko yritys pystynyt muokkaamaan markkinoita. Kolmanneksi tuomarin tulee muodostaa käsitys yrityksen kustannus- ja hintarakenteesta. Viljasen mukaan vahingon määrän arviointi edellyttää tuomarilta syvällistä yrityksen liiketoimintaan tutustumista.[141]

Käyttämällä ansaintalogiikan käsitettä voidaan kuvata ja hahmottaa melkein millaista liiketoiminnan muotoa tahansa sekä määrittää minkälaisessa ympäristössä ja millä

[136] Viljanen 2008 s. 13.
[137] Viljanen 2008 s. 256.
[138] Viljanen 2008 s. 329.
[139] Viljanen 2008 s. 329–330.
[140] Viljanen 2008 s. 331.
[141] Viljanen 2008 s. 331–333.

odotuksin liiketoimintaa harjoitetaan. Kaiken kaikkiaan Viljanen näkee ansaintalogiikan ratkaisuna uuden talouden luomille monille ongelmille, kuten selventäisi ennakoitavuusdoktriinin asemaa suhteessa differenssioppiin.[142]

4.4.3 Liikevahingon soveltuminen korvausperusteeksi ravihevosen loukkaantuessa tai kuollessa

Kuten todettua, liikevahinkojen korvaamisella pyritään asettamaan yritys sellaiseen asemaan, jossa se olisi ollut ilman vahinkotapahtumaa. Tämä vastaa klassista täyden korvauksen periaatetta. Voidaanko ravihevosen loukkaantumista tai kuolemaa tarkastella liikevahinkona?

Ravihevosilla on mahdollista ansaita, jos ravihevonen menestyy ravikilpailuissa ja pääsee rahapalkinnoille. Ravihevosen ylläpito on kuitenkin kallista erityisesti silloin, jos ravihevonen on ammattilaisella valmennuksessa.[143] Voitaneen sanoa, että kulut ovat isot ja hevosen juoksema tuotto tiukassa. Hevosella ansaitseminen ei kuitenkaan ole mahdotonta ja ravihevosten kilpailuttamista voidaan pitää liiketoimintana, jossa vain sattuu olemaan isot riskit. Ravihevosen loukkaantumisesta tai kuolemasta aiheutuvan vahingon arvosteleminen liikevahinkona on kuitenkin ongelmallista. Ensinnäkin, kuten edellä olen Viljasen ajatuksia tuonut esille, liikevahingon määrän arvioimiseksi on oltava käsitys yrityksen ansaintalogiikasta – tavasta, jolla yritys eli hevonen olisi tuottanut lisäarvoa. Liiketoimintaympäristö täytyy myös ymmärtää sekä liiketoiminta on voitava mallintaa sekä rakentaa hypoteettinen tapahtumakulku.

Ajatus ravihevosella ansaitsemisesta kuulostaa yksinkertaiselta paperilla. Ravihevosta täytyy valmentaa, ilmoittaa kilpailuihin, joissa hevonen juoksee ja hevosen kilpailuista voittamat palkintorahat tulevat tilille. Ansaintalogiikan määrittäminen yritykselle nimeltä ravihevonen on kuitenkin haastavaa. Miten ravihevosesta saadaan kannattava? Mitä toimia täytyy tehdä, jotta ravihevonen tuottaa rahaa eikä vain kuluta omistajansa varallisuutta?[144] Ravihevoset ovat eläviä yksilöitä, joiden menestyminen ravikilpailuissa

[142] Viljanen 2008 s. 333–339.
[143] Valmentajilla valmennusmaksu on kuukaudessa suunnilleen 700–1.100 euron välillä, minkä lisäksi hevosen kilpailuttamisesta aiheutuvat kulut sekä muut ylimääräiset kulut tulevat valmennusmaksun päälle. Lisäksi perinteisesti valmennussopimuksessa sovitaan, että valmentaja saa tietyn prosenttiosuuden hevosen voittamista palkintorahoista.
[144] On todettu, että monet hevoset syövät enemmän kuin ansaitsevat rahaa omistajalleen. Ks. Pesu 2008 s. 31.

riippuu paljon hevosen valmennuksesta. Ei ole kuitenkaan kehitetty yhtä tiettyä valmennustapaa, joka sopisi kaikille ravihevosille. Ravihevosta on valmennettava sillä tavalla, joka soveltuu juuri sille, mutta tämän oikean valmennustavan löytäminen ei ole yksinkertaista.

Oikean valmennusmuodon löytämisen lisäksi suuri vaikutus on sillä, pysyykö ravihevonen terveenä ja ”ehjänä”. Ravihevonen voi loukkaantua liiallisen tai väärän valmennuksen vuoksi. Myös tapaturma tai pelkkä huono onni voi johtaa hevosen loukkaantumiseen. Lisäksi ravikilpailuissa menestymiseen vaikuttaa, millainen hevonen on kilpaa ajettaessa, missä kunnossa hevonen itse ja muut vastustajat ovat, miten lähtömerkin jälkeen kilvanajo etenee ja niin edelleen.

Voitaneen sanoa, että liiketoiminnassa nimeltä ravihevonen on niin paljon ennalta-arvaamattomia, muuttuvia tekijöitä, että sille ei oikeastaan voida määrittää ansaintalogiikka.[145] Hypoteettista tapahtumakulkua ei voida rakentaa, jos tulevaisuutta ei voida ennustaa. Mielestäni Virtanen on aiheellisesti todennut: ”Vahingonmäärä ei tietenkään voi perustua pelkästään epävarmoihin tulevaisuuden odotuksiin, jos mitään näyttöä ei ole”.[146] Halila on myös viitannut vahinkotyypeistä kirjoittaessaan liikevahinkoon todeten, että vahingon määrää on ”käytännössä ellei mahdotonta niin ainakin peräti työlästä täsmällisesti edes ilmoittaa saatikka toteen näyttää”.[147] Halilan kommentti osaltaan osoittaa, kuinka vaikeaa tulevaisuuden ennustaminen liikevahingon kohdalla on. Koska kilpailevan ravihevosen tulevaisuuden odotukset ovat niin epävarmoja, vahinkoa ei voida käsitellä liikevahinkona.

Vaikka kilpailevan ravihevosen loukkaantumisen tai kuoleman korvaamista liikevahinkona en kannata, siitosoriin kohdalla asiaa voidaan ajatella toisin. Kun ori on aikaisempana vuotena astunut tammoja ja ansainnut siitostuloja, on mahdollista arvioida seuraavan vuoden siitostulot. Tällöin siitosoriille on mahdollista määrittää ansaintalogiikka, sillä toiminta vastaa paljon läheisemmin yritystä kuin kilpailevan ravihevosen kohdalla. Siitostuloihin vaikuttaa oriille määritetyn varsamaksun suuruus ja tuotavien tammojen lukumäärä, mihin vaikuttaa oriin aikaisempien jälkeläisten menestyminen. Tammojen lukumäärä ei ole kuitenkaan sattumanvaraista, vaan se on mahdollista ennustaa aikaisempien vuosien perusteella. Näin ollen liiketoiminnan

[145] Curt Greene on todennut, että hyvän hevosen kasvattamisessa ”on pikemminkin kysymys onnen, politiikan, maantieteen ja historiallisen ajoituksen sattumanvaraisesta onnistumisesta kuin huolellisesta suunnittelusta” (Greene 1999 s. 51). Mielestäni tämä soveltuu myös ravihevosen kilpailuttamiseen.
[146] Virtanen 2011 s. 492.
[147] Halila 1961 s. 295.

mallintamisella ja hypoteettisella tapahtumakululla saadaan laskettua menetetty voitto. Laskennassa on tosin otettava huomioon, että oriin käyttöikää siitoksessa ei voida varmuudella sanoa, jolloin tulevaisuuksien tuotoissa on syytä käyttää kohtuullista arviointia.

Suomen oikeuskäytännössä ei ole ratkaisuja siitosoriin kuolemaan johtaneen vahingon suuruuden määrittämisestä. Näin ollen institutionaalista tukea sille, että siitosoriin kuolemaa voitaisiin käsitellä liikevahinkona, ei ole. Jos tulevaisuudessa tällainen asia tulee tuomioistuimen käsiteltäväksi, mielestäni tuomarin ei tulisi hylätä sitä vaihtoehtoa, että vahingonkorvauksen määrää pohdittaessa asiaa lähestyttäisiin liikevahinkona, jos hevosen omistaja tätä vaatii.

4.5 Arvion ajankohta

Vahingonkorvausoikeudessa ei ole yleisiä säännöksiä, joiden mukaan arvion ajankohta on valittava, vaan ajankohdan valinta on tehtävä tapaus kerrallaan.[148] Kun vahingoittuneen esineen hinta yhtäkkiä muuttuu, siitä seuraa, että on valittava, minkä ajankohdan olosuhteiden mukaan esineen arvo eli korvausmäärä on laskettava. Valittaisiinko esineen arvoksi sen arvo ennen vahinkotapahtumaa vai jokin muu ajankohta esineen tuhoutumisen jälkeen. Ajankohtaa valittaessa olisi pyrittävä siihen, että vahingonkärsijä saa täyden korvauksen, mutta ei kuitenkaan rikastuisi vahingosta. Tuomioistuimen onkin arvion ajankohtaa valitessaan huomioitava tapaus kokonaisvaltaisesti.

Määritettäessä ravihevosen arvoa tulisi arvion ajankohdaksi valita ravihevosen arvo hetki ennen vahinkotapahtumaa. Tällöin hevosta arvioidaan siinä kunnossa, missä se oli ennen vahinkoa. Mikään muu ajankohta ei edes olisi järjellinen vaihtoehto. Näin ollen, jos ravihevosen loukkaantumisen tai kuoleman jälkeen sen sukua alettaisiin arvostaa ravipiireissä siitä syystä, että hevosen lähisukulainen on menestynyt suuressa ravikilpailussa vahinkotapahtuman jälkeen, tätä arvon nousua ei tulisi mielestäni huomioida korvausmäärää määrättäessä. Tällaista jollakin tapaa yllättävää ja nopeaa arvon nousua on vaikea ennustaa, joten vahingonaiheuttaja ei ole voinut odottaa teostaan aiheutuvan niin suurta vahinkoa.

[148] Ståhlberg – Karhu 2013 s. 440–441.

4.6 Ravihevosen arvoon vaikuttavia tekijöitä

Ennen vahingonkorvauksen määrän arviointia oikeudellisesta näkökulmasta on syytä ottaa lyhyesti tekijöitä, mitkä käytännössä vaikuttavat ravihevosen arvoon. Poikkeuksellisten, eli todella loistavasti ravikilpailuissa menestyneiden, ravihevosten arvostaminen on vaativaa, sillä niiden arvo on selvästi korkeampi kuin muiden ravihevosten eikä sellaisia ravihevosia myydä markkinoilla. Ravihevosten kohdalla ei voida laatia matemaattista taulukkoa, joka antaisi vastauksen hevosen arvoa määritettäessä. Ravihevosten arvoon vaikuttavat liian monet tekijät, jotta saataisiin laadittua onnistunut taulukko, joka ottaa kaikki mahdolliset tekijät huomioon oikeassa suhteessa.

Yhdysvalloissa kilpailevan ravihevosen arvona on lähtökohtaisesti pidetty sitä summaa, minkä se ansaitsee vuoden aikana.[149] Jos hevonen ansaitsee vuodessa 20.000 dollaria, sen arvo on 20.000 dollaria. Remmenin[150] mukaan tämä on hyvä yleisneuvo, mutta hevosen valmennuskulut ovat nykyään Yhdysvalloissa niin korkeat, että ne on otettava mukaan hevosen arvoon.[151] Näin ollen myös hevosen valmennuskulut vuodessa tulisi ottaa huomioon hevosen hinta-arvossa.

Vaikka Remmen on ollut Kanadassa ja Yhdysvalloissa hyvin arvostettu alansa ammattilainen, en lähtisi Suomessa arvostamaan ravihevosta samalla tavalla kuin Yhdysvalloissa, koska suomalainen ja yhdysvaltainen raviurheilua eroavat toisistaan kuin päivä ja yö.[152] Määritettäessä ravihevosen arvoa vahingonkorvaustilanteessa ei voida yksinkertaisesti laskea, kuinka paljon kilpaileva ravihevonen on edellisenä vuonna ansainnut rahaa ja käyttää tätä summaa ravihevosen arvona. Lisäksi tällainen laskutapa ei kerro, miten kilpailematon ravihevonen tai varsa tulisi arvostaa.[153]

---

[149] Remmen 2000 s. 110.
[150] Remmen on toiminut ravihevosten valmentajana ja kilpaohjastajana Kanadassa ja Yhdysvalloissa.
[151] Remmen 2000 s. 110.
[152] Suomalaisella ja yhdysvaltaisella raviurheilulla on niin useita ja isoja eroja, että en lähde niitä tässä tutkielmassa erittelemään, koska se ei ole tutkimuksen kannalta tarkoituksenmukaista. Lyhyesti voidaan sanoa Yhdysvalloissa liikkuvan paljon suuremmat rahat raviurheilussa kuin Suomessa, minkä johdosta raviurheilu on siellä ammattimaisempaa ja tuotantohakuisempaa kuin Suomessa.
[153] Yhdysvalloissa ravihevosvarsan kuollessa sen arvostamisessa käytettäisiin todennäköisesti sitä hintaa, mikä varsasta oltaisiin huutokaupassa saatu, koska hevoshuutokaupat ovat Yhdysvalloissa yleisiä ja kuuluvat raviurheiluun toisin kuin Suomessa. Suomessakin hevoshuutokauppoja järjestetään, mutta ne eivät ole yhtä yleisiä ja osa raviurheilua kuin Yhdysvalloissa. Varsan huutokauppahintaan vaikuttaa suurelta osalta sen suku, erityisesti sen isä, sekä varsan oma rakenne. Suuri merkitys on sillä, minkä sukuiset varsat ovat sillä hetkellä suosittuja ja haluttuja Yhdysvalloissa. Kuolleen varsan arvo on helppo määrittää, jos samana vuonna huutokaupassa on huutokaupattu suvultaan saman tyylinen varsa.

Oikeuskäytännössä[154] asiantuntijat ovat tuoneet esille ravihevosen arvoon vaikuttavia seikkoja. Ehdottomasti tärkeimmiksi seikoiksi nousevat hevosen suku ja kilpailumenestys raviradoilla. Hevosen sukua katsottaessa tärkeintä on sen isä ja isän jälkeläisten menestys raviradoilla, mutta painoarvoa annetaan myös muille suvussa esiintyville hevosille ja niiden menestykselle niin raviradoilla kuin siitoksessa. Hevosen oma kilpailumenestys määrittää paljolti hevosen arvoa, sillä yksinkertaisesti raviradoilla hyvin menestyvät ravihevoset ovat arvokkaampia kuin heikommin juoksevat. Suurkilpailuiden ja ikäluokkakilpailuiden voittaminen nostaa selkeästi ravihevosen arvoa, sillä tällaisten kisojen voittajien voidaan sanoa erottavan ”massasta”.

Muita ravihevosen arvoon vaikuttavia tekijöitä ovat hevosen siitosarvo, sen kehitysvaihe ja kunto kuolinhetkellä. Hevosen siitosarvolla tarkoitetaan hevosen jälkeläisten menestymistä ravikilpailuissa. Hyvät jälkeläisnäytöt nostavat hevosen siitosarvoa. Oreilla on mahdollista saada raviuran aikana ja sen jälkeen siitostuloja, jonka määrä riippuu varsamaksun suuruudesta ja astutettavien tammojen lukumäärästä vuosittain. Koska tammat voivat saada vain yhden varsan vuosittain ja niiden jälkeläismäärät jäävät pieniksi, tammojen siitosarvot eivät ole niin korkeita kuin oreilla. Ravihevosen kehitysvaihe on myös huomioitava arvossa. Nuori, raviuran vasta aloittanut ravihevonen on vielä kehityksensä alkuvaiheessa, jolloin hevosen tulevaisuuden mahdollinen kilpailumenestys nousee huomion arvoiseksi, vaikka tarkan tulevaisuuden ennustamisen epävarmuus aiheuttaa sen, että tarkkoja tulevaisuuden tuottoja ei yritetä arvostaa. Vanhemman ravihevosen kohdalla hevonen on jo kehittynyt, jolloin hevosen kehitysvaiheen sijaan tärkeimmäksi nousee nimenomaan aikaisempien vuosien kilpailumenestys ja kunto.

Kaiken kaikkiaan ravihevosen arvoon vaikuttavat monet tekijät, joten ravihevosen arvosta voivat antaa asiantuntijalausuntoja vain todella ravihevosalan tuntevat henkilöt. Vahingonkorvausasiaa käsiteltäessä tuomioistuimessa olisi tuomarin kuitenkin syytä kyetä hahmottamaan jollakin tavalla ravihevosen arvoon vaikuttavia tekijöitä, jotta tuomari voi päätyä oikeaan ratkaisuun vahingon määrästä. Selkeästi kirjoitetut asiantuntijalausunnot auttavat tuomaria tässä hahmottamisessa ja arvioinnissa.

[154] Tapauksia KKO 1982 II 123, KKO 1991:129 ja Itä-Suomen HO 10.6.2014 tuomio nro 411.

5 KORVAUKSEN MÄÄRÄ RAVIHEVOSEN LOUKKAANTUESSA TAI KUOLLESSA

5.1 Vahingonkorvauksen määrä oikeuskäytännössä

Suomessa löytyy jonkun verran oikeuskäytäntöä, jossa vahingonaiheuttaja on ollut velvoitettu korvaamaan ravihevosen omistajalle loukkaantuneen tai kuolleen ravihevosen arvo sekä muita mahdollisia kuluja. Esittelen tässä merkittävimmät tapaukset, joihin viittaan tutkielman myöhemmissä jaksoissa.

KKO 1982 II 123 tapauksessa osakeyhtiö järjesti 7.12.1977 raviradalla talviravit, joissa kilpailuun osallistunut kolmevuotias ravihevonen, ori Peter Arrogant, oli jäisellä juoksuradalla kelin liukkauden vuoksi liukastunut ja kaatunut kuudennen lähdön maaliintulon jälkeen, jolloin sen vasemman etujalan kyynärluu oli murtunut. Murtuma oli korjattu seuraavana päivänä leikkauksella, mutta myöhemmin samana kuukautena oli todettu ravihevoselle aiheutuneen pysyvä invaliditeetti, jonka johdosta se oli lopetettava.

KKO totesi, että ravikilpailupäivänä rata oli ollut poikkeuksellisen liukas, minkä osakeyhtiö oli voinut havaita ja minkä johdosta osakeyhtiöllä oli velvollisuus ryhtyä sellaisiin toimenpiteisiin radan kunnon suhteen, että kilpailijat eivät joutuneet kilpailun luonteeseen kuulumattomalle vahingoittumisvaaralle alttiiksi. Ravien järjestäjän olisi pitänyt ryhtyä tarpeellisiin toimiin raviradan liukkauden torjumiseksi. Turvatoimien laiminlyönnistä oli johtunut, että ravihevonen oli radan liukkauden vuoksi kaatunut edellä mainituin seurauksin, jolloin yhtiön katsottiin olevan vastuussa vahingosta.

Toisaalta KKO katsoi ravihevosen omistajien itse osaltaan myötävaikuttaneen vahinkoon, koska he olivat sallineet hevosensa osallistua vaarallisissa keliolosuhteissa käytyyn kilpailuun, vaikka heillä oli ravikilpailusäännöistä huolimatta katsottava mainittujen olosuhteiden vuoksi olleen oikeus kieltäytyä kilpailusta. KKO harkitsi myötävaikutuksen asteeksi yhden neljäsosan aiheutuneesta vahingosta. Ravihevosen arvoksi oli katsottava 40.000 markkaa, mikä muodostui hevosen 16.000 markan hankintahinnasta, sen jälkeisistä kilpailusaavutuksista,[155] suvusta ja kehitysvaiheesta. KKO kumosi aiempien oikeusasteiden tuomiot ja velvoitti osakeyhtiön suorittamaan

[155] Ravihevonen oli osallistunut 12 kilpailuun, joista se oli voittanut viisi ja tullut toiseksi kahdessa kilpailussa. Hevosen voittosumma oli 7.700 markkaa. Se oli jäänyt vain yhdessä kilpailussaan jaettujen palkintorahojen ulkopuolelle.

hevosen omistajille, heidän myötävaikutuksensa huomioon ottaen, yhteiseksi korvaukseksi kolme neljäsosaa hevosen arvosta teurasarvo 2.340 markkaa vähennettynä eli 28.245 markkaa ja samoin kolme neljäsosaa 1.500 markan määräisistä eläinlääkintäkuluista eli 1.125 markkaa.

Jutussa on vielä mainittava mielenkiintoisena seikkana, että hevonen oli vakuutettu 16.000 markan vakuutussummasta. Vakuutusyhtiö oli suorittanut hevosen omistajille vahingon johdosta korvauksena vakuutussumman ja hevosen teurasarvon erotuksen eli 13.660 markkaa. KKO:ssa esitettiin selvitys, että hevosen omistajat olivat velvollisia palauttamaan vakuutusyhtiölle siltä saamaansa vahingonkorvausta, jos he saisivat vahingonaiheuttajalta vahingonkorvauksen.[156] Näin ollen tapauksessa vaikuttaisi siltä, että hevosen omistajat ovat itse asiassa jääneet kauas täydestä korvauksesta, mitä he eivät tosin voineet saada heidän oma myötävaikutuksensa vahinkoon huomioon ottaen. Todellisuudessa omistajat eivät tapauksessa saaneet hevosen arvosta edes puolikasta vahingonkorvauksina, jos heidän oli maksettava vakuutusyhtiölle vakuutuskorvauksia takaisin.

Toinen huomionarvoisa seikka on se, että KKO:n jäsenten mielipiteet erosivat toisistaan. Kaksi jäsentä oli täyden korvauksen kannalla, kaksi arvioi omistajien myötävaikutuksen olevan puolet vahingon määrästä ja yksi oli KKO:n lopullisen lopputuloksen kannalla eli katsoi omistajien myötävaikutuksen olleen yksi neljäsosaa vahingosta. Vaikuttaa siltä, että KKO päätyi linjaamaan, että hevosen omistajilla on velvollisuus tarkistaa radan kunto ennen kilpailusuoritusta, vaikka tällaista määräystä ei erikseen mihinkään ole kirjattu. Ravihevosen arvon suhteen jäsenet eivät olleet erimielisiä, vaan he hyväksyivät asiantuntijan esittämän arvion hevosen arvosta. Asia oli KKO:n harkittavana pitkään, sillä valituslupahakemus jätettiin KKO:lle marraskuussa 1980 ja ratkaisu tuli elokuussa 1982. Vaikuttaisikin siltä, että asiassa päädyttiin kompromissiratkaisuun KKO:n jäsenten kesken.[157]

---

[156] KKO vaikuttaisi ottaneen suuresti huomioon tämän seikan, että omistajien täytyy palauttaa vakuutusyhtiölle siltä saamaansa vahingonkorvausta, jos vahingonaiheuttaja suorittaa vahingonkorvausta. Ratkaisun perusteissa sanotaan: ”Esitetyn selvityksen mukaan A ja B olivat kuitenkin velvollisia vahingon aiheuttajalta ehkä saamansa vahingonkorvauksen johdosta vastaavasti palauttamaan asianosaiselle vakuutusyhtiölle siltä saamaansa vahingonkorvausta. Sen vuoksi KKO harkitsi oikeaksi, kumoten HO:n tuomion ja RO:n päätöksen, velvoittaa C Oy:n suorittamaan A:lle ja B:lle -- 28 245 markkaa --.”

[157] Erityistä KKO:n ratkaisussa on, että se muutti raviratojen käytäntöjä rataolosuhteiden hoitamisen suhteen. Kun KKO asetti ravien järjestäjän vastuuseen hevosen kaatumisesta heikkojen rataolosuhteiden vuoksi, tämä loi painetta ravien järjestäjille, jotka joutuivat huolehtimaan tarkemmin raviradan kunnosta ravikilpailuiden aikana. On hyvä huomata, että todistajat tapauksessa totesivat radan olleen poikkeuksellisen liukas eikä sitä ollut ilmeisesti hiekoitettu lainkaan. Raviratayhtiö vetosi Helsingin

KKO määritti oriin arvoksi 40.000 markkaa, mutta oikeus ei tarkemmin perustellut, millä perusteella se päätyi katsomaan tämän summan olevan oikea. Omistajat olivat ostaneet hevosen kaksivuotiaana 16.000 markalla, minkä jälkeen ori oli kolmevuotiaana ansainnut ravikilpailuista 7.700 markkaa. Selvää on, että oriin arvo oli kohonnut hankintahinnasta, koska sitä oli treenattu ja se oli kilpaillut menestyksekkäästi ravikilpailuissa, joten alkuperäinen hankintahinta ei enää vastannut oriin arvoa. Lisäksi, hevonen oli vasta aloittanut uransa, joten ilman vahinkotapahtumaa oriista olisi ollut hyötyä omistajilleen ja se olisi voinut ansaita palkintorahoja, vaikka näiden tarkka määrä onkin epävarmaa. KKO:n tuomiossa mainittu oriin kehitysvaihe viittaakin todennäköisesti tulevaisuuden odotuksiin oriin kehittyessä hevosena ja juoksijana.

Seuraavassa tapauksessa, KKO 1989:129, oikeus ei muuttanut hovioikeuden tuomiota, joka oli jättänyt jutun kihlakunnanoikeuden päätöksen varaan. Tapauksessa raviradan valaistus oli sammunut kesken ravikilpailun kilvanajon 19.10.1984 kellon ollessa noin yhdeksän illalla, jolloin ravihevoset olivat pimeässä törmänneet yhteen ja vahingoittuneet. Vahingoittuneita hevosia, joiden omistajat hakivat vahingonkorvauksia ravikilpailun järjestäjältä, oli yhteensä kolme: Lady Atina, Clete Hanover ja Cirolina.

Valokatkoksen syy jäi selvittämättä, sillä raviradan valaistuksessa ei ollut näytetty olleen sellaisia puutteita tai vikoja, jotka olisivat aiheuttaneet katkoksen. Raviradalla ei ollut varavalaistusjärjestelmää, joka olisi välittömästi syttynyt valojen sammuessa. Ravikilpailun järjestäjän katsottiin laiminlyöneen asianaan olleen turvallisuustoimenpiteen, sillä valojen sammumista ei voitu pitää täysin ennalta-arvaamattomana tapahtumana eikä tämän turvatoimen kustannusten voitu katsoa olevan kohtuuttomia ravikilpailujen järjestäjille kertyvään tuottoon nähden.

Vahinkotapahtuman jälkeen Lady Atina oli osallistunut ravikilpailuihin kaksi kertaa vuonna 1985 ja Cirolina kaksitoista kertaa. Asiantuntijalausuntojen mukaan Lady Atinan arvo oli onnettomuushetkellä 60.000 markkaa, Clete Hanoverin 100.000 markkaa ja Cirolinan 50.000 markkaa. Onnettomuuden jälkeen Lady Atinan arvona oli kuitenkin pidettävä sen siitosarvoa 20.000 markkaa. Lady Atina oli myöhemmin kuollut eikä

raastuvanoikeudessa, että raviradan hiekoituksen velvollisuutta ei ollut eikä siihen yleensä ryhdytty liukkaalla, koska hiekoitus ei olisi riittävästi poistanut liukkautta ja oli kustannustekijä. Nykyään tällainen olisi ennenkuulumatonta ja raviradat pyrkivät huolehtimaan liukkauden torjunnasta ravikilpailun aikana. Lisäksi nykyään ravihevosen voi jättää pois ravikilpailuista ilman sakkoja raviradan kunnon ollessa huono. 1970-luvulla tämä ei ollut mahdollista, sillä hevosen saattoi jättää pois ilman sanktioita vain pakkasen ollessa liian kova tai hevosen ja ohjastajan sairastapauksissa.

kuolemalla ollut yhteyttä tapahtuneeseen onnettomuuteen. Clete Hanoverin omistajat olivat myyneet hevosen 10.000 markan hinnasta.

Kihlakunnanoikeus, minkä päätöstä KKO ei muuttanut, velvoitti ravien järjestäjän suorittamaan Lady Atinan omistajille hevosen arvosta 40.000 markkaa sekä eläinlääkärikulut, Clete Hanoverin omistajille hevosen arvosta 90.000 markkaa sekä eläinlääkärikulut ja Cirolinan omistajille eläinlääkärikulut.[158] Lady Atinan kohdalla oikeus vähensi tamman ennen onnettomuushetkeä olleesta arvosta, 60.000 markasta, sen siitosarvon, 20.000 markkaa, jolloin vahingonkorvauksen määräksi tuli 40.000 markkaa. Tammaa pystyi onnettomuuden jälkeen käyttämään vielä siitoksessa, joten tamma ei ollut täysin käyttökelvoton, jolloin Lady Atinan omistajille oli aiheutunut vahinkoa vain sen verran kuin Lady Atinan arvo ennenaikaisen raviuran päättymisen johdosta oli laskenut. Täysi korvaus tuli suoritetuksi, kun hevosen arvon muutos korvattiin. Jos Lady Atina olisi kuollut vahinkotapahtuman vuoksi, omistajat olisivat saaneet vahingonkorvauksena hevosen arvon ennen onnettomuushetkeä, 60.000 markkaa.

Clete Hanoverin kohdalla mielenkiintoinen seikka on, että hevonen ei ollut oikeudenkäynnin alkaessa enää onnettomuushetken omistajan hallussa, koska omistaja oli myynyt hevosen. Tällä seikalla ei kuitenkaan ollut merkitystä, vaan huomionarvoista oli, että omistajalle oli aiheutunut vahinkotapahtumasta taloudellista vahinkoa, mikä oli korvattava. Omistajan varallisuus oli vähentynyt Clete Hanoverin loukkaantumisen johdosta. Ori ei ollut kuollut, mutta sen arvo kilpahevosena oli ollut mennyttä.[159] Omistaja oli itse asiassa vähentänyt itselleen aiheutunutta vahinkoa myymällä Clete Hanoverin sillä hinnalla, millä ostajat olivat oriin suostuneet ostamaan. Oikeus tuskin olisi edellyttänyt omistajalta tällaisia toimia vahingon määrän rajoittamiseksi, kun kyseessä oli eläin eikä eloton esine.

Kolmannessa tapauksessa, KKO 1991:65, hevosen omistaja oli tehnyt ravivalmentajan kanssa valmennussopimuksen tammastaan Happy Heart. Hevonen oli siirtynyt valmennustalliin valmentajan hoidettavaksi ja kilpailuita varten valmennettavaksi korvausta vastaan. Viedessään hevosen valmennustalliin 3.2.1988 omistaja oli

[158] Cirolinan omistaja ei ilmeisesti vaatinut hevosen arvon korvaamista, koska hevonen pystyi kilpailemaan vahinkotapahtuman jälkeen ilmeisen normaalisti.
[159] Clete Hanover kilpaili ennen vahinkotapahtumaa uransa aikana 65 kilpailussa, joista se voitti 13, oli toinen viisi kertaa ja kolmas 12 kertaa. Sen voittosummaksi on merkitty 21.090 euroa, joten markoissa voittosumma on ollut yli 100.000 markkaa. Ori oli selvästi menestynyt raviradoilla, mutta sitä ei ollut kantakirjattu, mikä on edellytys siitoskäytölle. Näin ollen oriilla ei ollut siitosarvoa onnettomuushetken jälkeen omistajilleen. Vahinkotapahtuman jälkeen ori kilpaili 6 kertaa, mutta se ei sijoittunut kertaakaan edes rahasijoille. Se ei enää palannut samalle tasolle, jolla se oli ennen vahinkotapahtumaa.

huomauttanut, että hevosen kanssa oli oltava tarkkana, koska se oli nuori ja helposti pillastuva. 10.3.1988 hevonen oli ollut kahden nuoren tytön ajettavana, jolloin hevonen oli pillastunut, karannut ja loukkaantunut, minkä johdosta hevonen oli lopetettava samana päivänä.

KKO totesi, että valmentaja ”ei ollut näyttänyt, että vahinko olisi johtunut olosuhteista, joita hän ei olisi voinut välttää ja joiden seurauksia hän ei olisi voinut estää”. Näin ollen valmentaja oli vastuussa hevosen kuolemasta ja tästä aiheutuneesta vahingosta hevosen omistajalle. Valmentaja oli vedonnut, että hän ei ole velvollinen korvaamaan vahinkoa, koska omistajan olisi pitänyt vakuuttaa hevonen. Omistajan ja valmentajan välisessä valmennussopimuksessa ei kuitenkaan ollut sovittu hevosen vakuuttamisesta mitään. Lisäksi asianosaiset eivät antaneet selvitystä ravialan vakuuttamismahdollisuuksista ja -käytännöistä, jolloin hevosen vakuuttamatta jättäminen ei vapauttanut valmentajaa korvausvastuusta tai oikeuttanut hänen vastuunsa sovittelemiseen.

Hevosen omistaja oli esittänyt, että hevonen oli sukunsa huomioon ottaen 100.000 markan arvoinen. Hevonen ei ollut kilpaillut vielä ravikilpailuissa, sillä se oli vasta täyttänyt kolme vuotta ja tuotu Ruotsista Suomeen edellisvuonna. KKO katsoi, että hevosen arvon ei ollut näytetty olleen 50.000 markkaa suurempi. Näin ollen oikeus katsoi vahingon määrän olleen hevosen arvo vähennettynä lihoista saaduilla 6.394 markalla eli 43.606 markkaa. Päätös oli yksimielinen. KKO on aiheellisesti katsonut, että kilpailemattoman hevosen arvo ei ole ollut 100.000 markkaa. Varsaan on varmasti kohdistunut odotuksia, koska se on suvullisesti ollut siihen aikaan ilmeisesti vaikuttava, mutta Happy Heartia vertaamalla Clete Hanoveriin voidaan todeta, että niitä ei voida pitää samanarvoisina. Yli 100.000 markkaa raviradoilla ansainneen oriin ja kilpailemattoman tamman arvostaminen samanarvoisiksi ei kuulosta järkeenkäyvältä eikä yksin tamman suku voi nostaa sitä samalle tasolle Clete Hanoverin kanssa. Lisäksi kenelläkään ei ole tietoa siitä seikasta, kuinka hyvin tamma olisi menestynyt raviradoilla ja kuinka paljon tamma olisi voinut ansaita palkintorahoja.

Tapauksessa oli huomattavaa se, että hevosen vakuuttamatta jättämisellä ei ollut merkitystä vahingonkorvauksen määräämisen kannalta. Raastuvan oikeus oli pitänyt valmentajaa vastuussa vahingosta, mutta kohtuullisti vahingonkorvauksen määrän puoleen hevosen vakuutuksen puuttumisen vuoksi. Hovioikeus ei muuttanut raastuvanoikeuden päätöstä. KKO päätöksessään selkeästi linjasi, että ravialalla hevosen vakuuttamatta jättämistä ei voida pitää vahingonkorvausta alentavana seikkana.

Otan vielä neljänneksi esille suhteellisen uuden hovioikeuden päätöksen, Itä-Suomen hovioikeuden 10.6.2014 antaman tuomion nro 411 (diaarinumero S 13/741). Tuomiosta pyydettiin valituslupaa KKO:lta, mutta KKO hylkäsi valituksen 27.3.2015, jolloin hovioikeuden tuomiosta tuli lainvoimainen. Otan tapauksen esille siitä huolimatta, että kyse ei ole KKO:n ratkaisusta, sillä kyseessä on tuorein ravihevosen vahingonkorvausta käsittelevä tapaus, joka herätti keskustelua ravialalla ja jossa oikeus määräsi poikkeuksellisen suuren vahingonkorvauksen.

Tapauksessa omistajat käyttivät ravihevosensa, kuusivuotiaan oriin Valtrauksen, eläinlääkärillä hoidossa 17.12.2009, koska he epäilivät hevosella olevan ähky. Eläinlääkäri hoiti hevosta, minkä jälkeen se pääsi kotiin. Hevonen vietiin kuitenkin uudelleen eläinlääkärille samana päivänä, koska oireet eivät loppuneet. Eläinlääkäri jatkoi hevosen lääkitsemistä, mutta hevosen oireet pahenivat, jolloin omistajat veivät sen Laukaan eläinsairaalaan, jossa sen hoitoa jatkettiin. Valtrauksen tila ei parantunut, joten se leikattiin 19.12.2009, jolloin ori kuoli leikkauspöydälle.

Oikeus totesi Valtrauksen menehtyneen sitä ensimmäisenä hoitaneen eläinlääkärin hoitovirheen vuoksi, sillä eläinlääkäri oli ilman eläinlääketieteellistä perustetta antanut hevoselle noin kuusinkertaisen annoksen fluniksiinia[160], mikä selkeästi ylitti lääkkeen ohjeannoksen ja aiheutti hevosen kuoleman. Eläinlääkäri oli toiminut huolimattomasti hoitaessaan hevosta, mikä oli syy-yhteydessä hevosen kuolemaan. Oikeus myös totesi, että yliannostuksesta aiheutuneet sivuvaikutukset ja lopulta eläimen kuolema ovat olleet eläinlääkärille ennalta-arvattavissa.

Oikeus katsoi Valtrauksen arvon olevan 250.000 euroa. Arvo perustui asiantuntijalausuntoihin, joissa otettiin huomioon hevosen suku, kilpailumenestys,[161] siitosarvo sekä kantakirjalausunnossa erinomaiseksi todetut rakenne- ja käyttöominaisuudet. Oriin siitostulot olivat olleet sen ensimmäisenä siitosvuotena 58.000 euroa, mikä jäi orin viimeiseksi vuodeksi. Arvon perusteluiden osalta hovioikeus on todennut, että arvon määrittämisen lähtökohdaksi on otettava arvio siitä, minkälainen hevosen kilpailumenestys olisi ollut tulevaisuudessa sekä tulevaisuudessa saatavissa olevat siitostuotot. Koska omistajat olivat saaneet hevosen vakuutuksesta 20.000 euroa,

[160] Fluniksiini on hevosilla käytettävä tulehduskipulääke.
[161] Valtraus oli kilpaillut uransa aikana 15 kilpailussa, joista se voitti 14 ja oli toinen kerran. Sen voittosumma oli 50.460 euroa, minkä lisäksi ori oli voittanut arvostetun ikäluokkakilpailun.

oikeus katsoi vahingon määrään olleen 230.000 euroa. Tämä määrä eläinlääkäri velvoitettiin korvaamaan hevosen omistajille.

Hovioikeuden tapauksessa ongelmallisinta oli selvittää, onko hevosen kuolema aiheutunut eläinlääkärin hoitovirheestä vai vaikeasta ähkystä. Todistajien lausuntojen pohjalta oli kuitenkin selvää, että eläinlääkäri oli aluksi diagnosoinut väärin hevosen sairauden ja antanut selkeästi liian suuren annoksen kipulääkettä, mikä oli johtanut hevosen kuolemaan. Hevonen oli ollut poikkeuksellisen menestyksekäs raviradoilla, minkä johdosta sen arvo oli huomattavasti korkeampi kuin tuomioistuimissa aiemmin käsitellyt ravihevosta koskevat vahingonkorvauskanteet, minkä johdosta asiasta uutisoitiin useissa lehdissä.

Mielenkiintoista on, että hovioikeuden perustelut vahingon määrän osalta viittaavat siihen, että itse asiassa hovioikeus on ajatellut vahingon määrän tuottoarvona. Oikeus on pohdinnassaan nimenomaan todennut, että mahdolliset tulevaisuuden tulot ravikilpailuista ja siitoskäytöstä on otettava arvon määrittämisen lähtökohdaksi. Mahdotonta ei ole ajatella, että hovioikeus olisi myös ajatellut kyseeseen tulevan liikevahinko, vaikka perusteluissa ei ole tällaista mainintaa. En itse ole tutkielmassani ollut myötämielinen ajatukselle, että hevosen arvoa voitaisiin määrittää tuottoarvolla tai että kilpailevan ravihevosen kuolemaa voitaisiin arvioida liikevahinkona. En kuitenkaan kiellä sitä, etteikö hevosen arvon määrittämisessä pitäisi katsoa tulevaisuuteen. Hevosen omistajalle aiheutuu vahinkoa niin varallisuuden vähentymisenä nykyhetkenä kuin mahdollisten tulevaisuuden tuottojen saamatta jäämisenä. Tulevaisuuden tuottoja ei kuitenkaan voida arvioida tarkasti ja yksilöidä hevosen kilpailuiän kestävän tietyn monta vuotta, hevosen juoksevan tietyn monta kilpailua ja hevosen voittanut tietyn verran palkintorahoja. Ravihevosen arvon määrittämisessä ei pidä keskittyä yksinomaan tulevaisuuteen, vaan on katsottava hevosen arvoa sen kuolinhetkellä. Helppoa tämä ei ole, minkä myös oikeus on todennut.

Näiden oikeustapausten pohjalta on havaittavissa, että tulevaisuuden odotukset voivat vaikuttaa ravihevosen arvoon silloin, kun kyse on nuoresta ravihevosesta, jolla pitäisi olla useampi kilpailuvuosi jäljellä huomioiden hevosten keskimääräisen kilpauran pituuden. Nuorten ravihevosten kohdalla oikeus pohtii enemmän, millaiset tulevaisuuden näkymät hevosella voisi mahdollisesti olla ottaen huomioon hevosen kilpailumenestyksen ennen vahinkotapahtumaa. Vanhempien hevosten kohdalla vaikuttaisi kyse olevan enemmän hevosten käyttöarvosta omistajalleen.

5.2 Vahingon määrän ennakoitavuus

Hemmon mukaan ennakoitavuusperiaatteen mukaan vastuun syntymisen edellytyksenä on vahinkotapahtuman ennakoitavuus, jolloin pelkkä vahinkojen määrän ennakoitavuus ei riitä.[162] Kyseessä on sopimusoikeudellinen periaate, jolla voidaan rajata sopimusvastuu ennakoitaviin vahinkoihin.[163] Ennakoitavuusperiaatteeseen voidaan liittää Mielityisen kehittämä seurausvastuun periaate, jonka mukaan henkilön on lähtökohtaisesti vastattava aiheuttamastaan vahingosta sitä vahvemmin, mitä paremmin hän pystyi ennakoimaan ja ehkäisemään vahingon.[164] Näin ollen tässä luvussa en käsittele ennakoitavuusperiaatetta pelkästään sopimusoikeudellisena periaatteena, vaan ajattelen ennakoitavuuden vaatimuksen sopivan myös sopimuksen ulkoiseen vahinkoon.

Harkittaessa sitä, onko kyseessä ennakoitava vahinkotapahtuma tai vahinkojen määrä, tulee käyttää objektiivista arviointia, jolloin osapuolten tosiasiallisilla tiedoilla ei ole merkitystä, vaan asiaa tarkastellaan ”piti tietää” -arvion näkökulmasta objektiivisten kriteerien perusteella.[165] Vahinkojen määrän ollessa odottamattoman suuri, vaikka vahinkotapahtuma itsessään on ollut ennakoitavissa, korvausvelvollisuus ulottuu vain ennakoitavaksi katsottuun määrään.[166] Näin vahingonaiheuttajalle määrättävän vahingonkorvauksen määrää haluttaisiin rajata tapauksissa, joissa vahingon määrää on vaikea ennakoida.

Vahingonaiheuttajalle saattaakin tulla yllätyksenä, kuinka suuri vahingon määrä on ravihevosen loukkaantuessa tai kuollessa, koska esinevahingoissa korvattavaksi tulee esineen arvo. Vahingonaiheuttajalla ei välttämättä ole mitään käsitystä siitä, minkä arvoinen hevonen on ollut juuri ennen vahinkotapahtumaa. Jos kyseessä on poikkeuksellisen arvokas hevonen, korvausmäärä saattaa nousta satoihin tuhansiin euroihin. Ravihevosia harrastamattoman vahingonaiheuttajan näkökulmasta vahingon määrä ei ole ollut ennakoitavissa. Sen sijaan ravihevosia harrastava vahingonaiheuttaja saattaa tietää hevosen arvon suurin piirtein tai pystyy ainakin arvioimaan, onko kyseessä 10.000 euron vai 100.000 euron arvoinen ravihevonen.

[162] Hemmo 1994 s. 245.
[163] Hemmo 1994 s. 144.
[164] Mielityinen 2006 s. 296.
[165] Hemmo 1994 s. 183–184.
[166] Hemmo 1994 s. 245.

Kysymyksenä kuuluukin, voidaanko ravihevosia harrastamaton velvoittaa korvaamaan koko vahingon määrä, kun hän ei ole voinut ennakoida tätä määrää? Jos hevoskuljetusvaunun takana ajava autoilija ajaa syystä tai toisesta hevoskuljetusvaunun perään, minkä johdosta yhdistelmä ajaa ojaan ja hevonen loukkaantuu niin, että se on lopetettava, onko perään ajaneella autoilijalla velvollisuus korvata ravihevosen arvo kokonaisuudessaan, jos vaunussa sattui olemaan satojen tuhansien eurojen arvoinen ravihevonen parin tonnin ravihevosen sijaan?

Lähtökohtaisesti vahingonkärsijän tulisi saada täysi korvaus hänelle aiheutuneesta vahingosta, mikä tarkoittaisi ravihevosen koko arvon korvaamista omistajalle riippumatta siitä, oliko vahingonaiheuttajalla mahdollisuutta ennakoida vahingon määrää. Poikkeuksellisen arvokkaan ravihevosen kohdalla vahingon määrä nousee kuitenkin odottamattoman suureksi sellaiselle henkilölle, jolla ei ole tietoa ravihevosista ja niiden arvoista. Erityisesti hevoskuljetusvaunun peräänajotilanteessa peräänajaja ei voi tietää, minkä arvoista hevosta kuljetetaan eikä näin ollen voi arvioida vahingon määrää.

Oikeuskäytännössä ravihevosalalla toimivat vahingonaiheuttajat on velvoitettu korvaamaan koko vahingon määrä eli ravihevosen täysiarvo. Tapauksessa KKO 1989:129 ravikilpailun järjestäjä velvoitettiin korvaamaan 100.000 markan arvoisesta hevosesta 90.000 markkaa.[167] Itä-Suomen hovioikeuden 10.6.2014 tuomiossa numero 411 ravihevonen kuoli eläinlääkärin hoitovirheen vuoksi, jolloin eläinlääkäri velvoitettiin korvaamaan ravihevosen arvon ja omistajien vakuutuksesta saaman korvaussuman erotus eli 230.000 euroa. Kummassakaan tapauksessa ei katsottu tarpeelliseksi alentaa korvausta sillä perusteella, että vahingon määrä ei olisi ollut vahingonaiheuttajan ennakoitavissa. Kummassakin tapauksessa vahingonaiheuttajien oli katsottava tienneen, että vahinkotapahtuman realisoituessa vahingon määrä voisi nousta huomattaviinkin summiin, vaikka tarkkaa arvoa heillä ei olisikaan ollut tiedossa.

Jos vahingonaiheuttajan toimet katsotaan tahallisiksi, vahingonaiheuttaja ei mielestäni voi vedota vahingon määrän ennakoimattomuuteen. Voitaisiinko tällaisessa tilanteessa vahingonkorvausta määrättäessä ottaa huomioon vahingonaiheuttajan syyllisyyden aste? Voitaisiinhan katsoa, että vahingonaiheuttaja on tapauksessa ottanut tietoisen riskin siitä, että hevonen, johon hän toimensa kohdistaa, saattaa olla minkä arvoinen tahansa, jolloin korvausvelvollisuuden realisoituessa vahingonaiheuttaja joutuu korvamaan hevosen omistajalle aiheuttamansa vahingon kokonaisuudessaan. Kun vahingonaiheuttaja on

[167] Hevosen omistajat olivat saaneet hevosen myytyään 10.000 markkaa.

kyennyt ennakoimaan tekonsa tai laiminlyöntinsä seuraukset, hän ei voi vedota vahingon määrän olevan odottamattoman suuri.

Syyllisyyden asteen huomioiminen vahingonkorvausta määritettäessä ei kuitenkaan ole mahdollista. Stang toteaa, että vahingonkorvaukselle on ominaista, että sen suuruuden määrittämiseen ei voida soveltaa syyllisyyden astetta.[168] Vahingonkorvaus on tuomittava samanlaisissa vahinkotapahtumissa saman suuruisina eikä vahingonaiheuttajan menettelyn laadulla ole merkitystä.[169] Näin ollen tahallisissa teoissa ja puhtaissa vahingoissa vahingonkorvaukset tulee määrittää saman suuruisiksi.

Vahingonaiheuttaja ei voi etukäteen tietää vahingon määrää mahdollisessa peräänajotilanteessa, koska vahingonaiheuttajalla ei ole tietoa siitä, kuinka arvokasta hevosta kuljetetaan hevoskuljetusvaunussa. Vahingonkorvausta on kuitenkin mahdollista kohtuullista, jos vahingon määrä on odottamattoman suuri. Vahingonkorvausta voidaan kohtuullistaa joko sillä perusteella, että vahingonaiheuttaja ei voinut ennakoida vahingon määrän nousevan niin korkeaksi, tai vaihtoehtoisesti sovitella vahingonkorvausta vahingonkorvauslain 2 luvun 1 §:n 2 momentin perusteella, jos vahingonkorvauksen määrä on kohtuuton vahingonaiheuttajan taloudellisen tilanteen näkökulmasta. Näin ollen täysi korvaus voidaan jättää tuomitsematta, vaikka tuomioistuin katsoisikin vahinkotapahtuman ja vahingon määrän olleen ennakoitavissa.

Mielestäni vahingonkorvauksen kohtuullistamiseen sillä perusteella, että vahingon määrä oli ennalta-arvaamaton, tulisi kuitenkin suhtautua varauksella. Jos vahingonkärsijä ei ole myötävaikuttanut vahingon syntymiseen, vahingonkärsijän tulisi lähtökohtaisesti saada täysi korvaus kärsimästään vahingosta. Tarkkaa vahingonkorvauksen määrää, jota voitaisiin pitää ennalta-arvaamattoman suurena, on vaikea määrittää, sillä oikeuskäytäntöä ravihevosten kohdalla asiasta ei ole.

5.3 Ravihevosen vakuuttaminen ja vakuuttamisen vaikutus vahingonkorvaukseen

Suomen Hippoksen ravikilpailusääntöjen 1 §:n mukaan ravihevosen omistajan on otettava hevoselleen Suomen Hippoksen hyväksymä pakollinen kilpailuvakuutus, jotta hevonen voi osallistua ravikilpailuihin. Tätä vakuutusta edellytetään jokaiselta

[168] Stang 1927 s. 9.
[169] Viljanen 2008 s. 160. Viljanen huomauttaa vielä, että tämä ajatus juontaa juurensa kaikki tai ei mitään -periaatteeseen.

kilpailevalta ravihevoselta, joten hevonen asetetaan kilpailukieltoon toistaiseksi alkaen seuraavasta ilmoittamisesta, jos vakuutusmaksua ei ole maksettu laskun eräpäivään mennessä.[170] Ravihevosen pakollisen kilpailuvakuutuksen vakuutusehdot ovat muuttuneet 1.1.2016 alkaen, mutta siirtymäsäännöksissä on huomioitu aikaisempi kilpailuvakuutus. Tutkin lyhyesti tutkielmassani vain uuden kilpailuvakuutuksen ehtoja.

Pakollinen ravikilpailuvakuutus korvaa hevosen äkillisen ja ennalta-arvaamattoman tapaturmaisen kuoleman, jonka kilpailueläinlääkäri on todennut. Myös hevosen lopetuskulut korvataan, mikäli hevonen vahingoittunut tapaturmaisesti kilpailuaikana niin vakavasti, että se on eläinlääketieteellisen kokemuksen mukaan lopetettava välittömästi tapaturman yhteydessä. Tapaturmaksi vakuutuksessa määritellään äkillinen tapahtuma, ”joka aiheutuu ulkoisesta syystä ja aiheuttaa vamman, josta jää silmin havaittava paikallisoire”.[171]

Kilpailuvakuutus korvaa vain ravikilpailualueella ravikilpailun aikana tapahtuneen ravihevosen tapaturmaisen kuoleman. Kilpailualueella tarkoitetaan vakuutuksessa raviratata varikko- ja verryttelyalueineen.[172] Kilpailuaika alkaa kaksi tuntia ennen ensimmäisen ravilähdön esittelyä ja päättyy puoli tuntia viimeisen ravilähdön maaliintulon jälkeen.[173] Kilpailuvakuutuksella ei kateta edellä mainittujen alueiden ja aikojen ulkopuolella tapahtuneita ravihevosen tapaturmaisia ja muunkaan laisia kuolemia saatikka loukkaantumisia.

Vakuutus korvaa hevosen käyvän arvon vähennettynä saadulla teurasarvolla. Hevosen käypä arvo on rahamäärä, minkä hevosesta olisi voinut saada myytäessä se välittömästi ennen vahinkotapahtumaa. Vahinkoja korvataan kuitenkin enintään 20.000 euroa ravihevosta kohden.[174]

Ravihevosen pakollinen kilpailuvakuutus on ainoa vakuutus, joka ehdottomasti vaaditaan kilpailevalta ravihevoselta. Hevosen muunlainen vakuuttaminen jää omistajan vastuulle. Monet vakuutusyhtiöt tarjoavat erilaisia vakuutuksia, mm. hevosen henkivakuutusta, eläinlääkärivakuutusta ja vastuuvakuutusta.[175] Tutkimusta siitä, kuinka paljon

[170] Suomen Hippos: Pakollinen kilpailuvakuutus.
http://www.hippos.fi/raviurheilu/ravihevonen/pakollinen_kilpailuvakuutus 14.4.2016.
[171] Ravihevosen pakollinen kilpailuvakuutus 2016 s. 2.
[172] Ravihevosen pakollinen kilpailuvakuutus 2016 s. 2.
[173] Ravihevosen pakollinen kilpailuvakuutus 2016 s. 2.
[174] Ravihevosen pakollinen kilpailuvakuutus 2016 s. 3.
[175] Suomen Hippos: Vakuutukset.
http://www.hippos.fi/rekisterointi_ja_omistaminen/hevosen_hyvinvointi/hevosen_hankinta/vakuutukset 14.4.2016.

ravihevosia vakuutetaan ja onko niiden vakuuttaminen tavallista, ei ole. Käsitykseni mukaan ravihevosen vakuuttamiseen vaikuttaa paljolti hevosen menestys ravikilpailuissa ja omistajan kokemus hevosen arvosta. Hyväsukuisen, ravikilpailuissa keskivertoa paremmin menestyvän oriin vakuuttaminen vähintään henkivakuutuksella tapahtuu varmasti pienemmällä kynnyksellä kuin maalilinjan usein osallistujajoukkion ”häntäpäässä” ylittävän, suvultaan mitäänsanomattoman ruunan vakuuttaminen.

Kun henkivakuutuksella vakuutettu ravihevonen kuolee, omistajalla on mahdollista saada henkivakuutuksesta korvaus, jos vakuutusehdot täyttyvät.[176] Tällöin omistajalla ei välttämättä ole tarve vaatia vahingonkorvausta vahingonaiheuttajalta, jos vahinko kokonaisuudessaan on korvattavissa vakuutuksella.[177] Mahdollista on kuitenkin, että ravihevonen on alivakuutettu. Vakuutussopimuslain 58 §:n mukaan omaisuus on alivakuutettu, jos vakuutussopimukseen merkitty vakuutusmäärä on merkittävästi vakuutetun omaisuuden oikeaa arvoa pienempi. Tässä tapauksessa vakuutusyhtiö suorittaa vahingosta korvausta vain vakuutusmäärän, vaikka hevosen arvo olisi korkeampi.[178] Omistajalla ei ole mahdollisuutta saada hevosen täyttä arvoa korvatuksi vakuutuksesta, jos hevosta ei ole vakuutettu täydestä arvostaan.

Esineen arvoa ei voida sitoa vakuutusmäärään ja katsoa, että vahinkomäärä on tullut katetuksi kokonaisuudessaan vakuutusmäärän korvauksella silloin, kun esineen todellinen arvo ei vastaa vakuutusmäärää. Vakuutuskorvaus ei ole kuvaus vahinkotapahtumien arvosta, koska vakuutuksellisista korvauksista sovitaan sopimuksella, joten korvaustasot ovat keinotekoisia.[179] Jos ravihevonen on alivakuutettu, omistaja voi vaatia vahingonaiheuttajaa korvaamaan loput vahinkotapahtuman johdosta aiheutuneet vahingot. Omistajan on tällöin luonnollisesti hankittava selvitys hevosen todellisesta arvosta.

Oikeuskäytännössä vahingonaiheuttaja on luonnollisesti määrätty korvaaman vakuutussumman ylittäneen hevosen arvon. Itä-Suomen hovioikeus 10.6.2014

[176] Myös silloin, jos hevonen on vakuutettu eläinlääkärivakuutuksella, vakuutuksella on mahdollista korvata vahingosta aiheutuneet eläinlääkintäkulut.
[177] Sen sijaan vakuutusyhtiö voi vaatia vahingonaiheuttajalta hevosen omistajalle maksettua korvausta vakuutussopimuslain 75 § perusteella.
[178] Hoppu – Hemmo 2006 s. 225–226. Vakuutusmäärä on vakuutuksenantajan korvausvelvollisuuden yläraja, joten vakuutus ei korvaa koko hevosen arvoa, jos hevosta ei ole koko arvostaan vakuutettu. Jos hevonen on ylivakuutettu, eli vakuutussopimukseen merkitty vakuutusmäärä on merkittävästi hevosen oikeaa arvoa suurempi, vakuutuksenantaja ei ole velvoitettu korvaamaan enempää kuin vahingon peittämiseksi tarvittavan määrän. Vakuutusyhtiö ei siis ole velvollinen korvaamaan hevosen arvoa suurempaa korvausmäärää. (Vakuutussopimuslaki 57 §)
[179] Viljanen 2008 s. 420.

antamassaan tuomiossa nro 411 eläinlääkärin hoitovirheen johdosta kuolleen ravihevosen arvoksi katsottiin 250.000 euroa. Tästä korvausmäärästä vähennettiin omistajien vakuutuksesta saama korvaus 20.000 euroa, jolloin eläinlääkäri velvoitettiin korvaamaan omistajille 230.000 euroa. Tuomioistuimen mielestä oli selvää, että hevosen arvo oli suurempi kuin se arvo, mistä se oli vakuutettu. Tästä johtuen hevosen vakuutukseen merkittyä arvoa ei voitu pitää oikeana hevosen arvona. Hevosen omistajien vakuutuksesta saama korvaus otettiin kuitenkin huomioon määrättäessä suoritettavan vahingonkorvauksen määrä, koska hevosen omistajat olisivat muuten hyötyneet vahingosta rikastumiskiellon vastaisesti, jos vakuutuksesta saatua korvausta ei olisi huomioitu tuomiossa.

5.4 Korvauksen epääminen ja alentaminen oman myötävaikutuksen perusteella

Vahingonkorvauslaki sisältää myötävaikuttamista koskevan pääsäännön. Lain 6 luvun 1 §:n mukaan vahingonkorvausta voidaan sovitella kohtuun mukaan, jos vahingon kärsineen puolelta on myötävaikutettu vahinkoon. Vahingonaiheuttajan ei siis yleensä tarvitse korvata vahinkoa kärsineen omasta välinpitämättömyydestä tai huolimattomuudesta johtuvaa vahinkoa.[180] Vahingonkärsijän on pyrittävä välttämään tai vähentämään vahinkoa eikä ”antautua” vahinkoon liian helpolla.[181] Hevosen omistajan on pidettävä hevosestaan huolta ja toimissaan vältettävä tilanteita tai seikkoja, jotka voisivat johtaa hevosen loukkaantumiseen tai kuolemaan.

Myötävaikutuksen aste vaikuttaa siihen, kuinka paljon korvausta alennetaan vahingonkärsijän myötävaikutuksen perusteella.[182] Mitä suurempi vahingonkärsijän myötävaikutus on ollut vahinkoon, sitä enemmän vahingonkorvausta tulisi alentaa. Kyseessä ollessa vain lievä myötävaikutus vahinkoon, voi tämä jäädä täysin merkityksettömäksi, jos vahingonaiheuttaja on menetellyt tahallisesti.[183] Esimerkiksi KKO 2010:58 ratkaisussa B:n tahallisen menettelyn johdosta A:n myötävaikutus ei vaikuttanut B:n vahingonkorvausvastuuseen.[184]

---

[180] Saarnilehto 2007 s. 179.
[181] Hemmo toteaa, että ”jokaiselta edellytetään normaalin huolellista omien etuuksien suojaamista”. Hemmo 2005 s. 208.
[182] Hemmo 2005 s. 208.
[183] Hemmo 2005 s. 208.
[184] Ko. tapauksessa komentajakapteeni A oli laiminlyönyt valvoa alaisensa yliluutnantti B:n ylitöiden tekemistä ja hyväksyä työtä osoittavat asiakirjat maksua varten. Laiminlyönti oli mahdollistanut B:n

Vahinkoon myötävaikuttamisena pidetään vahingonkärsijän tahallisuutta ja tuottamusta. Arvioitaessa myötävaikuttavaa tuottamusta on perusteena pidettävä huolellisuutta, jota on aina noudatettava omien asioiden hoidossa.[185] Myötävaikuttavan tuottamuksen on oltava vahingon syynä, sillä korvausta ei luonnollisesti alenneta, jos vahingonkärsijän osallisuuteen ei liity vahinkoon syy-yhteydessä olevaa tuottamusta.[186] Ravihevosen omistajan on pyrittävä huolehtimaan ja hoitamaan hevostaan asianmukaisesti eli ruokkia, tarhata, liikuttaa, kengittää, harjata ja huolehtia lihashuollosta niin kuin ravihevosen hoitoon kuuluu sekä käyttää hevosta eläinlääkärillä tarvittaessa.

Jos ravihevosen omistaja vie hevosensa valmentajalle, omistajan on varmistuttava siitä, että valmentaja kykenee hoitamaan hevosta vaadittavalla tavalla. Edellä mainittua ei kuitenkaan tule tulkita liian ankarasti niin, että omistajan tulkitaan myötävaikuttaneen vahinkoon silloinkin, kun omistaja ei tosiasiassa ole voinut vaikuttaa hevosen kohtaloon. Omistajalta ei voida vaatia perusteellista selvittämistä valmentajan taustoista ja valmennustallin toiminnasta. Mielestäni riittävää on, että omistaja ns. maalaisjärjellä arvioi, voiko hän viedä hevosensa ko. valmentajalle valmennukseen eikä hänen saatavillaan ole informaatiota, jonka mukaan valmentaja ei soveltuisi omistajan hevosen valmentajaksi.

Vahingonkärsijän tietoisuus vahinkoriskistä voidaan joissakin tilanteissa pitää myötävaikuttamisena vahinkoon eli vahingonkärsijän valitessa riskialttiimman menettelyn vähemmän riskialttiin sijasta voidaan toiminta katsoa tuottamukselliseksi.[187] Tutkielmassa aikaisemmin mainitsemassani KKO 1982 II 123 ratkaisussa ravihevosen omistajien katsottiin myötävaikuttaneen vahingon syntyyn, kun he olivat sallineet oriinsa osallistua vaarallisissa olosuhteissa käytyyn kilpailuun. KKO:n käsityksen mukaan omistajilla oli oikeus kieltäytyä kilpailuista ravikilpailusäännöistä, jotka eivät tällaista poisjääntiä silloin hyväksyneet, huolimatta, koska olosuhteet olivat olleet ravipäivänä poikkeuksellisen huonot.[188] KKO harkitsi myötävaikutuksen asteeksi yhden neljäsosan aiheutuneesta vahingosta, joten se ei pitänyt omistajien myötävaikutusta kovin vakavana.

määräysten vastaisesti omien ylitöiden päättämisen, mistä oli aiheutunut valtiolle vahinkoa. A:n myötävaikutus ei vaikuttanut B:n vastuuseen valtiota kohtaan, koska B oli menetellyt tahallisesti.

[185] Ståhlberg – Karhu 2013 s. 455.

[186] Ståhlberg – Karhu 2013 s. 455.

[187] Ståhlberg – Karhu 2013 s. 456.

[188] Nykyään ravikilpailusäännöt mahdollistavat tällaisen poisjäännin sää- ja rataolosuhteiden vuoksi. Ks. Suomen Hippoksen vuoden 2016 Ravikilpailusäännöt s. 45 (44.3 §).

Tästä ennakkopäätöksestä on pääteltävissä, että ravihevosen omistajalta vaaditaan huolellista riskien punnintaa osallistuessaan hevosella ravikilpailuun silloin, kun sää- ja rataolosuhteet eivät ole hyvät. Hevosen salliminen osallistua ravikilpailuun silloin, kun rata on erityisen liukas, on myötävaikuttamista vahinkoon, koska omistajat ottavat tietoisen riskin, että hevonen saattaa kaatua radalla ja loukkaantua. Edellytyksenä on tietysti, että omistajat ovat ehtineet tarkkailla radan pintaa ja ovat havainneet radan olevan liukas, kuten tapauksessa radan pinnan liukkaus oli omistajien havaittavissa. Jos tapauksessa olisi ollut kyse ravikilpailupäivän ensimmäisessä lähdössä sattuneesta vahingosta, jolloin omistajat eivät olisi ehtineet havaita radan poikkeuksellista liukkautta, omistajien ei olisi välttämättä katsottu myötävaikuttaneen vahinkoon.

Vahingonkärsijän tuottamuksellisena myötävaikutuksena vahingon syntyyn voidaan pitää myös taitamattomuutta tai riittävän kokemuksen puutetta.[189] Tällaisen voidaan katsoa olevan kyseessä, jos omistaja ei riittävän ajoissa havaitse hevosen olevan sairas, vaikka normaalien kokemussääntöjen mukaan omistajan olisi tullut huomata sairauden merkit aiemmin, ja vie sen liian myöhään eläinlääkärille hoitoon, minkä seurauksena hevonen kuolee. Tapauksessa on suoritettava toteutuneen tapahtumakulun ja hypoteettisen tapahtumakulun, jonka mukaan taitava hevosen omistaja olisi huomannut hevosen sairauden aiemmin, vertailu. Jos hevosen oireet todella olivat omistajan huomattavissa, mutta omistaja ei joko huomannut niitä tai ymmärtänyt oireiden merkitystä, on tilanteessa katsottava omistajan itse myötävaikuttaneen vahinkoon.

Vahingonkärsijällä on velvollisuus pyrkiä rajoittamaan vahinkoa vahingon tapahduttua tai jo sen uhatessa.[190] Vahingonkärsijän passiivisuus vahingon rajoittamisessa tai torjunnassa voidaan tulkita myötävaikuttamisena vahinkoon, jos passiivisuuden arvioidaan olevan moitittavaa.[191] Ravihevosen omistajalla on velvollisuus rajoittaa vahinkoa hankkimalla loukkaantuneelle hevosellensa heti eläinlääkärin hoitoa. Hevosen hoitoon saattamisen viivyttely on selvästi vahinkoon myötävaikuttamista, jos oikea-aikaisella hoitoon pääsyllä vahinko olisi voitu välttää tai rajoittaa sitä. Tosin sen toteennäyttäminen, olisiko todella voitu torjua vahinko tai rajoittaa vahinkoa hevosen oikea-aikaisella hoidolla, on vaikeaa.

[189] Ståhlberg – Karhu 2013 s. 457.
[190] Hemmo 2005 s. 212.
[191] Ståhlberg – Karhu 2013 s. 464.

Vahingon rajoittamisen velvollisuuteen liittyy myös vakuutusten hankinta, sillä vakuutuksen puuttumista saatetaan pitää vahingonkärsijän myötävaikutuksena.[192] Kuitenkin oikeuskäytännössä ravihevosten kohdalla vakuutuksen puuttumisen tai vakuutusmäärän riittämättömyyden ei ole katsottu olevan vahingonkärsijän myötävaikuttamista vahinkoon. Aikaisemmin tutkielmassani esittelemässäni ratkaisussa KKO 1991:65 oikeus on todennut, että omistajan hevosen vakuuttamattomuus ei vapauttanut valmentajaa hänelle syntyneestä korvausvastuusta tai oikeuttanut hänen vastuunsa sovitteluun. Jutussa ei ollut sovittu hevosen omistajan ja valmentajan kesken valmennussopimuksessa hevosen vakuuttamisesta vahingon varalta eikä jutussa annettu selvitystä hevosalan vakuuttamismahdollisuuksista ja -käytännöistä. Tällä perusteella KKO päätyi siihen, ettei vakuutuksen ottamatta jättämistä voitu pitää myötävaikuttamisena vahinkoon.

5.5 Korvauksen alentaminen vahinkoon kuulumattoman seikan perusteella

Vahingonkärsijän oman myötävaikutuksen ohella vahingonkorvausta voidaan sovitella kohtuuden mukaan silloin, kun vahingon syynä on myös vahingon aiheuttaneeseen tekoon kuulumaton seikka. Tästä säädetään vahingonkorvauslain 6 luvun 1 §:ssä. Seikan ei välttämättä tarvitse olla ylivoimainen tapahtuma, mutta se voi olla sellainen ja muu samanlainen tapahtuma.[193] Oikeuskäytännössä vahinkotapahtuman aikana valinneet luonnonolosuhteet ovat muodostaneet tällaisen muun seikan.

Esimerkiksi ratkaisussa KKO 1995:129 tietoliikennekaapeli oli vaurioitunut ojan perkaustyön yhteydessä, mistä oli aiheutunut kaapelin omistajalle korjauskuluja ja tappiota liikenteen keskeytymisestä. Perkaustyön teettä velvoitettiin suorittamaan vahingonkorvausta, mutta korvausta soviteltiin, kun vahingon syynä oli ollut myös työn teettäjän menettelyyn kuulumaton, luonnon olosuhteista johtunut seikka. Maa-aineksen liikkuminen oli aiheuttanut kaapelista varoittavan nauhan katoamisen ja kaapelin sijaintipaikan muuttumisen.[194]

Vahinkoon kuulumattoman seikan on oltava sellainen, ettei siitä ole kukaan korvausvastuussa. Jos joku on seikasta korvausvastuussa, vahingonkorvauksen

[192] Hemmo 2005 s. 221.
[193] Ståhlberg – Karhu 2013 s. 467.
[194] Toinen hieman samanlainen tapaus on KKO 1996:59, jossa korvausta ei tuomittu täytenä, koska talon vaurioitumisen perussyynä oli ollut rakennuksen maapohjaan nähden puutteellisesta perustamistavasta johtunut epätasainen painuminen.

yhteisvastuun säännökset tulevat sovellettaviksi.[195] Kukin vahinkoon jollakin tavalla vaikuttanut osapuoli on yhteisvastuun säännösten nojalla vastuussa aiheuttamastaan vahingosta.

5.6 Vahingonkorvauksen sovittelu

Vahingonkorvausoikeudessa lähtökohtana on täyden korvauksen periaate, mikä ilmenee myös vahingonkorvauslaista. Täydestä korvauksesta on mahdollista poiketa tietyissä tapauksissa silloin, jos vahingon täysimääräinen korvaaminen muodostuisi kohtuuttoman raskaaksi vahingonaiheuttajalle. Tämä vastuuvelvollisen olosuhteisiin perustuva vahingonkorvauksen sovittelu ei ole sama asia kuin vahingonkärsijän myötävaikutuksen perusteella tapahtuva korvauksen alentaminen, jota myös tavataan kutsua sovitteluksi tai kohtuullistamiseksi.[196] Sovittelussa on kyse vahingonkorvauksen määrän sovittelemisesta taloudellisista näkökulmista – erityisesti vahingonaiheuttajan talouden näkökulmasta – kun puolestaan vahingonkärsijän oman myötävaikutuksen vuoksi vahingonkorvauksen määrän alentaminen on peräisin vahingonaiheuttajasta.

Yleissäännös vahingonkorvauksen sovitteluun on vahingonkorvauslain 2 luvun 1 §:n 2 momentissa. Pykälässä sovittelusta säädetään näin:

> Vahingonkorvausta voidaan sovitella, jos korvausvelvollisuus harkitaan kohtuuttoman raskaaksi ottaen huomioon vahingon aiheuttajan ja vahingon kärsineen varallisuusolot ja muut olosuhteet. Jos vahinko on aiheutettu tahallisesti, on kuitenkin täysi korvaus tuomittava, jollei erityisistä syistä harkita kohtuulliseksi alentaa korvausta.

Vahingonkorvauslain 2 luvun 1 §:n 2 momentin soveltaminen edellyttää olosuhteiden perusteella tehtävää kokonaisharkintaa. Säännöksellä pyritään estämään sellainen lopputulos, joka olisi vahingonkorvausvelvollisen kannalta selvästi loukkaava ja kohtuuton. Kohtuuttoman lopputuloksen arvioinnissa keskeistä on vahingonkorvausvelvollisen toimeentulo ja varallisuus. Korvausvastuu ei saa rauniottaa yksityisen henkilön ja hänen perheensä toimeentuloa.[197]

Vahingonkorvauslaki ja esityöt eivät tarkemmin kerro, milloin korvausvelvollisuuden katsotaan olevan kohtuuttoman raskas vahingonaiheuttajalle. Lain esitöissä käytettävästä

[195] Ståhlberg – Karhu 2013 s. 467.
[196] Hemmo 2005 s. 217–218.
[197] Ståhlberg – Karhu 2013 s. 476. HE 187/1973 s. 13.

kielestä Hemmo on päätellyt, että talouden tuhoutumista on tarkasteltava vahingonaiheuttajan subjektiivisesta näkökulmasta niin, että korvausvastuun uhatessa velallisen vakiintuneita elinoloja se voidaan mieltää kohtuuttomaksi. Arvion lähtökohdaksi on siis otettava vahingonaiheuttajan aikaisempi elintaso. Jos vahingonaiheuttaja menettäisi täyden korvauksen vuoksi keskeisen omaisuutensa, esimerkiksi omistusasuntonsa, vahingonaiheuttajan talouden katsotaan tuhoutuvan. Suurin painoarvo vahingonkorvauksen sovittelulle annetaan silloin, jos täysi korvaus uhkaa vahingonaiheuttajan vähimmäistoimeentuloa.[198]

Sovitteluun ei tulisi ryhtyä pelkästään siitä syystä, että vahingonaiheuttaja on varattomampi kuin vahingonkärsijä. Sovittelusäännöksellä vältetään vain kohtuuttoman raskasta korvausvelvollisuutta eikä sillä aiheettomasti syrjäytetä täyden korvauksen periaatetta. Vahingonkärsijän etua ei tule unohtaa. Sovittelu ei tule missään tapauksessa kyseeseen, jos vahingonkärsijällä on niin suure tarve korvauksen saamiseen, että korvauksen sovitteleminen olisi hänen näkökulmastaan kohtuutonta. Vahingonkärsijän korvaustarve menee vahingonaiheuttajan talouden romahtamisen edelle, sillä vahingonkärsijän taloudellisen aseman ennallistamista pidetään vahingonaiheuttajan elinolojen suojelemista arvokkaampana.[199]

Mielestäni ensisijaisesti vahingonaiheuttajan tulisi korvata vahingonkärsijälle vahingosta aiheutunut vahinko kokonaisuudessaan eikä vahingonkorvauksen kohtuullistamisesta saa tulla pääsääntö. Sovitteluun tulisi turvautua vain silloin, kun vahingonkorvauksen määrä todella romuttaisi vahingonaiheuttajan talouden tai on selvää, että vahingonaiheuttaja ei elinaikanaan pysty vahingonkorvausta suorittamaan huomioiden hänen taloudellinen tilanne ja toimeentulomahdollisuudet tuomiota annettaessa. Etenkin vahingonaiheuttajan toimien johdettua ravihevosen kuolemaan tulisi korvauksen sovittelua pohdittaessa huomioida se, että ravihevonen ei ole tyypillinen esine oikeudellisessa mielessä.

Sovittelusäännöstä sovellettaessa huomioon tulee ottaa myös vahingonaiheuttajan syyllisyyden aste ja tuottamuksen laatu. Korkein oikeus on perustellut vahingonkorvauksen sovittelua koskevia ratkaisujaan muun ohella tuottamuksella. Mitä moitittavampaa vahingonaiheuttajan menettely on ollut, sitä korkeampi on kynnys sovitella vahingonkorvausta. Esinevahinkojen kohdalla tahallisesta tai törkeän huolimattomasta teosta seuraava korvausvelvollisuus voidaan sovitella helpommin,

[198] Hemmo 1996 s. 56–58.
[199] Ståhlberg – Karhu 2013 s. 476. Hemmo 1996 s. 69–71. HE 187/1973 s. 13.

koska loukattu oikeushyvä ei ole tällöin yhtä keskeinen kuin henkilövahinko, jonka kohdalla tahallisella rikoksella aiheutettuja vahinkoja ei yleensä sovitella.[200]

Vahingonaiheuttajan tahallisesti aiheuttaessaan ravihevosen kuoleman tai loukkaantumisen, korvauksen sovittelemiseen tulisi suhtautua varauksella. Tällaisessa tapauksessa kyseeseen saattaisi tulla jopa eläinsuojelurikos, jos hevoselle on aiheutettu tarpeetonta kärsimystä, kipua tai tuskaa ja vahingonaiheuttajan hevoseen kohdistama toimenpide täyttää rikoslain 17 luvun 14 §, 14 a § tai 15 § mukaisen rikoksen tunnusmerkistön. Kun vahinko on seurausta tahallisuudesta ja aiheutettu rikoksella, en hyväksyisi vahingonkorvauksen sovittelua. Ajattelen, että vahingonaiheuttajalla oli mahdollisuus toimia toisin, mutta hän valitsi hevosen vahingoittamisen.[201] Hän pystyi ennakoimaan korvausvelvollisuutensa vahingosta, vaikka korvauksen määrää hän ei olisikaan osannut ennakoida. Tästä johtuen hänet tulisi velvoittaa korvaamaan vahinko täysimääräisesti eikä sijaa sovittelulle tule antaa.

Korvauksen kohtuullisuutta arvioitaessa huomioon otetaan myös vakuutukset. Jos vahingonaiheuttajalla on vastuuvakuutus, sovittelu ei tule kyseeseen siltä osin kuin vakuutus kattaa vahingon. Sen sijaan vahingonkärsijällä ollessa vahingon varalta vakuutus, tämä vakuutus voidaan ottaa sovittelussa huomioon. Vahingonaiheuttajalla olevaan vakuutukseen ei kuitenkaan voida perustaa korvausvastuuta, kun joku korvausvastuun edellytyksistä puuttuu.[202]

Jos vakuutuksen ottaminen on alalla tavallista, vahingonkärsijälle vahingon johdosta tuomittavaa vahingonkorvausta on mahdollista sovitella, vaikka vahingonkärsineellä ei olisi velvollisuutta ottaa vakuutusta.[203] Tutkimusta siitä, kuinka paljon ravihevosia vakuutetaan ja onko niiden vakuuttaminen tavallista, ei ole. Oikeuskäytännössä on lähtökohtaisesti linjattu, että ravihevosta ei olisi pakollista vakuuttaa. Ratkaisussa KKO 1982 II 123 oikeus ei vapauttanut tallinpitäjää korvausvastuustaan tai sovitellut vahingonkorvausta, vaikka hevosta ei ollut vakuutettu. Toisessa ratkaisussa KKO

[200] Ståhlberg – Karhu 2013 s. 481. Hemmo 1996 s. 76, 80–82. HE 187/1973 s. 13.
[201] Tarkoitan hevosen vahingoittamisella sitä, että vahingonaiheuttaja joko suoraan pahoinpitelemällä, hoitoa tai ruokaa vaille jättämällä on aiheuttanut vahingon.
[202] Saarnilehto 2007 s. 60–61. Näin esimerkiksi eläinlääkäriä ei voida velvoittaa korvaamaan vakuutuksestaan kuolleen hevosen arvoa, jos hevosen kuolema ei ole johtunut eläinlääkärin toimista, vaan eläinlääkäri on hoitanut hevosta asianmukaisesti, mutta hevonen on siitä huolimatta sairauden, loukkaantumisen tai muun hevosen tilasta johtuneen syyn vuoksi kuollut.
[203] Hoppu – Hemmo 2006 s. 11.

1989:129 ei ole mainintaa vakuutuksesta kenenkään hevosen osalta eikä oikeus ole ottanut kantaa hevosten vakuuttamiseen tai sen vaikuttamiseen vahingonkorvauksiin.[204]

Vakuutussopimuslain 75 §:ssä vakuutusyhtiölle on annettu mahdollisuus hakea korvausta vahingonaiheuttajalta sen jälkeen, kun vakuutusyhtiö on korvannut vahingon. Pykälän mukaan vakuutusyhtiö saa takautumisoikeuden eli regressioikeuden nojalla vaatia vakuutuksenottajalle eli vahingonkärsijälle suoritetun korvauksen kokonaisuudessaan vahingonaiheuttajalta, jos vahingonaiheuttaja on aiheuttanut vahingon tahallisesti tai törkeällä tuottamuksella. Takautumisvastuun sovittelu on mahdollista, mutta ei itsestään selvää.[205] Korvauksen sovittelulle on kuitenkin oltava riittävät perusteet.

[204] Huomioitavaa on, että KKO ei ole muuttanut hovioikeuden ratkaisua, joka on jättänyt jutun kihlakunnanoikeuden päätöksen varaan.
[205] Saarnilehto 2007 s. 61.

6 VAHINGON MÄÄRÄN ARVIOINTI TUOMIOISTUIMESSA

6.1 Todistustaakka riita-asioissa

Oikeudenkäymiskaaressa ei ole säädetty todistustaakan tarkkaa ylittymispistettä. OK:n 17 luvun 2 §:n 1 momentissa säädetään, että asianosaisen on riita-asiassa näytettävä ne seikat, joihin hänen vaatimuksensa tai vastustamisensa perustuu.[206] Saman pykälän 2 momentin mukaan asianosaisen on esitettävä uskottava näyttö asiastaan, jotta se voidaan asettaa tuomion perustaksi. Näin tuomioistuimen harkintavaltaan jää päättää, mitä asiassa on pidettävä totena.[207] Lainkohta pitää sisällään vapaata todistusharkintaa koskevan normin.

Oikeudenkäymiskaari ei anna vastausta todistustaakan jakamisen ongelmalle. Joihinkin aineellisuusoikeudellisiin siviililakeihin sisältyy erityissäännöksiä todistustaakan jaosta, mutta pääsääntöisesti todistustaakkaongelmat ratkaistaan oikeuskäytännössä oikeuskirjallisuudessa vakiintuneiden todistustaakkanormien tuella.[208] Käsittelen tässä vain vahingonkorvauksen määrää koskevia todistustaakkanormeja.[209]

Kuten aikaisemmin olen todennut, lähtökohtaisesti vahingonkärsijän on näytettävä toteen vahingon määrä. Vahinko menettää oikeudellisen merkityksensä, jos rahamääräistä vahinkoa ei voida osoittaa.[210] OK:n 17 luvun 2 §:n 3 momentilla on kuitenkin helpotettu vahingon määrän todistelua siten, että tuomioistuin voi arvioida vahingon määrän, jos vahingon määrästä ei ole saatavissa uskottavaa näyttöä tai se on vain vaikeuksin esitettävissä. Vahingonkorvausoikeudenkäynnissä riittävälle näytölle ei aseteta yhtä tiukkoja vaatimuksia kuin oikeudenkäynneissä yleensä.[211] Selvää on kuitenkin, että todistelun on oltava tuomarin mielestä uskottavaa, jotta näyttö voi tulla tuomion perustaksi.

Halila on tutkimuksessaan esittänyt kolme todistustaakan jaossa varallisuusoikeuden alalla huomioon otettavaa näkökohtaa. Nämä ovat *materiaalisen oikeuden tarpeet*, *kokemusperäinen todennäköisyys* ja *näyttömahdollisuus*. Materiaalisen oikeuden tarpeen

[206] Seikan selvittämättä jättämisen riski koskee myös vastaajaa.
[207] Virolainen – Martikainen 2010 s. 289.
[208] Virolainen – Martikainen 2010 s. 289–290.
[209] Mainittakoon selvänä seikkana, että korvausta vaativan asianosaisen tehtävänä on selvittää hänelle sattunut vahinko, vastuuperuste ja syy-yhteyden olemassaolo. Ks. tältä osin Halila 1955 s. 259.
[210] Viljanen 2009 s. 567. Vahingon arvostaminen on tosiseikkakysymys.
[211] Halila 1955 s. 259. Tästä seuraa, että todistustaakan jaolla on huomattava merkitys vahingonkorvausjutuissa.

mukaan ”määrätyn siviili- ja kauppaoikeuden instituutin ja sillä sovellettavien todistustaakkanormien on kuljettava käsi kädessä”.[212] Tuomioistuimen on järjestettävä todistustaakan jako niin, että materiaalisen oikeuden tarkoitukset eivät vaarannu. Todistustaakan jaolla voidaan myös edistää materiaalisen oikeuden periaatteiden toteutumista. Kokemusperäisellä todennäköisyydellä tarkoitetaan, että todistustaakkasääntöjen tulisi vastata elämän säännönmukaisuutta. Tuomion sisältöhän pyritään saamaan vastaamaan todellista asiantilaa. Todennäköisyyssäännöt huomioidaan abstrakteina kokemussääntöinä, joiden tulee olla vakiintuneita ja selviä. Näyttömahdollisuus on asetettava sille asianosaiselle, jonka on helpompi antaa selvitystä asiasta, sillä on käytännöllisempää ja taloudellisempaa, kun vain toinen asianosainen on varautunut etukäteen todisteluun mahdollisesti riitaiseksi tulevista seikoista.[213]

Näkemykseni on, että vahingosta ollessa kiistaton näyttö vahingonkorvausta ei voida jättää kokonaan korvaamatta tästä vahingosta, vaikka vahingonkorvauksen määrästä olisi epävarmuutta. Sen sijaan, jos vahingonkärsijä ei esitä vahingon määrästä selvitystä, vaikka selvitys voitaisiin hankkia vaikeuksitta, tuomioistuin ei ilmeisesti tuomitse korvausta siltä osin kuin selvitystä olisi saatavilla.[214] Tuomioistuin ei tässä tapauksessa kuitenkaan saa arvioida vahingon määrää.[215] Tuomioistuin siis tuomitsee korvauksen ilmeisesti pienempänä kuin vahingon täysi määrä, mutta korvaus ei jää kokonaisuudessaan tuomitsematta. Näin ollen selvityksen hankkimatta jättäminen koituu vahingonkärsijän vahingoksi.

On kuitenkin huomioitava, että edellä mainittu voi tulla kyseeseen vain silloin, jos selvitys voitaisiin hankkia *vaikeuksitta*. Jos selvitys vahingon määrästä olisi saatavissa vain vaikeuksin eikä vahingonkärsijä onnistu esittämään selvitystä vahingon määrästä, OK 17:2,3 ei salli selvityksen puuttumisen koituvan vahingonkärsijän vahingoksi, vaan tällöin tuomioistuin arvioi vahingon määrän. Säännöksen avulla tuomioistuin voi perustaa tuomionsa siihen näyttöön, jota on sille esitetty.[216] Tuomioistuin voi tuomita sopivan vahingonkorvauksen huomioidessaan laskelmien epävarmuuden, minkä ohella vastuuta voidaan jakaa joustavasti ja tarkoituksenmukaisesti.[217] Säännöksellä taataan viimekätinen

[212] Halila 1955 s. 293.
[213] Halila 1955 s. 292–300, 306.
[214] Ståhlberg – Karhu 2013 s. 517.
[215] Saarnilehto 2010 s. 61.
[216] Viljanen 2009 s. 570.
[217] Viljanen 2009 s. 570.

mahdollisuus vahingonkärsijälle saada korvaus kärsimästään vahingosta, jos vahingon määrästä ei ole saatavissa selvitystä.

Viljasen käsityksen mukaan tätä oikeudenkäymiskaaren kohtuussäännöstä ei tulisi tulkita liian tiukasti, vaan säännöksen tulisi ajatella kannustavan asianosaisia esittämään näyttöä vahingon määrästä niin, että on mahdollista määrätä materiaalisesti suurin piirtein oikea vahingonkorvaus.[218] Tuomioistuimen on pyrittävä vahingon täydelliseen korvaamiseen täyden korvauksen periaatteen mukaisesti, koska kohtuussääntö ei poista vahingonkorvausoikeuden normaaleita periaatteita.[219] Kohtuussäännön käyttäminen ei ole todennäköistä vahingonkorvauksen kohteena ollessa ravihevonen, koska ravihevosen arvosta on saatavissa asiantuntijaselvityksiä ympäri Suomen. Kohtuussäännön käyttäminen voi tulla kyseeseen silloin, jos asiantuntijaselvitys on selvästi epäluotettava tai asianosaiset eivät jostain syystä suostu esittämään selvityksiä ravihevosen arvosta eikä tuomioistuin hanki omaa asiantuntijaselvitystä. Viimeiseksi mainitsemani tilanne vaikuttaa hyvin epätodennäköiseltä, koska vahingonkärsijä mitä uskottavammin haluaa korvauksen koko kärsimästään vahingosta, jos vahingonaiheuttaja on todella aiheuttanut hänelle vahingon.

Hevosen omistajan on todistelulla vastattava kysymykseen, kuinka suuri hänelle aiheutunut vahinko on. Omistajan on tuotava esille näyttöä hevosen arvosta ja muista mahdollisista kuluista, jotka ovat realisoituneet vahinkotapahtuman johdosta. Ei ole yllättävää, jos ravihevosen omistajan lisäksi vahingonaiheuttaja hankkii oman asiantuntijatodistelunsa ravihevosen arvosta. Lisäksi tuomioistuin saattaa päätyä hankkimaan vielä kolmannen asiantuntijatodistelun, jos tuomioistuin jostain syystä katsoo tämän tarpeelliseksi. Useamman asiantuntijatodistelun pohjalta vahingonkorvauksen määrän tuomitseminen saattaa olla työlästä, jos asiantuntijoiden käsitykset hevosen arvosta poikkeavat huomattavasti toisistaan. Tällöin tuomarilla on suurempi työ harkita vahingon määrä sekä perustella, miksi tuomari on päättynyt katsomaan tietyn esitetyn arvon vastaavan ravihevosen arvoa.

[218] Viljanen 2009 s. 572.
[219] Viljanen 2009 s. 572.

6.2 Asiantuntijatodistelu

Asiantuntijaa kuullaan OK:n 17 luvun 34 §:n perusteella erityisiä tietoja vaativista kokemussäännöistä[220] sekä näiden kokemussääntöjen soveltamisesta asiassa ilmenneisiin seikkoihin. Pääsäännön mukaan asiantuntijana toimiminen on vapaaehtoisesta.[221] Ravihevosen arvon määrittämisessä asiantuntijoita käytetään luonnollisesti, sillä oikeastaan muuta vaihtoehtoa ei ole ravihevosen oikean, perustellun arvon selvittämiseksi. Oikeudenkäymiskaaren mukaan asiantuntijan edellytyksinä ovat rehellisyys sekä omalla alallaan taitavaksi tunteminen.[222] Asiantuntijan on lisäksi oltava puolueeton käsiteltävässä asiassa,[223] sillä OK:n 17 luvun 35 § kieltää asiantuntijana toimimisen silloin, kun asiantuntija on asiaan tai asianosaiseen sellaisessa suhteessa, että hänen puolueettomuutensa vaarantuu.

Aikaisemmin asianosaisen nimeämää asiantuntijaa eivät koskeneet säädetyt kelpoisuus- ja puolueettomuusvaatimukset, mutta asiantila muuttui oikeudenkäymiskaareen 1.1.2016 voimaan tulleiden muutosten myötä.[224] Nyt asiantuntijaa koskevia kelpoisuus- ja puolueettomuusvaatimuksia sovelletaan siitä riippumatta, onko hänet nimennyt tuomioistuin vai asianosainen. Tällä muutoksella taataan paremmin korkealaatuista, objektiivista ja oikeaa informaatiota sisältävien asiantuntilausuntojen saamista asiassa, minkä lisäksi tuomioistuin voi paremmin luottaa asianosaisen nimeämän asiantuntijan puolueettomuuteen ja ottaa tuomion lopputuloksen perustaksi asiantuntijalausunnon.

Lähtökohtaisesti asiantuntija antaa kirjallisen lausunnon asiassa eli häntä kuullaan kirjallisesti. Tästä säädetään OK:n 17 luvun 36 §:ssä. Asiantuntijan lausunnon antaminen pääsääntöisesti kirjallisesti on perusteltua, koska kirjallinen lausunto takaa suullista lausuntoa paremmat mahdollisuudet tutustua lausunnon sisältöön niin tuomioistuimelle kuin asianosaisille.[225] Vahingon kohdistuessa ravihevoseen kirjallinen asiantuntijan lausunto hevosen arvosta on välttämätön juurikin siksi, että kirjallisesta lausunnosta hevosen arvoon vaikuttaviin tekijöihin on tuomarin helpompi tutustua.

---

[220] Kokemussäännöillä tarkoitetaan hypoteeseja kahden ilmiön välisestä syy- tai riippuvuussuhteesta. Ks. Virolainen – Martikainen 2010 s. 269–270.
[221] HE 46/2014 s. 119. Vrt. todistajaan, jolla on velvollisuus todistaa asiasta.
[222] Tämä vaatimus koskee ilmeisesti oman alan sisällä tunnettavuutta ja taitavaksi tiedettyä. Vaatimuksena ei ole, että alan ulkopuoliset tietäisivät asiantuntijan taitavaksi omalla alallaan.
[223] Asianosaisen nimeämän asiantuntijan puolueettomuuden vaatimus on tullut oikeudenkäymiskaareen vasta 1.1.2016 (HE 46/2014).
[224] HE 46/2014 s. 34.
[225] Vuorenpää 2012 s. 129.

Vaikka pääsääntönä on asiantuntijan kirjallinen lausunto, saattaa olla tärkeää kuulla kirjallisen lausunnon antanutta asiantuntijaa suullisesti pääkäsittelyssä. OK:n 17 luvun 36 §:n 2 momentin mukaan asiantuntijan kuuleminen voi tapahtua asianosaisen pyynnöstä tai tuomioistuimen omasta aloitteesta. Asianosaisen pyytäessä asiantuntijan kuulemista suullisesti kuulemisen myöntämisen edellytyksenä on, että kuuleminen ei ole ilmeisesti merkityksetöntä. Tuomioistuin voi määrätä asiantuntijan suullisesta kuulemisesta pääkäsittelyssä, jos se on tarpeen asiantuntijan lausunnon epäselvyyksien, puutteellisuuksien tai riitaisuuksien poistamiseksi tai jos tuomioistuin katsoo kuulemisen muusta syystä aiheelliseksi.

Viimekätisesti päätösvalta asiantuntijan suullisesta kuulemisesta pääkäsittelyssä on tuomioistuimella.[226] Oikeuskäytännön perusteella on kuitenkin katsottavissa, että suullisen kuulemisen merkityksettömyyttä ja tarpeellisuutta on arvioitava asiantuntijan lausunnolle annettavan todistusarvon kannalta.[227] Jos suullisella kuulemisella voidaan parantaa tuomioistuimen edellytyksiä arvioida asiantuntijalausunnon todistusarvoa, asiantuntijaa tulisi kuulla suullisesti. Ravihevosen arvoa määritettäessä asiantuntijan suullinen kuuleminen on hyödyllistä, koska tuomioistuin voi kysyä tarkentavia kysymyksiä asiantuntijan kirjallisesta lausunnosta.

6.3 Näytön arviointi vahingon määrän osalta

Vahingonkärsijällä on näyttövelvollisuus vahingon realisoitumisesta ja määrästä. Riittävää on vahinkotapahtuman toteennäyttäminen ja jonkinlainen selvitys siitä, miten suuri vahinko on rahamääräisesti. Esinevahinkojen kohdalla korvauksen määrän selvittäminen on yksinkertaista, kun on kyse uudesta esineestä, jonka arvo selviää kuiteista tai kysymältä myyjältä vastaavan tuotteen hintaa, tai esineeseen tehdään pieniä korjauksia, joiden kustannukset näkyvät laskusta. Vaikeaa esineen arvon selvittäminen on silloin, kun esineellä ei ole selvää yksiselitteistä arvoa. Näytöltä ei edellytetä niin korkeaa vakuuttavuutta kuin rikosoikeudessa, ja joissakin tapauksissa näyttötaakka on siirretty vahingonaiheuttajalle.[228]

Tuomioistuimen on arvioitava asiassa annettu näyttö ja näytön riittävyys, jotta se voi tuomita tietyn suuruisen vahingonkorvauksen. Tuomioistuin suorittaa näyttöarvon

[226] Vuorenpää 2012 s. 129.
[227] Vuorenpää 2012 s. 129.
[228] Hemmo 2005 s. 145. Virtanen 2011 s. 376. Ståhlberg – Karhu 2013 s. 348.

punninnan eli todistusharkinnan ja näytön riittävyyden arvioinnin ja siihen liittyvän kysymyksen todistustaakasta, jos vaadittava näyttökynnys ei ylity.[229] Näytön vahvuus ja vahingonkorvauksen määrä liittyvät toisiinsa.[230] Vahingon määrän osalta tuomioistuimen on ensinnäkin arvioitava todistusharkinnassaan asiantuntijan lausunnon todistusvoima eli lausunnolle annettava näyttöarvo. Tätä ei ole laissa nimenomaisesti määritetty, joten lausunnon todistusvoiman määrittäminen on tapauskohtaista.

Virolaisen ja Martikaisen mukaan tuomioistuin käyttää todisteen näyttöarvoa punnitessaan arviointikriteereinä ”todistusteeman ja todistusfaktan välistä todistussuhdetta koskevia yleisiä kokemussääntöjä ottaen samalla huomioon kokemussäännön sisältöön ja soveltuvuuteen vaikuttavat konkreettiset olosuhteet eli apufaktat”.[231] Todistusharkinnan suorittamisen suhteen tärkeitä ovat vapaan todistelun periaate ja vapaan todistusharkinnan periaate. Vapaan todistelun periaatteen mukaan tuomioistuimen on otettava huomioon kaikki esiin tulleet seikat, kun puolestaan vapaan todistusharkinnan periaatteen perusteella tuomioistuin on vapaa arvioimaan todisteiden merkityksen ja näyttöarvon. Vapaus ei tarkoita kuitenkaan mielivaltaa, sillä lopputuloksen on oltava perusteltavissa ja hyväksyttävissä. Tuomiossaan tuomioistuimen tulee tehdä analyysi kaikista asiassa esitetyistä todisteista.[232]

Käytännössä asiantuntijalausunnon kohdalla todisteen näyttöarvon punnitseminen tarkoittaa, että tuomioistuin arvioi itse asiantuntijan asiantuntijuuden eli asiantuntijan omakohtaisen kokemuksen aiheesta yhdistettynä sisäistettyyn perusteelliseen tietoon. Kun tuomioistuin on vakuuttunut asiantuntijan kyvykkyydestä, tuomioistuin voi luottaa asiantuntijalausuntoon. Tuomioistuimen on myös oltava vakuuttunut siitä, että lausunnon todellisuuden malli vaikuttaa luotettavalta.[233] Ravihevosen arvoa määrittäessään asiantuntijat eivät yleensä anna tarkkaa rahamääräistä summaa, vaan lausunnossa annetaan suuripiirteinen ”rahasummahaarukka”, jonka välille hevosen arvo asettuu.

Näkemykseni on, että ravihevosten kohdalla tuomioistuin luottaa sellaisiin asiantuntijoihin, jotka ovat olleet ravihevosalalla kauan ja omistaneet useita ravihevosia. Erityisesti ravihevosten kasvattajilla on suurta tietoa ravihevosten suvun ja kilpailutulosten luomasta hevosen arvosta. Edellytyksenä ei ole elannon saaminen

[229] Virolainen – Martikainen 2010 s. 272.
[230] Viljanen 2009 s. 574.
[231] Virolainen – Martikainen 2010 s. 272.
[232] Virolainen – Martikainen 2010 s. 272–276. Todistusharkinnassa päättelyn tulisi edetä loogisesti, mutta intuitiota eli vaistonvaraisuutta ei voida täysin sulkea pois.
[233] Viljanen 2008 s. 366.

ravihevosista, jotta asiantuntijaa voitaisiin pitää tarpeeksi kokeneena toimimaan asiantuntijana, mutta satunnaisen ravihevosharrastajan tietoa ei voida pitää luotettavana.

Estettä ei liene sille, että tuomioistuin arvioi vahingon määräksi pienemmän summan, kuin mitä asiantuntijalausunnossa on esitetty hevosen arvoksi. Tällöin tuomioistuimelta kuitenkin vaaditaan tarkempia perusteluita sille, miksi tuomioistuin on päätynyt pitämään asiantuntijalausuntoa epäluotettavana. Sen sijaan tuomioistuin ei voi määrätä asiantuntijalausunnossa esitettyä arvoa suurempaa vahingonkorvauksen määrää, jos vahingonkärsijä ei ole vaatinut asiantuntijalausunnossa arvioitua arvoa suurempaa arvoa. Tämän estää OK:n 24 luvun 3 §, jonka mukaan tuomioistuin ei saa tuomita enempää kuin asianosainen on vaatinut.

Tuomioistuimella on velvollisuus perustella ratkaisunsa. Jos käräjäoikeus tai hovioikeus ei perustele tuomiotaan, kysymyksessä on oikeudenkäyntivirhe.[234] Tuomion perusteluvelvollisuus taataan lailla. Suomen perustuslain 21 §:ssä taataan jokaiselle oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin. Pykälän 2 momentissa luetellaan asianmukaisen oikeudenkäynnin osa-alueet, johon kuuluu oikeus saada perusteltu päätös, mikä turvataan lailla. OK:n 24 luvun 4 §:n mukaan tuomio on perusteltava, ja perusteluissa on ilmoitettava, mihin seikkoihin ja oikeudelliseen päättelyyn ratkaisu perustuu. Edellä mainittu pykälä koskee käräjäoikeuden ratkaisua riita-asiassa, mutta OK:n 24 luvun 19 §:n perusteella säännös koskee myös hovioikeuden ratkaisuja.

Tuomioistuimen on perusteltava ratkaisussaan, miten tuomioistuin on päättynyt määrittämään vahingon tietyn suuruiseksi. Yleensä perustelut ovat kuitenkin lyhyitä ja lakonisia toteamuksia kuten: oikeus katsoo hevosen arvon olevan x euroa. Toisaalta tuomareilta ei voida edellyttää niin perinpohjaista tutustumista ravihevosiin ja ravialaan, että tuomarit pystyisivät itse luomaan käsityksiä hevosen arvosta. Hevosen rahamääräinen arvo itsessään ei ole oikeudellinen kysymys. Sen sijaan tuomarin on otettava huomioon, vastaako vahingon määrä hevosen arvoa eli voidaanko vahingonkorvauksen määräksi valita hevosen arvo.

Syvällisiä perusteluja sille, miksi tuomari on valinnut vahingonkorvauksen määräksi tietyn rahamääräisen hevosen arvon, ei tuomioissa esitetä. Usein on epäselvää, millä perusteella tuomioistuin on päätynyt tuomiossa kirjoitettuun korvaussummaan.[235] Tuomari saattaa jättää tuomiosta määrittelemättä, mitkä ideat ja mielikuvat ovat

[234] Virolainen – Martikainen 2010 s. 147.
[235] Viljanen 2009 s. 578.

tuottaneet tuomarille käsityksen sopivasta korvauksen määrästä.[236] Hevosen loukkaantuessa tai kuollessa tuomari ottaa automaattisesti lähtökohdaksi hevosen arvon, josta asiantuntijat ovat esittäneet lausuntoja, mutta perustelut juuri tähän määrään päätymiseen ovat heikkoja tai olemattomia. Tietyillä aiemmin mainitsemillani perusteilla tuomari voi päätyä myös alentamaan tai kohtuullistamaan vahingon määrää. Vahingon määrän alentamiseen johtaneet syyt ovat sellaisia, joita tuomarin on tarkasti perusteltava ja joihin tuomarit käyttävät enemmän aikaa. Vahingonkärsijälle on merkityksellistä tietää, millä perusteilla häneltä on evätty täysi korvaus kärsimästään vahingosta, joten niiden perusteluissa ei ole kannattavaa oikoa.

Vahingon määrän osalta on ongelmallista, että se ei ole historiallinen tosiseikka vaan epätodellinen ilmiö, kontrafaktuaali.[237] Ilman vahinkotapahtumaa asiat olisivat menneet toisin, mutta varmuudella ei voida sanoa, miten. Vasta oikeudellinen arviointi synnyttää vahingon ja sen merkityksen.[238] Tuomioistuimen on kuitenkin pystyttävä lyömään vahingolle hintalappu, sillä korvauksia ei voida jättää määräämättä vahingonkärsijälle vahingon määrän arvioinnin vaikeuksien vuoksi.

[236] Viljanen 2009 s. 578.
[237] Viljanen 2009 s. 566.
[238] Viljanen 2009 s. 578.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Vahingonaiheuttajan on korvattava vahingonkärsijälle aiheuttamansa vahinko, ja vahingonkärsijä on asetettava siihen taloudelliseen asemaan, jossa hän olisi ollut ilman vahinkotapahtumaa. Vahinko on todellisen tapahtumakulun ja hypoteettisen tapahtumakulun erotus, joiden välinen differenssi kertoo sen erotuksen, joka on korvattava vahingonkärsijälle. Nämä edellä mainitut seikat ovat itsestäänselvyyksiä vahingonkorvausoikeudessa.

Vahingon määrän osuus ei kuitenkaan ole yhtä selkeä. Vahingonkorvauslaki eivätkä lain esityöt ota kantaa korvausmäärän laskemiseen. Lain sijaan vastaus löytyy oikeuskäytännöstä ja oikeuskirjallisuudesta. Vahingon määrää koskevaa suomalaista oikeuskirjallisuutta ei kuitenkaan ole liiemmin kirjoitettu. Lähtökohtana esinevahingossa on esineen korjaaminen eli ennallistaminen, mutta ravihevosten kohdalla tämä ei ole mahdollista ravihevosen loukkaantuessa vakavasti tai kuollessa. Tällöin vahingonaiheuttajan on korvattava ravihevosen arvo hevosen omistajalle. Lähtökohtaisesti arvon laskemisen ajankohdaksi valitaan hevosen arvo hetki ennen vahinkotapahtumaa.

Ravihevosen arvon määrittäminen ei ole yhtä yksinkertaista kuin elottomien esineiden arvo, koska hevoset ovat yksilöllisiä eläviä olentoja eivätkä monistettavissa olevia esineitä, joita voidaan tehdä samalla muotilla useampi. Hevosen arvoa ei tulisi tarkastella vaihtoarvona, jos hevosta ei ole ollut tarkoitus myydä, sillä vaihtoarvon käyttö edellyttää, että kyseessä on tuote, jolla on tarkoitus käydä kauppaa. Sellaiselle hevoselle, jonka omistajalla ei ole ollut aikomustakaan myydä hevostaan, on vaikea ajatella vaihtoarvoa. Sen sijaan nuorille varsoille vaihtoarvon käyttö on helpompaa, koska niillä ei ole omia kilpailutuloksia, jolloin niiden arvoon vaikuttaa lähinnä varsan suku, jolloin samansukuiset varsat on helppo arvostaa markkinoilla.

Käyttöarvo on ravihevosen kohdalla sopivampi periaate arvon laskennan lähtökohdaksi. Käyttöarvo on sitä käyttökelpoisuutta, joka esineellä on käyttäjälleen käyttöominaisuuksiensa vuoksi. Käyttöarvo kuvaakin hevosen merkitystä ja arvoa nimenomaan omistajalleen. Vaikka kyse on periaatteessa subjektiivisesta arvosta, arvoa ei kuitenkaan ole mahdollista määrittää mielivaltaisesti. Hevosen omistaja ei voi itse arvioida vahinkotapahtuman vaikutusta varallisuuteensa tai päättää hevosen arvoa, vaan käyttöarvo on ulkopuolisen laskettavissa. Käyttöarvo suuntautuu myös dynaamisesti

tulevaisuuteen, joten käyttöarvo ottaa myös huomioon ravihevosen mahdollisen tulevaisuuden menestyksen.

Ravihevoselle tuottoarvon laskeminen on hankalaa, koska hevosen käyttöiän määrittämisessä ei voida olla varmoja siitä, että hevonen pysyy terveenä ja elossa tietyn monta vuotta. Lisäksi kilpahevosen tuottoja ravikilpailuista ei voida oikeastaan ennustaa, koska varmuudella ei voida esittää näyttöä siitä, että hevonen tulisi ravikilpailussa menestymään samalla tavalla kuin ennen ja että hevonen kilpailisi tietyn monta vuotta. Sen sijaan siitosoriiden tuotot on mahdollista ennustaa, jos ori on ennättänyt jo toimimaan siitoksessa. Tuottoarvon ongelmana on myös siinä, että se ei ota huomioon hevosen sukua ja perintötekijöitä, mikä on tärkeä osa hevosen arvostamisessa.

Hevosen tuottoarvolla on läheinen yhteys liikevahinkoon. Liikevahingolla tarkoitetaan seurausvahinkoa, joka on aiheutunut liiketoiminnan häiriintymisestä. Ravihevosen omistamista on mahdollista tarkastella liiketoimintana, kun toiminnalla pyritään saamaan tuottoa. Ravihevosen loukkaantumisen tai kuoleman arvosteleminen liikevahinkona on kuitenkin ongelmallista, koska liikevahingon määrän arvioimiseksi on oltava käsitys yrityksen ansaintalogiikasta eli tavasta, jolla yritys olisi tuottanut lisäarvoa. Lisäksi liiketoiminta on voitava mallintaa sekä rakentaa hypoteettinen tapahtumakulku. Liiketoiminnalle nimeltä ravihevonen ei pystytä luotettavasti määrittämään ansaintalogiikkaa, koska hevosen valmentamiseen ja kilpailuttamiseen liittyy liian monia epävarmoja ja ennalta-arvaamattomia tekijöitä. Vahingon määrää ei voida perustaa epävarmoihin tulevaisuuden odotuksiin ilman näyttöä. Sen sijaan siitosoriin kuolemasta aiheutuva vahinkoa on ajateltavissa liikevahinkona, jos siitosori on ehtinyt toimimaan siitoksessa. Tällöin aikaisempana vuotena tai aikaisempina vuosina ansaittujen siitostulojen pohjalta voidaan arvioida, mitkä olisivat olleet tulevien vuosien siitostulot.

Vaikka torjun ajatuksen, että kilpaileva ravihevonen voitaisiin arvostaa tuottoarvona tai ravihevosen vahingoittumista voitaisiin pitää liikevahinkona, en voi kieltää sitä, että hevosen arvon määrittämisessä on myös katsottava tulevaisuuteen. Hevosen mahdollinen tulevaisuuden kilpailumenestys on otettava arvon määrittämisessä huomioon, koska vahinkotapahtuma on ennenaikaisesti poistanut hevosen raviradoilta, vaikka hevosen tarkan kilpailumenestyksen ja kilpailuvuosien lukumäärän ennustaminen ei ole mahdollista. Oikeuskäytännössä on havaittavissa niistä lukumäärältään vähäisistä arvon määrittämiseen vaikuttavien seikkojen perusteluista, että tulevaisuuden odotukset voivat

vaikuttaa ravihevosen arvoon silloin, kun kyse on nuoresta ravihevosesta, jolla pitäisi olla useampi kilpailuvuosi jäljellä tilastojen valossa.

Ravihevosten kohdalla on myös syytä kysyä mielenkiintoinen kysymys, voisiko ravihevosen kuollessa tulla mahdolliseksi aineettoman esinevahingon määrääminen korvattavaksi. Vaikka ravihevosta ei suoranaisesti miellettäisikään lemmikkieläimeksi, kyse on kuitenkin elävästä eläimestä, jolla on tunnearvoa omistajalleen. Lähtökohtaisesti aineettomia esinevahinkoja ei kuitenkaan korvata eikä oikeuskäytännössä aineettomia esinevahinkoja ole vielä määrätty korvattavaksi, joten toistaiseksi tämä ei ole mahdollista.

Vahingonkorvauksen määrä voidaan alentaa tai evätä kokonaan, jos hevosen omistaja on myötävaikuttanut vahinkoon. Hevosen omistajan tulee pyrkiä välttämään tai vähentämään vahinkoa, sillä vahingonaiheuttajan ei yleensä tarvitse korvata vahinkoa, joka on aiheutunut vahingonkärsijän omasta välinpitämättömyydestä tai huolimattomuudesta. Omistajan on pidettävä hevosestaan huolta ja pyrittävä välttämään tilanteita tai seikkoja, jotka voisivat johtaa hevosen loukkaantumiseen tai kuolemaan. Jos omistaja on tietoinen jostakin riskistä, kuten raviradan poikkeuksellisesta liukkaudesta, mutta omistaja ottaa silti riskin ja juoksuttaa hevosta radalla ja hevonen loukkaantuu vakavasti, omistajan katsotaan myötävaikuttaneen vahingon syntyyn. Sen sijaan oikeuskäytännössä hevosen vakuuttamatta jättämistä ei ole pidetty vahinkoon myötävaikuttamisena.

Lähtökohtaisesti vahingonaiheuttajan on maksettava aiheuttamansa vahingon määrä kokonaisuudessaan, vaikka vahingonkorvauksen määrä olisikin odottamattoman suuri vahingonaiheuttajan näkökulmasta. Vahingonkorvauksen määrää on mahdollista sovitella, jos korvausvelvollisuus harkitaan kohtuuttoman raskaaksi vahingonaiheuttajan toimeentulo ja varallisuus huomioon ottaen. Kohtuuttoman suurilla vahingonkorvauksilla ei haluta romuttaa vahingonaiheuttajan taloutta. Sovitteluun ei kuitenkaan tule ryhtyä pelkästään siksi, että vahingonaiheuttaja on vahingonkärsijää varattomampi.

Ravihevosen loukkaantuessa tai kuollessa vahingonkorvauksena suoritetaan ravihevosen arvoa vastaava määrä. Hevosen arvoa ei voida selvittää oikeudellisin menetelmin, vaan arvon selvittämiseen on käytettävä taloudellisin menetelmin määritettävää taloudellista arvoa. Ravihevosen arvon selvittämiseen käytetäänkin tuomioistuimissa asiantuntijalausuntoja, joita ilman oikeaa ja totuudenmukaista hevosen arvoa ei ole mahdollista määrittää. Pelkästään hevosen omistajan sanaan hevosen arvosta ei voida luottaa vahingonkorvausasioissa, vaan omistajan on tuotava esille puolueetonta ja

asiantuntevaa näyttöä arvon suuruudesta. Asiantuntijat pystyvät arvioimaan hevosen arvon hevosen suvun, kilpailumenestyksen, tulevaisuuden siitoskäytön, kehitysvaiheen ja kunnon perusteella. Hevosen arvon lisäksi myös vahinkotapahtumasta mahdollisesti aiheutuneet eläinlääkärikulut on korvattava.

Vahingonkorvauksen määrän määrittäminen ravihevosen loukkaantuessa tai kuollessa on kaiken kaikkiaan monimutkaista oikeuskirjallisuuden perusteella, mutta käytännössä hevosen arvon määrittäminen ei tuomioistuimessa tuota ongelmia, jos tuomioistuimelle on annettu asianmukainen asiantuntijan laatima selvitys ravihevosen arvosta. Vahingon määrän alentaminen omistajan myötävaikutuksen perusteella ja vahingonkorvauksen sovittelu vaativat enemmän harkintaa tuomioistuimelta. Ongelmia tuomioistuimessa tuottaa lähinnä vahingon syy-yhteyden olemassaolon todentaminen kuin itse vahingon määrän määrittäminen.

Ravihevosesta ja vahingonkorvauksesta ei ole tehty aikaisempaa tutkimusta. Näin ollen tutkielman kirjoittaminen oli haastavaa, vaikka yllätyinkin, kun löysin hyödyllisiä lähteitä näin paljon. Omat kokemukseni ja tietoni ravihevosista auttoivat huomattavasti tutkielman kirjoittamisessa. Harmillisesti ravi-ihmisille suuntautuvaa käytännön opasta ravihevosen arvosta ja sen muodostumisesta ei ole kirjoitettu Suomessa, joten turvauduin omaan empiiriseen tietooni ja vahingonkorvausasioissa asiantuntijoina toimineiden ravialan tietäjien kommentteihin ravihevosen arvoon vaikuttavista tekijöistä.

Ravihevosiin kohdistuvat vahingot ja niiden korvaamiset pyritään pääsääntöisesti sopimaan vahingonaiheuttajan ja hevosen omistajan kesken ilman asian viemistä tuomioistuimeen, mutta siitä huolimatta tuomioistuimissa käydään ravihevosia koskevia vahingonkorvausoikeudenkäyntejä. Mainitsemani KKO:n päätökset ja yhden hovioikeuden päätös eivät suinkaan ole ainoita tapauksia, joita on tuomioistuimessa käsitelty. Näin ollen halusin tutkielmallani tuoda esille vahingon määrän määrittämiseen liittyviä seikkoja, kun kyse on elottoman esineen sijaan elävästä eläimestä – ravihevosesta.